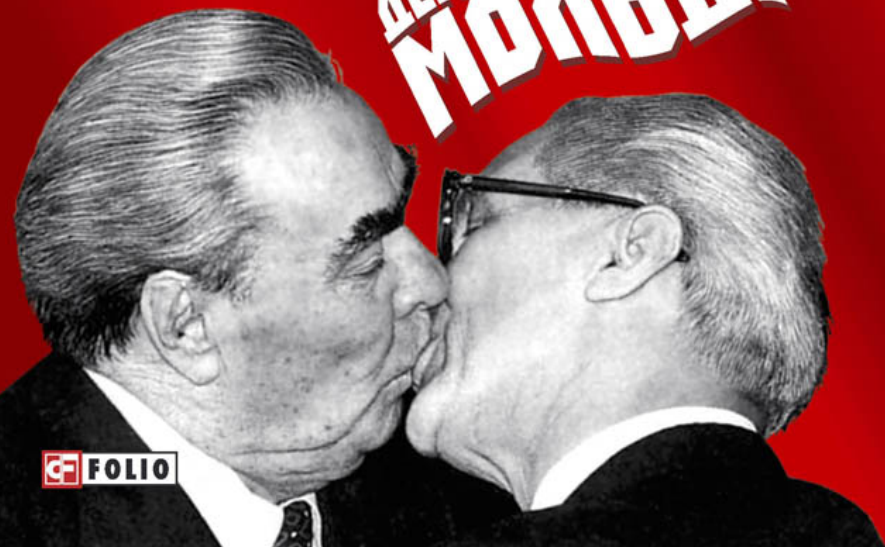

graffiti

Сергій Жадан

графіті

ГІМН
ДЕМОКРАТИЧНОЇ
МОЛОДІ

F FOLIO

графіті графіті

Сергій

Жада́н

**ГІМН
ДЕМОКРАТИЧНОЇ
МОЛОДІ**

Серія «Графіті»
заснована у 2005 році

Художник-оформлювач
І. В. Осипов

В тексті зберігаються особливості авторського письма

Жадан С. В.

Ж15 Гімн демократичної молоді / Худож.-оформлювач
І. В. Осипов. — Харків: Фоліо, 2006. — 223 с. —
(Графіті).

ISBN 966-03-3391-9.

Сергій Жадан (народився 1974 р.) — поет, прозаїк, перекладач, есеїст, організатор літературних фестивалів, рок-концертів, театралізованих перформансів та акцій громадянської непокори. Автор кількох книжок віршів та прози. Живе і працює в Харкові.

У видавництві «Фоліо» за останні роки вийшли його книжки «Депеш Мод», «Цитатник», «Anarchy in the UKR».

«Гімн демократичної молоді» — шість ліричних історій про розвиток середнього бізнесу в умовах формування відкритого суспільства. Сюжет книги поєднує в собі ліричну оповідь із фаховими публіцистичними розвідками, присвяченими легалізації тіньового сектору економіки. Все, що ви хотіли знати про дружбу і вірність менеджерів середньої ланки, але не знали в кого спитатись.

Ідеальне читиво для домогосподарок.

ББК 84.4 УКР

Власник найкращого клубу для геїв

Той, хто переживав справжній розпач, зрозуміє мене напевно. Одного ранку ти прокидаєшся і раптом розумієш, що все погано, все дуже погано. Ще зовсім недавно, скажімо вчора, ти мав можливість щось змінити, поправити, пустити вагони іншими коліями, але тепер усе — ти лишаєшся осторонь і більше не впливаєш на події, що розгортаються навколо тебе, мов простирадла. Ось це почуття безпорадності, відстороненості й відлучення людина відчуває, очевидно, перед смертю, якщо я вірно розумію концепцію смерті — ти ніби все робив правильно, ти все тримав під контролем, чому ж тебе намагаються відключити від покручених червоних дротів системи, вбити, як файл, і вичистити, мов підшкірну інфекцію, чому життя, в якому ти щойно брав безпосередню участь, прокочується, наче море, у східному напрямку, швидко віддаляючись і залишаючи по собі сонце повільного помирання.

Несправедливість смерті особливо гостро відчувається за життя, ніхто не переконає тебе в доцільності твого переходу на територію померлих, у них просто не вистачить аргументів для цього. Але все погано, ти раптом сам починаєш у це вірити, усвідомлюєш і затихаєш, і дозволяєш якимось шарлатанам, алхімікам і патологоанатомам вирвати твоє серце і показувати його на ярмарках і в кунсткамерах, дозволяєш їм проносити його під полою для проведення сумнівних експериментів та відправлення безрадісних ритуалів, дозволяєш їм говорити про себе як про померлого і крутити в прокурених пальцях своє серце — чорне від втраченої любові, легких наркотиків і неправильного харчування.

За всім цим стоять сльози, нерви і любов твоїх однолітків. Саме сльози, нерви і любов, тому що всі біди і проблеми твоїх однолітків починались разом зі статевим дозріванням і закінчувались разом із дефолтом, і коли щось і може примусити ці розпечені слов'янські язики замовкнути, а ці сильні прокурені легені затамувати в собі повітря — це любов і економіка, бізнес і пристрась, у своїх найнеймовірніших виявах — я маю на увазі і пристрась, і, звісно, бізнес, усе інше

лишається поза течією, поза темним бурхливим потоком, у котрий ви всі стрибаєте, щойно досягнувши повноліття. Все інше лишається накипом, колами на воді, необов'язковим доповненням до біографії, розчиняється в кисні, і хоча так само видається життєво необхідним, проте насправді таким не є. Чому? Тому що насправді ніхто не помирає від нестачі кисню, помирають саме від нестачі любові або нестачі бабок. Коли одного разу ти прокидаєшся і розумієш, що все дуже погано, вона пішла, ще вчора ти міг зупинити її, міг усе виправити, а сьогодні вже пізно, і тепер ти лишаєшся сам на сам із собою, і її не буде найближчі роки п'ятдесят, а то й шістдесят, це вже наскільки вистачить у тебе бажання і вміння без неї прожити. І від усвідомлення цього тебе раптом накриває великий і безмежний відчай, і піт виступає, мов клоуни на арені, на твоїй нещасній шкірі, і пам'ять відмовляється співпрацювати з тобою, хоча від цього теж не помирають, від цього навпаки — відкриваються всі крани і зриває всі люки, ти говориш, все нормально, я в порядку, витягну, все гаразд, і кожного разу боляче б'єшся, потрапляючи в ті порожнини, які утворились у просторі після неї, в усі ці повітряні тунелі й коридори, котрі

вона заповнювала своїм голосом і в котрих тепер заводяться монстри й рептилії її відсутності, все нормально, говориш, я витягну, я в порядку, від цього ще ніхто не помирав, ще одну ніч, ще кілька годин на територіях, всіяних чорним перцем, битим склом, на гарячому піску, перемішаному з гільзами і крихтами тютюну, в одязі, який ви носили з нею разом, під небом, яке залишилось тепер тобі самому, користуючись її зубною щіткою, забираючи до ліжка її рушники, слухаючи її радіо, підспівуючи в особливо важливих місцях — там, де вона завжди мовчала, проспівуючи ці місця за неї, особливо коли в пісні йдеться про речі важливі, такі як життя, або стосунки з батьками, або релігія врешті-решт. Що може бути печальніше за ці самотні співи, котрі перериваються час від часу останніми новинами, і ситуація складається таким чином, що кожна наступна новина справді може виявитись для тебе останньою.

Печальніше може бути лише ситуація з бабками. Все, що стосується фінансів, бізнес, який ти робиш, твоя персональна фінансова стабільність заганяють тебе щоразу в більш темні й глухі кути, з яких вихід лише один — у напрямку чорного

маловивченого простору, в якому знаходиться область смерті. Коли одного разу ти прокидаєшся і розумієш, що для продовження життя тобі необхідна стороння підтримка і бажано, аби це була підтримка безпосередньо господа бога або кого-небудь із його найближчого оточення. Але яка підтримка, забудь це слово, все в цьому житті замішано на тобі, так що і вигрібати доведеться самому, тому вважай — бізнес і любов, секс і економіка, так, так, економіка — цей простатит для середнього класу, тахікардія для піонерів валютних бірж; пара невдалих законопроектів, і ти потенційний потопельник, у сенсі тебе обов'язково потоплять, скоріше за все в цементі, і смертельні цементні хвилі, кольору кави з молоком, зійдуться над тобою, відділяючи тебе від життя і навіть від смерті, тому що в подібному випадку ти не заслуговуєш на нормальну спокійну смерть, вигрібай не вигрібай, але вже нічим не зарадиш, фінансова заборгованість висить над тобою, як повний місяць, і тобі лишається тільки вити на нього, привертаючи увагу податкової інспекції. Скільки молодих душ поглинула в себе неспроможність вірно заповнити бізнес-плани, скільки сердець розірвала приватизаційна політика; зморшки на їхніх сухих

обличчях і жовтий металевий відблиск в очах лишаються по довгій боротьбі на виживання — це наша країна, це наша економіка, це наша з тобою дорога в безсмертя, присутність якого відчуваєш, прокинувшись одного разу і несподівано усвідомивши, що в житті немає нічого, крім твоєї душі, твоєї любові і твого, блядь, боргу, який ти ніколи не зможеш повернути, принаймні не в цьому житті.

Про це і поговоримо.

Історію про клуб мені розповів безпосередньо один із його засновників, я давно про них чув, проте перетинатись не доводилось, що, зрештою, і не дивно, зважаючи на специфіку закладу. Чутки про перший у місті офіційний гей-клуб циркулювали вже кілька років, при цьому вказувались різні назви та адреси, і оскільки ніхто точно не знав, де саме він знаходиться, під підозру потрапляли всі. Найчастіше про клуб доводилось чути на стадіоні, права молодь міста рішуче засуджувала появу закладів подібного профілю, обіцяючи самим собі спалити цей клуб разом із усіма геями, котрі збираються в ньому на свої, назовімо їх так, вечірки. Одного разу, в сезоні 2003-2004 років

вони навіть підпалили кафе «Буратіно», котре знаходилось поруч зі стадіоном, проте міліція справедливо не пов'язувала цей інцидент із діяльністю клубу для геїв, тому що самі подумайте — який гей-клуб може бути в кафе «Буратіно», сама назва якого є ксенофобською. З іншого боку, про клуб часто згадували в мас-медіа, в різноманітних оглядах культурної хроніки чи сюжетах про бурхливе клубне життя міста. Як правило, клубне життя міста нагадувало листи з фронту — в телевізійних сюжетах на цю тему лунали спочатку тости, потім автоматні черги, а іноді, коли оператор не нехтував своїми, скажімо так, професійними обов'язками, себто не нахуячувався дармового коньяку за рахунок закладу, автоматні черги лунали в унісон із весільними привітаннями й прощальними прокльонами, і трасуючі кулі дірявили тепле харківське небо, як салют вірності, любові та іншим мало популярним на телебаченні речам. У цьому контексті звістки про гей-клуб інтригували відсутністю чіткої картинки та повідомлень про безпосередні зв'язки влади й криміналу, так лишень, мовляв, була вечірка, проходила в гей-клубі, публіка вела себе чемно, жертв немає. Так чи інакше, чутки про клуб і далі поширювались, але насправді хвиля

інтересу спала, що неважко було спрогнозувати від початку — в нашому місті є куди цікавіші заклади, скажімо Тракторний завод. І взагалі — кого цікавлять проблеми секс-меншин у країні з таким зовнішнім боргом. А те, що клуб, за чутками, кришує губернатор, теж особливого резонансу не викликало — нічого іншого від губернатора, в принципі, й не чекали. Кожен, зрештою, робить свій бізнес, головне — це чиста совість і вчасно заповнена декларація про сплату податків.

Із Сан Саничем ми познайомились під час виборів. На вигляд йому було під сорок, хоча насправді він був 74-го року народження. Просто біографія сильніша за гени, і Санич тому яскраве підтвердження. Він ходив у куртці чорної хрумкої шкіри і носив із собою пушку, типовий середньостатистичний бандит, якщо я зрозуміло висловлююсь. Втім, як на бандита він був надто меланхолійний, мало розмовляв по телефону, час від часу телефонував мамі, а йому, наскільки я пам'ятаю, взагалі ніхто не телефонував. Він сам назвався Сан Саничем під час знайомства і подарував візитівку, де золотими літерами на крейдяному папері було написано «Сан Санич,

правозахисник», унизу були вказані кілька телефонів із лондонським кодом, Санич сказав, що це телефони офісу, я запитав чийого, але він не відповів. Ми з ним відразу потоваришували, щойно ми познайомились, Санич дістав з кишені куртки пушку, сказав, що він за чесні вибори, і повідомив, що може дістати хоч сто таких пушок. В нього було своє уявлення про чесні вибори, чому б і ні. Ще сказав, що має знайомого на «Динамо», який дістає стартові пістолети і в домашній майстерні переточує їх на нормальні. Дивись, говорив він, якщо спляти оцю хуйню, — він показував мені місце, в якому, очевидно, і знаходилась раніше спляна хуйня, — його можна заряджати нормальними патронами, а головний позитив у тому, що жодних претензій із боку міліції — це ж стартовий пістолет. Якщо хочеш — можу підігнати партію, сорок баксів штука, плюс ще десять, аби спляти хуйню. Якщо треба — можу підігнати посвідчення члена «Динамо», для повного легалайзу. Санич любив зброю, ще більше любив про неї розповідати. Поступово я ставав кращим його приятелем.

Одного разу він і розповів мені про клуб, сам якось випадково обмовився, що, мовляв, до

того як піти в правозахисники й виступати за чесні вибори, він займався клубним бізнесом і, виявляється, мав безпосереднє відношення до першого офіційного гей-клубу, саме того фантомного закладу, який так довго й безрезультатно намагалась спалити прогресивна молодь міста. Тут я попросив його розповісти детальніше, і він погодився, мовляв, окей, без проблем, це все давно в минулому, чому б і не розповісти.

І розповів приблизно таку історію.

Виявляється, він був членом асоціації «Боксери за справедливість та соціальну адаптацію». Він дещо розповідав про них; виникли вони при «Динамо» як громадське об'єднання колишніх професійних спортсменів. Чим насправді займались «Боксери за справедливість», точно відомо не було, але смертність у рядах асоціації була високою, щомісяця когось із них обов'язково відстрілювали, і тоді починались бучні поминки за участі міліцейських чинів та обласного керівництва. Час від часу, раз на кілька місяців, «Боксери за справедливість» влаштовували товариські матчі зі збірною Польщі, у всякому разі, вони це так

називали, під офіс підганялось кілька автобусів, наповнювалось їх боксерами та великою кількістю вітчизняної електротехніки, і караван рушав на Польщу. Окремо їхало обласне начальство і тренерський штаб. Приїхавши до Варшави, боксери йшли на Стадіон і оптом сплавляли весь товар, після чого святкували чергову перемогу вітчизняного параолімпійського руху. Інтрига полягала в тому, що боксером Саніч не був. Саніч був борцем. У сенсі не за справедливість та соціальну адаптацію, а вільним борцем. У борці його привів дідусь, свого часу, в післявоєнні роки, дідусь його серйозно займався вільною боротьбою і навіть брав участь у спартакіаді народів СРСР, де йому зламали руку, чим він, у свою чергу, неабияк пишався, себто не зламаною рукою, а фактом участі в спартакіаді. І ось дідусь привів його на «Динамо». Саніч почав робити успіхи. Брав участь у міських змаганнях, подавав надії, але за кілька років йому теж зламали руку. На цей момент він уже закінчив навчання і пробував робити свій бізнес, проте йому це не надто вдавалось, тим більше — зі зламаною рукою. Ось тоді він і прийшов до «Боксерів за справедливість». «Боксери за справедливість» подивились на його руку, за-

питали, чи за справедливість він і чи за соціальну адаптацію, і, отримавши ствердну відповідь, взяли до себе. Саніч відразу потрапив до бригади, яка контролювала ринки в районі Тракторного. Виявилось, що зробити кар'єру в цьому бізнесі було доволі нескладно — щойно вбивали твого безпосереднього боса, і ти відразу ж ставав на його місце. За рік Саніч уже командував невеликим підрозділом, знову подавав надії, проте бізнес йому не подобався: Саніч усе-таки мав вищу освіту і загинути в неповні тридцять років від спекулянтської гранати йому не всміхалось. Тим більше що бізнес забирав увесь вільний час і особистого життя в Саніча просто не було, якщо не рахувати проституток, яких він власноручно виловлював по базарах. Але проституток Саніч не рахував, думаю, вони теж не вважали це за особисте життя, скоріше за суспільно-економічне, так мабуть буде правильно. І ось Саніч почав серйозно замислюватись над своїм майбутнім. Вирішальним моментом став випадок із бронешилетом. Одного разу, перебуваючи в стані тривалого алкогольного ступору (очевидно, мова йшла про якісь свята, скоріш за все про різдво христове, мені так здається), підопічні Саніча вирішили подарувати

своєму молодому босу бронезилет. Бронезилет вони виміняли в працівників Київського ровд на новий ксерокс, машину останнього покоління. Подарунок тут-таки обмили, після чого вирішили випробувати. Саніч одягнув бронезилет, бійці дістали калашникова. Бронезилет виявився надійною штукаю — Саніч вижив, отримавши всього три кульові поранення середньої тяжкості. Але вирішив на цьому зупинитись — кар'єра вільного борця йому не вийшла, кар'єра борця за справедливість та соціальну адаптацію складалась теж не найліпшим чином, потрібно було щось міняти.

Зализавши рани, Саніч прийшов до «Боксерів за справедливість» і попросив відпустити його з бізнесу. «Боксери за справедливість» справедливо зауважили, що в їхньому бізнесі з бізнесу ось так просто не виходять, у всякому разі живими, але зрештою зважили на бойові рани Саніча і погодились. На прощання висловили надію, що Саніч і надалі не втрачатиме зв'язку з асоціацією і по життю зберігатиме відданість ідеалам боротьби за справедливість та соціальну адаптацію, і, насамкінець побажавши Санічу скорішого одужання, пішли вантажити автобуси вітчизняною електроапаратурою.

Так Саніч опинився на вулиці — без бізнесу і особистого життя, проте з бойовим досвідом і вищою освітою, останнє, зрештою, мало кого цікавило. І в цей кризовий для себе період він зустрічає Гогу, Георгія Ломаю. З Гогою вони навчались в одному класі, після чого Сан Саніч пішов у борці, а Гога в медичний. Останні кілька років вони не бачились — Саніч, як зазначалось вище, активно займався рухом за соціальну адаптацію боксерів, а Гога, як молодий спеціаліст, виїхав на Кавказ і взяв участь у російсько-чеченській війні. Причому на чиєму боці він її взяв, визначити було важко, оскільки виступав Гога як підрядчик, закуповував у російського мінздрава медикаменти і перепродавав їх адміністраціям грузинських санаторіїв, де лікувались чеченці. Погорів Гога на анестетиках, необачно замовивши надто велику партію, що дало мінздраву всі підстави підняти накладні і поставити самому собі справедливе питання: навіщо регіональній дитячій поліклініці, на яку були виписані всі накладні, така кількість наркотиків? Так Гога змушений був повернутись додому, по дорозі відстрілюючись від ображених кавказьких перекупників. Повернувшись, він з ходу взяв кілька партій гіпсокартону. Бізнес ішов непогано, але

Гога вже захопився новою ідеєю, котра займала щоразу більше місця в його фантазіях і проєкціях, — він вирішив піти в клубний бізнес. Саме в цей тривожний момент наші герої і зустрілись.

— Послухай, — сказав Гога другові дитинства, — я в цьому бізнесі людина нова, мені потрібна твоя допомога. Хочу відкрити клуб. — Ну, ти знаєш, — відповів йому старий приятель, — я в цьому взагалі не дуже розбираюсь, але якщо хочеш, можу розпитати людей. — Ти не зрозумів, — сказав йому Гога, — мені не треба розпитувати людей, я сам усе знаю, мені потрібен компаньйон, розумієш? Я хочу, щоб ти робив цей бізнес зі мною, мені так вигідно, розумієш — я знаю тебе з дитинства, я знаю твоїх батьків, я знаю, де тебе в разі чого шукати, якщо ти надумаєш мене кинути. Ну і головне, ти ж тут із усіма працював. Ти справжній компаньйон. — І що, — спитався Саніч, — ти справді збираєшся на цьому заробити? — Розумієш, — відповів йому на це Гога Ломає, — заробити я можу на чому завгодно. Ти думаєш, я це для бабок? Да в мене на Балашовці п'ять вагонів гіпсокартону стоїть, я їх хоч зараз продам — і на Кіпр. Але розумієш, у чому мій па-

фос — я не хочу на Кіпр. І знаєш, чому я не хочу на Кіпр? Мені майже тридцять, зрештою, як і тобі, правильно? Я мав бізнес у чотирьох країнах, мене розшукує прокуратура кількох автономних республік, я давно мусив померти де-небудь у тундрі від цинги, я тричі потрапляв під артобстріл, у мене брав шприци Басаєв, мене ледь не розстріляв красноярський омон, одного разу в машину, в якій я їхав, потрапила блискавка, довелось потім міняти акумулятор. Я плачю аліменти одній вдові в Північній Інгушетії, іншим не плачу, у мене половина зубів вставні, одного разу я ледь не погодився продати нирку, коли потрібно було викупити партію металообробних верстатів. Але я повернувся додому, у мене гарний настрій і здоровий сон, половину моїх друзів уже перебили, але половина ще живі, ось ти теж живий, хоча які в тебе були шанси. Розумієш, якимось так сталось, що я вижив, і раз уже я вижив, то я собі подумав — ну, окей, Гога, окей, тепер все нормально, тепер все буде добре, якщо тебе не розстріляв красноярський омон і не вбило блискавкою, ну то який ще Кіпр тобі потрібен? І я раптом зрозумів, чого мені насправді хотілось усе життя. Знаєш чого? — Чого? — запитав його Сан Саніч. — Усе життя мені хотілось мати свій клуб, розумієш, свій клуб, в якому я зможу сидіти

кожного вечора і звідки мене ніхто не викине, навіть якщо я почну ригати в меню. І що я зробив? Знаєш, що я зробив? — Гога засміявся. — Я просто взяв і купив собі цей довбаний клуб, розумієш? — Коли купив? — перепитав його Санич. — Тиждень тому. — І що за клуб? Ну, це не зовсім клуб, це бутербродна. — Що? — не зрозумів його Санич. — Ну, кафе «Бутерброди», знаєш? Роботи там до хуя, але місце хороше, в районі Іванова, скину гіпсокартон, зроблю ремонт, і всі мої неврози лишаться в минулому. Тільки мені потрібен компаньйон, сам розумієш. Подобається ідея? — запитав він Санича. — Назва подобається. — Яка назва? — Назва клубу: «Бутерброди».

І ось вони домовились наступного ранку зустрітись у клубі. Гога обіцяв познайомити компаньйона з майбутнім арт-директором. Сан Санич під'їхав вчасно, його напарник уже був на місці і чекав на вулиці під дверима «Бутербродів». «Бутерброди» виглядали не найкращим чином, ремонт тут востаннє робили років тридцять тому, а враховуючи, що їх і побудували років тридцять тому, можна сказати, що ремонт тут не робили взагалі. Гога відчинив навісний замок і пропустив уперед Сан Санича. Сан Санич зайшов до напівтемного при-

міщення, заставленого столами і пластиковими кріслами, ну ось, подумав він печально, треба було лишатись в «Боксерах за справедливість». Але відступати було пізно — Гога зайшов слідом і причинив за собою двері. — Зараз прийде арт-директор, — сказав він і сів на один зі столів, — давай почекаємо.

Арт-директора звали Славік. Славік виявився старим торчком, на вигляд йому було за сорок, але це можна було списати на наркотики, він запізнився на півгодини, сказав, що були пробки, потім сказав, що їхав підземкою, одним словом, темнив. Був у старій джинсовій куртці і носив великі мудацькі сонцезахисні окуляри, скидати котрі в темному підвалі принципово відмовився. — Де ти його взяв? — спитав тихо Саніч, доки Славік ходив і розглядався приміщенням. — Мама порекомендувала, — так само тихо відповів Гога. — Він у Палаці піонерів худруком був, потім його вигнали, здається за аморалку. — Ну, ясно, що не за релігійні переконання, — сказав Саніч. — Ладно, — відповів йому Гога, — все окей. Ну що, — крикнув він Славіку, — подобається? — В принципі, подобається, — заклопотано відповів Славік, підійшов до них і сів на пластиковий стілець. Ще б цьому мудаку щось

тут не подобалось, подумав Санич і навіть телефон відімкнув, щоб ніхто не заважав, тим більше, що дзвінків усе одно не було. Ну і що, — Гога відверто тішився з ситуації, — що скажеш, які ідеї? — Значить, так, — Славик тяжко видихнув повітря і дістав якусь голіму папіросу, — значить, так. — Він якусь мить помовчав. — Георгій Давидович, — звернувся він врешті до Гоги, — я буду з вами відвертий. От мудак, подумав Санич. Гога задоволено мружився в сутінках бутербродної. — Буду відвертий, — повторив Славик. — Я в шоу-бізнесі вже двадцять років, я працював ще з укрконцертом, мене знають музиканти, в мене є зацепки на гребенщікова, я організував харківський концерт ю-ту... — У Харкові був концерт ю-ту? — перебив його Сан Санич. — Ні, вони відмовились, — відповів йому Славик, — і ось що я вам скажу, Георгій Давидович, — Санича він відверто ігнорував, — те, що ви купили цей клуб, це *кльова* ідея. — Думаєш? — засумнівався Гога. — Так, це справді *кльова* ідея. Я вам говорю відверто, я в шоу-бізнесі знаю все, я робив перший рок-сейшн у цьому місті, — тут він, очевидно, щось згадав, втратив думку і надовго замовк. — І що? — не витримав нарешті Гога. — Да, — кивнув йому головою Славик, — да. Блін, та він же обдовбаний,

захоплено подумав Санич. — Що да? — не зрозумів Гога. Єс, — Славик знову закивав головою, — да... Сан Санич приречено потягнувся за телефоном, у принципі, на своїй попередній роботі він таких убивав, але тут була інша ситуація, інший бізнес, зрештою, хай самі розбираються. — Я вам, Георгій Давидович, ось що скажу, — раптом заговорив Славик, і несподівано для всіх видав таку телегу —

клубний бізнес, — почав він здалеку, — справа стрьомна, перш за все тому, що ринок уже сформований, розумієте, про що я? Всі зробили вигляд, що розуміють. Це все через середній бізнес, він, блядь, цей середній бізнес, розвивається в першу чергу. Ось ви купили приміщення, — звернувся він скоріше все-таки до Гоги, — хочете запустити нормальний клуб, з нормальною публікою, з культурною програмою, хуйо-майо. — Славик, давай без агітації, — перебив його Гога. — Га-разд, — погодився Славик, — але головне що? Що головне в шоу-бізнесі? — Гога поступово перестав посміхатись. — Головне — це формат! Да, да, — радісно закивав Славик і навіть заплескав у долоні, — єс, це воно... — І що з форматом? — запитав Гога після важкої паузи. — Та

хуйня повна з форматом, — повідомив Славик. У цьому бізнесі вже все зайнято, всі місця, — він засміявся. Ринок сформований, розумієте? Хочете зробити фастфуд — робіть фастфуд, але в місті вже є сто фастфудів, хочете кабак — давайте кабак, я культурну програму влаштую, це без проблем, хочете диско — давайте диско, хочете паб — давайте паб. Тільки ні хуя у вас не вийде, Георгій Давидович, ви вже вибачте, що я так відверто, ні хуя. — Це ж чому? — ображено запитав Гога. — Тому що ринок уже сформований і вас просто задушать. За вами ж нікого немає, правильно? Вас просто сплять разом із вашим клубом. І що ти пропонуєш? — Гога занервував, — ідеї в тебе якісь є? — Єс, — задоволено промовив Славик, — єс, є одна *кльова* ідея, по-справжньому *кльова* ідея. — Ну, і що за ідея? — відчуваючи недобре, запитав Гога. — Потрібно зайняти вільну нішу, якщо я зрозуміло висловлююсь. І в цьому бізнесі ніша є лише одна — потрібно відкрити гей-клуб. — Який клуб? — не повірив Гога. — Гей, — відповів Славик, — себто клуб для геїв. Потрібно заповнити нішу. — Ти що — йобнувся? — запитав Гога після чергової паузи. — Ти що — серйозно? — Ну, а чому ні? — насторожено

перепитав Славік. — Не, ти що, — Гога розпалювався, — серйозно хочеш, щоб я, Георгій Ломая, відкрив у своєму приміщенні гей-клуб? Все — тебе звільнено, — сказав він і зіскочив зі столу. — Почекайте-почекайте, Георгій Давидович, — тепер уже занервував Славік, — ніхто ж не буде писати на ньому великими літерами «Клуб для підарів», правильно? — Ну, а що ти будеш писати? — запитав його Гога, одягаючи пальто. — Напишемо «Клуб екзотичного відпочинку», — вигукнув Славік, — і назву дамо яку-небудь цільову. Наприклад, «Павлін». — «Інсулін», — передражнив його Гога. — Хто в цей твій павлін ходити буде? — В тому-то й річ, що буде, — запевнив його Славік. — Я ж вам говорю — ніша вільна, у двохмільйонному місті жодного клубу для геїв! Це ж золота жила. Навіть не потрібно працювати на цільову аудиторію, вони самі прийдуть, тільки бери їх теплими. — На ці слова Гога гидливо скривився, але знову сів на стіл, хоча пальто й не зняв. Славік сприйняв це як добрий знак, дістав ще одну папіросу і продовжив: — Мене самого перемкнуло, коли я подумав про це. Це ж капітал, який лежить на вулиці, підходь і забирай. Я досі дивуюсь, як ніхто до цього не додумався, це ж мі-

сяць-другий, і вкрадуть ідею, сто пудів украдуть, я вам говорю! — Славик усе більше нервував, схоже, справді боявся, що вкрадуть. Фактично, ми опиняємось поза конкуренцією! Ну, скажіть, — звернув він нарешті увагу на Сан Санича, шукаючи в того підтримки. — Окей, — сказав нарешті Гога, — в принципі, ідея непогана. Ти що, серйозно? — перепитав його Санич. — Ну, а що, може бути. — Ясно, що може! — захоплено вигукнув Славик. — Да почекай, — перебив його Санич і знову звернувся до Гоги. — Послухай, ми з тобою, звісно, друзі і все таке, але я проти. Я майже два роки в «Боксерах за справедливість» працював, вони ж мене прокленуть, ти що? Ми ж домовлялись нормальний бізнес робити, а не якийсь павлін. — Ну, скажімо, не павлін, — сказав Гога, — павліном його ніхто називати не збирається. Придумаємо нормальну назву. Або залишимо стару. Це ж яку? — не зрозумів Санич. — «Бутерброди»! А що, — знову заусміхався Гога, — нормально звучить: клуб екзотичного відпочинку «Бутерброди». А, Славуня? — Славуня кивнув, потім кивнув ще раз. Чогось більшого від нього чекати було важко. — Да ти не парся, — сказав Гога компаньйону, — геїв на себе візьме ось він, — він показав на Славика, — нам із тобою

головне до літа ремонт зробити, а там подивимось. Зрештою, — подумав він уголос, — чому б і не гей-клуб? У всякому разі блядей не буде.

І всі взялись до роботи. Гога скинув гіпсокартон, Саніч звів його із потрібними людьми, і вони почали ремонт. Славік, у свою чергу, викликався зареєструвати гей-клуб як клуб молодіжних ініціатив, щоб не башляти за комерційну діяльність. Як виявилось, Славіка справді знали всі, через що намагались уникнути з ним спілкування. Зранку Славік ішов у виконком, заходив до буфету, пив там чай, розмовляв із буфетницями про погоду, після чого йшов до управління культури. До управління його не пускали, Славік ображався, прибігав до клубу, сварився з робітниками, які робили ремонт, кричав, що він у шоу-бізнесі вже двадцять років, і погрожував запросити на відкриття гребенщікова. І ось, до речі, про відкриття — минула весна, ремонт було зроблено, клуб можна було відкривати. Гога знову зібрав усіх, цього разу в своєму, щойно відремонтованому, кабінеті. — Ну що, — спитався він, — у кого які ідеї щодо відкриття? — Значить так, Георгій Давидович, — діловито почав Славік, — є ряд ідей. По-перше,

феєрверк... — Давай наступну ідею, — перебив його Гога. — Добре, — не розгубився Славік, — пропоную японську кухню. — Де ти її візьмеш? — спитався Саніч. — У мене є знайомі, — відповів йому Славік не без гідності. — Японці? — Ні, в'єтнамці. Але працюють під японців — у них контейнери на Південному, в одному вони шуби шийють, в інших у них кухня. — Ще, — знову перебив його Гога. — Цирковий стриптиз, — переможно видав Славік. — Який? — перепитав Гога. — Цирковий, — повторив Славік. — У мене є зачепки, чотири тьолки в бікіні, працюють добу через дві, частіше не можуть — підпрацьовують у палаці піонерів. — Так, — зупинив його Гога, відпадає, я ж говорив — блядей у мене в клубі не буде. Мало мені геїв, — заклопотано додавив він і знову звернувся до Славіка. — У тебе все? — Славік дістав папіросу, повільно припалив її, випустив дим, важко зітхнув і почав: — Ну що ж, добре, добре, — він зробив значущу паузу, — гаразд, Георгій Давидович, я розумію, до чого ви ведете, гаразд, що ж, я поговорю з борею, якщо ви наполягаєте, тільки, думаю, він не захоче безкоштовно, навіть для мене... — Коротше, — відмахнувся Гога, — Саніч, будь другом, пробий

яких-небудь музикантів, добре? А ти, — це вже він до Славіка, — подумай, кого запрошувати будемо. — Як кого? — пожвавився Славік. — Пожежників потрібно, податкову, з управління культури кого-небудь. Помоніторимо, одним словом. — Ну добре, — погодився Гога, — тільки ти вже постарайся, щоби крім цих підарів і пару нормальних геїв було.

Відкриття відбулось на початку червня. Сан Санич пробив вокально-інструментальний ансамбль, який грав у ресторані готелю «Харків», програма у них була накатана, брали вони недорого, на роботі не пили. Славік склав список запрошених, усього сто з чимось чоловік, Гога довго вивчав запропонований йому список, потім довго його редагував, викреслив прізвища буфетниць із виконкому і чотирьох працівниць палацу піонерів, решту списку було узгоджено, Славік намагався відстояти хоча б буфетниць, проте після тривалої суперечки відступив. Гога запросив партнерів по бізнесу, оптовиків, з якими він торгував гіпсокартоном, друзів дитинства і братів Лихуїв. Сан Санич запросив маму, хотів запросити знайому, колишню проститутку, але подумав про маму і відмовився від цієї ідеї.

Відкриття вийшло пафосним. Славік упився за півгодини, Сан Саніч попросив охорону слідкувати за ним, Гога сказав усім розслабитись — відкриття все-таки. Мама Сан Саніча незабаром пішла, сказавши, що музика грає надто голосно, Саніч викликав для неї таксівку і повернувся святкувати. Оптовики поскидали краватки і пили за здоров'я власників, Славік голосно співав і цілувався з представниками податкової, в принципі, з усієї публіки він єдиний поводив себе як гей, у всякому разі як він це розумів, причому робив це цілеспрямовано, аби завести публіку. Публіка, врешті, завелась, в результаті брати Лихуї побились у чоловічому туалеті з оптовиками, в принципі нормальний мордобій, за щось же вони бабки платили, з туалету лунали ображені крики Гриші Лихуя «сам ти підар!», брат, Сава Лихуй, підтримував його. Бійку було швидко локалізовано, Саніч усіх розвів, і п'яні оптовики поїхали допивати в клуб зі стриптизом, оскільки в «Бутербродах» стриптизу не було. Представники податкової теж поїхали в клуб зі стриптизом, Славіка вони з собою не взяли, аби не псувати репутації. Публіка майже розійшлась, лише біля бару на стільці сиділа якась дівчинка, а в кутку шепотілось двоє чоловіків середнього віку, зовні

схожі на тих таки представників податкової, себто щось означене про їхню зовнішність сказати було важко. — Хто це? — запитав Саніч у Славіка, котрий почав потрошку тверезіти і тепер згадував, із ким він тут цілувався. — А, це, — сказав він, сфокусувавши погляд. — Не хочу образити нікого із присутніх, але, по-моєму, саме це і є геї. — Ти їх знаєш? — на всяк випадок перепитав Саніч. — Так, знаю, — закивав головою Славік, — це Доктор і Буся. Який доктор? — не зрозумів Саніч. — Нормальний доктор, — відповів Славік, — пішли, я вас познайомлю. Привіт, Буся, — звернувся він до чувака, котрий виглядав молодше і був більше схожий на представника податкової, — драстуйте, Доктор, — потис він руку чуваку, котрий виглядав більш солідно, відповідно, на представника податкової був схожий менше. — Знайомтесь, це — Саньок. — Сан Саніч, — боязко поправив його Сан Саніч. — Наш менеджер, — не дав йому закінчити Славік. — Дуже приємно, — сказали Доктор і Буся і запросили їх до столу. Саніч зі Славіком сіли. Запала мовчанка. Саніч занервував, Славік потягнувся за своїми папіросами. — Що, Славік, — вирішив розрядити ситуацію Доктор, — ти тепер тут? — Да, — сказав Славік, підкурюю-

чи і загасивши сірник в їхньому салаті, — друзі попросили допомогти, думаю, чому б і ні, в мене якраз вікно в графіку. Звісно, у них ще не все виходить, — продовжував Славик, взявши у Доктора виделку і зачепивши нею салату, — ось хоча б і це відкриття: в принципі, можна було по-людськи зробити, щоб культурна програма, я вже домовився з гребенщіковим... Ну, але нічого, — він поклав руку Саничу на плече, — нічого, я їм підказую то тут, то там, все буде нормально, да... Санич обережно прибрав його руку, встав, кивнув Доктору і Бусі, мовляв, гарного вам відпочинку, ще поговоримо, і відійшов до бару. — Ти хто? — запитав він дівчинку, яка замовила чергову водку. На обличчі в неї був пірсинг, і коли вона пила, металеві кульки дзенькали об скло. — Я Віка, — сказала вона, — а ти? — Сан Санич, — відповів Сан Санич. — Гей? — діловито запитала Віка. — Власник, — виправдовуючись, сказав Санич. — Ясно, — сказала Віка, — відвезеш мене додому? А то я щось зовсім тут у вас назюзялась. — Санич знову викликав таксі і, попрощавшись із Гогою, вивів дівчинку надвір. Таксист виявився якимось горбанем, Санич його і раніше тут зустрічав, тепер ось довелось разом їхати, горбань весело подивився

на них, а, сказав, це ви з підарського клубу? — Дада, — стурбовано відповів йому Сан Санич. — Куди нам? — запитався він у Віки. Віку в машині накрило, що, — запитав горбань, — блювати будете? — Все нормально, — сказав Санич, — не будемо. — Як хочете, — дещо розчаровано сказав горбань. — Так куди їдемо? — Санич узяв Віку за плече, повернув до себе, заліз до внутрішньої кишені її косухи і витяг паспорт. Подивився на прописку. — Давай спробуємо, — сказав горбаневі, і вони рушили. Віка жила зовсім поруч, простіше було віднести її додому, але хто знав. Санич витяг її на вулицю, попросив горбаня зачекати і поніс Віку в під'їзд. Під дверима поставив на ноги. — Ти в порядку? — запитав. — У порядку, — сказала Віка, — у порядку, паспорт віддай. — Санич згадав про паспорт, дістав його і подивився на фото. — Тобі без пірсингу краще, — сказав він, Віка забрала паспорт і заховала до кишені. — Якщо хочеш, — сказав Санич, — я залишусь у тебе. — Чувак, — відповіла йому Віка, задоволено посміхаючись, — я ж лесбіянка, ти що — не розумієш? А ти навіть не гей, ти власник. Січеш? — Віка поцілувала його і зникла за дверима. Санич відчув на устах холодний присмак її пірсингу. Враження було таке, ніби він торкнувся губами срібної ложки.

Почались трудові будні. Головна проблема трудових буднів полягала в тому, що клуб виявився цілком неприбутковим. Цільова аудиторія вперто оминала «Бутерброди». Гога лаявся, Славик намагався на очі йому не потрапляти, а коли потрапляти доводилось, голосно кричав про нішу, про укрконцерт і в'єтнамську діаспору, навіть запропонував перепрофілювати «Бутерброди» на суші-бар і працювати виключно на в'єтнамську діаспору, після чого отримав від Гоги по голові і якийсь час на роботі не з'являвся. Гога сидів у себе в кабінеті й нервово розгадував кросворди, надруковані в «Бухгалтерському обліку». Сан Саніч розшукав Віку і запросив її на вечерю. Віка сказала, що в неї місячні, і попросила лишити її в спокої, пообіцявши, утім, зайти як-небудь до «Бутербродів». Літо було гаряче, кондиціонери стікали соком.

З'явився Славик. Старанно приховуючи синець, котрий було видно навіть крізь сонцезахисні окуляри, він пройшов у кабінет до Гоги. Гога покликав Саніча. Славик сидів, печально киваючи головою, і мовчав. — Довго мовчати будеш? — запитав Гога, радісно посміхаючись. — Георгій Давидович, — почав Славик, ретельно добираючи

слова, — я розумію, да — ми всі були на нервах, я був не правий, ви погарячкували. — Я? — далі посміхався Гога. — Зрештою, ми професіонали, — сказав Славик і поправив окуляри. — Я розумію — бізнес є бізнес, і треба його рятувати. Я звик, щоби все було начистоту, да... І якщо у вас до мене якісь претензії — говоріть, я не ображусь. Але, — продовжив Славик, — я все розумію, можливо, я десь із вами не погоджувався, можливо, наші позиції в дечому не співпадали, ну, але так сталось, я розумію — ви в цьому бізнесі людина нова, тому, ні, все нормально, я в команді, все гаразд. — Славик, — сказав йому Гога, — це просто фантастично, що ти в команді, тільки проблема в тому, що наша команда вилітає з вищої ліги. — Так, — сказав Славик, — так. Я розумію — ви маєте право так говорити, я б на вашому місці теж сказав би так, я розумію, все гаразд... — Славик, — знову звернувся до нього бос, — я тебе прошу — давай щось конкретне, я в мінусах, так бізнес не роблять, ти розумієш? — Славик ще покивав головою, порозводився з приводу команди, до якої він повернувся, висловив припущення, що на його місці так зробив би кожен, стрельнув у Гоги на таксі і сказав чекати

його завтра з гарними новинами. Назавтра зранку він передзвонив із чужого мобільника і збуджено прокричав, що зараз він, мовляв, сидить у виконкомі і що зараз тут, мовляв, вирішується питання на рівні облради, аби надати їм право цього року проводити «Вишивані рушнички»! — Що? — перепитав його Гога. — «Рушнички», — терпеливо повторив Славик, чути було, як законний власник вириває у нього із рук свій телефон, але він не піддавався. — «Вишивані рушнички»! Да почекай ти! — крикнув він по той бік розмови і, знову припавши до слухавки, продовжив: — Конкурс дитячої та юнацької творчості, безпосередньо під патронатом губернатора, башляється з бюджету, якщо пройде — вони дають нам статус творчого центру, жодна податкова не доїбеться. — А ти впевнений, що нам це підходить? — про всяк випадок перепитав його Гога. — Ясно, що підходить, — закричав Славик, — це саме те, що нам треба — малюнки на асфальті, конкурс дитячих моделей, старшокласниці в купальниках, блядь — розпишемо програму, бабло проведемо через бухгалтерію, зробимо відкат пожежникам, щоби вони нас у бюджет на наступний рік поставили, і все — цілий рік кавеенити будемо

за народні бабки, шов маст го он, Георгій Давидович, я в цьому бізнесі двадцять років, ай, блядь! — закричав він уже, скоріше, в порожнечу, оскільки слухавку в нього таки забрали. Гога тяжко зітхнув і повернувся до кросворда.

По обіді в клуб прийшли четверо, були в спортивних костюмах, але на спортсменів не виглядали, хіба на злісних порушників спортивного режиму. Охоронець запитав, до кого вони, але вони звалили його з ніг і пішли шукати директора. Гога сидів із Саничем і добивав кросворд. Санич побачив чотирьох і мовчки відключив телефон. — Ви хто? — запитав їх Гога, вже наперед знаючи відповідь. — Ми «Суперксерокси», — відповів перший, у синьому спортивному костюмі. — Хто? — перепитав Сан Санич. — Ти що, глухий? — сказав другий, так само в синьому спортивному костюмі. — «Суперксерокси». Весь будинок напроти — наш. Паркінг за рогом — теж. І ще офіс на Південному, — знову вступив у розмову перший, у синьому. — Загалом — ми лідери на ринку, зрозуміло? — це вже додав другий, у синьому. Третій, у зеленому, невдало повернувся, і з-під поли його спортивної куртки випав обріз, зелений швидко нахилився, підняв його і заховав

назад, похмуро дивлячись навколо. — Ми тримаємо мережу оптових центрів, — продовжував перший, — у нас прямі поставки із Швеції. — Ви що, — спробував підтримати розмову Гога, — хочете продати нам ксерокс? — Четверо похмуро замовкли, важко переводячи погляди із Гоги на Сан Санича. — Ми хочемо, — нарешті почав перший, витираючи спітнілі долоні об синю тканину спортивних штанів, — аби все було по-чесному. Ви тут нові, вас тут не було. Це наша територія. Потрібно платити. — Ми платимо, — спробував пожартувати Гога, — податковій. — Третій знову невдало повернувся, і обріз загуркотів по підлозі. Четвертий відвалив йому ляща, нахилився, підняв зброю і сховав її до кишені своїх малинових спортивних штанів. — *Брат*, ти не зрозумів, — знову почав другий, вкладаючи в слово *брат* всю свою ненависть. — Ми «Суперксерокси», ми покриваємо весь регіон. — Що ви маєте на увазі? — спитався Сан Санич. — Ти не перебивай, да? — різко сказав перший і повернувся до другого, — говори, Льоня. — Да, — сказав на це Льоня, — у нас виходи на адміністрацію. Це наша територія. Так що треба платити. — Ну, ми тут теж не чужі, — спробував щось сказати Гога. — Нас тут, у принципі,

знають. — Хто тебе знає, *брат*? — вигукнув другий, стискаючи кулаки, але четвертий взяв його за лікоть, мовляв, спокійно, Льоня, спокійно, вони самі не знають, що творять. — Ну хто тебе знає? — Ну, як хто? — спробував потягнути час Гога. — Я по гіпсокартону взагалі працюю, у мене знайомі на Балашовці, плюс зачепки в податковій. Брати Лихуї знову ж таки... — Що? — заревів другий, і Гога відразу зрозумів, що про Лихуїв можна було не згадувати. — Лихуї?! Ці лохотронщики?! Да вони у нас, в «Суперксероксах», взяли партію старих принтерів і перепродали їх якимось мудакам із Тракторного! Сказали, що це копіювальні машини нового покоління! А ті спихнули їх в мінтовську академію, оптом, із нашою гарантією. Ми ледве відмазались!!! Лихуї!!! Лихуї!!! — Другий рвав на собі синю спортивну куртку і вигукував на весь клуб прокляте прізвисьце. — Не тільки, — додав Сан Санич, аби щось додати, — ми ще у виконкомі... — Що?! — не дав йому закінчити другий, схоже, він справді образився. — В якому виконкомі?! Ти хочеш сказати, що вас теж кришує виконком?!!! Ти відповідаєш за свої слова?!!!! — Четвертий рішуче поліз у кишеню за зброєю. Ну все, подумав Гога, краще б мене убив красноярський омон, не так противно було б.

Усі четверо посунули на стіл, заступивши собою півкімнати. І виглядало все таким чином, що ні Гозі Ломая, ні, тим більше, Сан Саничу в цій ситуації нічого, крім важких тілесних пошкоджень, чекати не доводилось.

І тут відчиняються двері і до кабінету входить Славик, радісно посміхаючись і махаючи, як віялом, якимись ксерокопіями. Четверо застигли на місці з занесеними кулаками. Гога повільно осів на стілець, Санич зіщулився і намацав у кишені телефон. Усі повернулись до Славіка. — Привіт, привіт, — загукав Славик, не помічаючи загального напруження, — всім привіт! — Він пройшов до Гоги і потис йому ватяну руку. — Партнери? — радісно показав він Гозі на четвірку і, засміявшись, потис руку крайньому, тому, котрий був у синьому. — Ось! — переможно крикнув він і кинув перед Гогою стос ксерокопій. — Що це? — видушив із себе Гога. — Дозвіл! — переможно вигукнув Славик. — «Вишивані рушнички!» — «Вишивані рушнички»? — недовірливо перепитав Гога. — «Вишивані рушнички»? — підійшов Санич і зазирнув у документи. — «Вишивані рушнички», «Вишивані рушнички», — нажахано зашепотіли четверо, зад-

куючи до виходу. — «Вишивані рушнички»! — переможно повторив Славик і, нахилившись до Гоги, діловито заговорив: — Значить так, Георгій Давидович, з пожежниками все узгоджено, переводимо через їхній рахунок, я все прикинув, беремо готівкою і списуємо як комунальний борг, — він нервово засміявся, різко обірвав сміх і, повернувшись до четвірки, строго запитав їх: — Ви щось хотіли, товариші? — Гога теж запитливо подивився на четвірку, не наважуючись поставити їм те саме питання. — Брат, — заговорив нарешті другий, застібаючи на грудях блискавку синьої куртки, — так вас що, в натурі губернатор кришує? — Да-да, — нетерпеливо відповів йому Славик і знову зашепотів до Гоги: — Нестачу спишемо на дитячі хори, я пробивав через управління, вони проведуть це через квартальний звіт як цільовий одноразовий платіж дітям-сиротам. — Четвірка невпевнено товклась біля дверей, не знаючи, що їм робити. — Четвертий намагався віддати обріз третьому, але той відчайдушно відпихувався. — Що, вже йдете? — повернувся Славик до четвірки. — Георгій Давидович, ми, до речі, запрошуємо товаришів на «Вишивані рушнички»? — «Вишивані рушнички», «Вишивані рушнички», — застогнали четверо і почали вислизати з кабінету. Коли двері за ними

зачинились, Гога глибоко видихнув, — дай папіросу, — звернувся він до Славіка. Славік витяг свої голімі і протягнув Гозі. Гога ухопив цигарку дрижачими губами, Славік запобігливо підніс сірника. Бос затягнувся і тут таки закашлявся. — А що сталося? — не зрозумів Славік. — Славік, — звернувся до нього Гога, — ось ти людина з біографією, так? Ти двадцять років у шоу-бізнесі. Ти знаєш цього, як його... — гребенщикова, — підказав Славік. — Ти організовував харківський концерт ю-ту, ти працював із піонерами. Скажи мені — бог є? — Є, — сказав Славік. — Безперечно, є. Але це не має жодного значення.

До «Бутербродів» забігла Віка, — привіт, підари! — крикнула компаньйонам, які самотньо сиділи за столиком. Гога хмикнув, — окей, — сказав напарнику, — я додому. — Я все зачиною, — пообіцяв Санич. — Ну, ясно, — засміявся Гога і, боязко пропустивши Віку, вийшов на вулицю. — Де пропадала? — запитав Санич. — Тобі яке діло, — відповіла Віка. — Де пірсинг? — поцікавився Санич. — Продала, — відповіла Віка. Далі вони пили водку, Віка плакала і скаржилась на життя, сказала, що розійшлась зі своєю подружкою, що та звалила з країни, назавжди. — А ти

чому лишилась? — запитав Саніч. — А ти? — запитала його в свою чергу Віка. — Ну, в мене бізнес, — сказав він. — До того ж я мов не знаю. — Вона теж не знає, — сказала Віка, — вона акторка, в неї мова тіла, розумієш? Не зовсім, — чесно відповів Саніч. — Слухай, — запитала його Віка, — ось тобі майже тридцять. Чому ти не одружився? — Не знаю, — сказав Саніч, — я бізнесом займався. У мене три поранення. Плюс зламана рука. — Знайди собі якого-небудь гея, — порадила Віка. — Думаєш, допоможе? — засумнівався Саніч. — Навряд чи, — сказала Віка. — Хочеш, поїхали до тебе, — запропонував він. — Це що, трахатись? — Ну, можна не трахатись, — сказав Саніч, — можна просто. — Просто — не можна, — авторитетно заявила Віка. І додала: — Все-таки шкода, що ти не гей.

Потім вони довго лежали на підлозі в її кімнаті. Повітря було темне й прогріте, Віка рахувала його кульові поранення, одна, — рахувала вона, — друга, третя. Це все? — запитала дещо розчаровано. — Все, — виправдовуючись, сказав Саніч. — Це майже як пірсинг, — сказала вона, — тільки не загоюється. — Все загоюється, — відповів він. — Ну да, — не погодилась

Віка, — моя подружка теж так говорила. А сама уїбала в Туреччину. — Це теж досвід, — розважливо сказав Санич. — Ага, — зі злістю відповіла Віка, — знаєш, кожен подібний досвід, це як ці штуки в тебе на тілі — завжди видно, скільки разів тебе хотіли убити.

З клубом справи склались зовсім погано. І навіть успішно проведені «Вишивані рушнички», під час яких Славіка ледь не набили піонервожаті, за те, що він без стуку ввійшов до гримерки, де переодягались старшокласниці, ситуації в цілому не рятували. Гога вечорами сидів у кабінеті і рахував на калькуляторі збитки. Санич впав у депресію, Віка не телефонувала і не брала слухавки, бабки закінчувались. Санич кутив біля входу і заздро дивився, як «Суперксерокси» почали прибудовувати до свого будинку пентхаус. Бізнес явно не йшов, потрібно було повертатись до «Боксерів за справедливість».

Одного ранку прийшов Славік і сказав, що є гарні новини. — Будемо робити шоу-програму, — сказав він. — Стриптизу ви не хочете, — звернувся він до Гоги. — Що ж, хай буде так. Хай буде. Я поважаю

ваш вибір, Георгій Давидович, да. Але в мене є чим вас здивувати. — Гога напружився. — Я, — сказав Славік недбало, — домовився-таки з Раісою Соломоновною. Вона спочатку навідріз відмовилась, у неї, знаєте, графік, да, але я натиснув через свої канали. Вона скоро прийде, було б добре, щоб усе культурно пройшло, ну, ви розумієте, — і Славік кинув стурбований погляд на Саніча. — Із ким ти домовився? — перепитав його Гога. — Саніч засміявся. — З Раісою Соломоновною, — дещо виклично повторив Славік. — Це хто така? — обережно перепитав Гога. — Хто це така? — посміхнувся зверхньо Славік. — Хто така Раіса Соломоновна? Георгій Давидович, ви що? — Ну добре, добре, не грузи, давай розповідай, — перебив його Гога. — Що ж, — сказав Славік, — навіть не знаю, що сказати. Як же ви клубним бізнесом збирались займатись і не знали про Раісу Соломоновну. Хм... Ну добре. Ну ви даєте... Раіса Соломоновна — це циганський муніципальний ансамбль, заслужена артистка Білорусі. Да ви чули про неї, — впевнено викрикнув Славік і поліз за папіросами. — Ну, а тут вона що забула? — незадоволено запитав Гога. — Я ж кажу, — зтягнувся Славік, — будемо робити шоу-програму. По вівторках. В інші дні вона не може — у неї графік.

Я домовився. Її знають усі, заповнимо нішу. — Ти впевнений? — без ентузіазму перепитав Гога. Ясно, — сказав Славик і збив попіл на щойно розгаданий кросворд. — А що вона робить, ця твоя артистка? — про всяк випадок запитав Гога. — У неї репертуар, — діловито повідомив Славик. — Півтори години. Під мінусівку. Циганські романси, пісні з кінофільмів, кримінальна тематика. — А як вона співає? — поцікавився Саніч. — По-білоруськи? — Чому по-білоруськи? — образився Славик. — Ну, в принципі не знаю. По-циганськи, мабуть, це ж циганський ансамбль. — Вона сама буде, — перепитав Гога, — чи з ведмедями?

Раїса Соломоновна приїхала біля першої дня, віддихуючись від вуличної спеки. Мала років сорок п'ять, але сильно фарбувалась, тому можна було помилитись. Була худорлявою шатенкою у високих шкіряних ботфортах і якійсь прозорій комбінації, сказала, що щойно з концерту, виступала в дитячому будинку, сказала також, що про всяк випадок прихопила афішу, аби все було зрозуміло. На афіші великими червоними літерами було надруковано: «Харківська філармонія запрошує.

Заслужена артистка Білорусі Раіса Соломоновна. Світанкові перегуки». Внизу стояло незаповнене «Час» та «Ціна». — Ну що, — бадьоро сказала Раіса Соломоновна, — покажіть клуб! — Усі пішли в зал. — Що у нас тут, — запитала артистка, — фастфуд чи паб? — У нас тут клуб для геїв, — невпевнено відповів Гога. — Заїбись, — сказала Раіса Соломоновна і пішла на сцену. Славик, як представник шоу-бізнесу, ввімкнув мінусівку.

Почала Раіса Соломоновна з кримінальної тематики. Вона співала голосно, зверталась до уявної публіки і заклично махала руками. Гозі несподівано це сподобалось, він засміявся і почав підспівувати, видно було, що слова знає. Славик напружено стояв за пультом і боковим зором пас шефа. Саніч розгублено дивився на все це. Після п'ятої пісні Гога заплескав і попросив зробити перепочинок, підійшов до сцени і, подавши співакці руку, повів до себе в кабінет. Саніч невпевнено зайшов за ними. — Здорово, — сказав Гога Раісі Соломоновні, — просто здорово. Раіса, як вас... — Соломоновна, — підказала вона. — Так, — погодився Гога. — А давайте з вами вип'ємо. — А що — співати більше не будемо? — перепитала співачка. —

Не сьогодні, — сказав Гога. — Сьогодні давайте вип'ємо за знайомство. — Ну добре, — погодилась Раїса Соломоновна, — тільки я, з вашого дозволу, переодягнусь, а то у вас тут така спека. — Все що завгодно, — весело сказав Гога і, зателефонувавши в бар, замовив дві пляшки холодної водки. Раїса Соломоновна скинула ботфорти і дістала з торбинки домашні капці у вигляді пухнастих котиків. Гога подивився на котиків і відкрив першу пляшку. Саніч зрозумів, до чого все йде, і печально відімкнув телефон. Славіка до кабінету не запрошували. Він прийшов сам.

Спочатку вони пили за знайомство. Потім почали співати. Гога запропонував повернутись на сцену, Раїса Соломоновна погодилась і, як була, в домашніх капцях, полізла на естраду. За нею поліз Гога в її шкіряних ботфортах. У ботфортах і шовковій сорочці від армані він нагадував різночинця. Славік запустив мінусівку. Раїса Соломоновна повернулась до кримінальної тематики, Гога підспівував. Ботфорти виблискували в світлі софітів.

Зайшовши до туалету, Саніч знайшов Славіка. Тому було погано, він поливав себе водою з ру-

комийника і важко ковтав гаряче повітря. — Хуйово? — запитав його Саніч. — Нормально, — прохрипів Славік, — нормально. — Славік, — сказав Сан Саніч, — я давно хотів тебе запитати, може це не найкраще місце для такої розмови, але все-таки, не знаю, чи буде ще нагода — як ти взагалі до геїв ставишся? — Славік підставив голову під холодний струмінь, видихнув і присів біля стіночки. Якусь мить помовчав. — Я вам, Сан Саніч, так скажу, — довірливо заговорив він, спльовуючи воду. — Мене взагалі від геїв не пре. Але, — він підняв угору вказівний палець, — на те є свої причини. — Ну, і що за причини? — запитав Саніч; повертатись до залу не хотілось, тому він вирішив перечекати тут. — Причини *особистого* характеру, — повідомив Славік. — Я — алергік. Ми, алергіки, як правило, сидимо на колесах. Ось я, наприклад, — сказав Славік і дістав папіросу, — сиджу. Вже десятий рік. Раніше мені лікар прописував. Але потім мене перестало вставляти, розумієте? А моя сестра працює в фармацевтичній компанії, у них під Києвом фабрика відкрилась. Їм німці на півмільйона апаратури завезли, цілий цех побудували в рамках реабілітаційної програми. Там якийсь дерибан був, фабрику відкривали з понтами. Йошка Фішер приїжджав на відкриття,

президент німецький, — Славік нервово випустив дим. — Колишній, — додав він. — Запустили, значить, цех, зробили пробну партію, і тут держ-стандарт сказав: хуя — продукція не відповідає стандартам, надто високий вміст морфіну. — Кого? — не зрозумів Санич. — Морфіну, — повторив Славік. — Там фішка в тому, що обладнання було їхнє, а сировина наша. А оскільки в них техніка орієнтована на безвідходне виробництво, себто відходів у них просто не буває, то вийшло так, що вони почали масово штампувати наркотики середньої тяжкості. Програму згорнули, ясна річ. Фабрика збанкрутувала. Профспілки підняли шум, їх підтримали наші зелені. Писали листа Йошці Фішеру. Але він не відповів. Ну, одним словом, усіх звільнили, мою сестру теж. А щоб якось залагодити конфлікт із профспілками, зарплату колективу видали продукцією. Вони тепер стоять на житомирській трасі і продають ці таблетки туристам, разом із м'якими іграшками. А мені сестра кілька упаковок привезла. Так що я алергік, щоб ви знали... — А до чого тут геї? — запитав Санич після довгої паузи. — А хуй його знає, — признався Славік. — Ось, візьміть, — сказав він і простягнув Саничу дві таблетки. — Хороша штука.

Рубає на раз. — Санич взяв таблетки і ковтнув їх одна за одною. Гірше не стане, подумав він. Гірше не стало.

Раїса Соломоновна зовсім напилася. Вона виврвала мікрофон із рук Гоги і почала співати пісні з кінофільмів. Свою руду перуку вона одягла на заклопотаного Славіка. Гога спробував забрати в неї мікрофон, але вона вчепилась йому у волосся і почала кричати. Славік спробував її відтягти від боса, але марно — Раїса Соломоновна міцно трималась за Гогу однією рукою, іншою намагаючись видряпати йому очі. Гога спочатку намагався її відштовхнути, але потім теж завівся і почав наосліп махати кулаками. Першим ударом він звалив із ніг Славіка. Славік схопився за щелепу і знову кинувся відтягувати Раїсу Соломоновну. Раїса, зустрівши спротив, озвіріла і кинулась на Гогу з новою силою. Після кількох спроб вона проїхалась-таки по його лівій щоці, лишаючи криваві борозни і відламуючи накладні нігті. Гога зойкнув, відступив і ввалив Раїсі Соломоновні з носака просто в живіт. Раїса відлетіла назад і разом зі Славіком, котрий за неї тримався, завалилась у зал. Гога, лаючись, витирає кров. — Санич, —

крикнув він, — будь другом, винеси звідси цю відьму. І музику її вимкни, — крикнув він. Санич підійшов до співачки, взяв її за шкірки і потягнув на вихід. Слідом із плачем біг Славик у перуці, Гога дивився на все це зі сцени і лаявся. — Відьма, — кричав він, стоячи посеред сцени, — відьма чортова! — Санич викликав таксі, сунув Славіку бабки і повернувся до клубу. Гога сидів скраєчку сцени, витираючи кров шовковим рукавом, і пив водку з горла. — Відьма! — заплакав він і ткнувся носом Саничу в груди. — За що вона мене? От відьма! Нормально, брат, — відповів йому Санич. — Давай я тебе додому відвезу. — Вони вийшли надвір. Горбань стояв біля своєї машини, подивився на Гогу в ботфортах, перевів задумливий погляд на Санича і мовчки сів за кермо. По дорозі всі мовчали, тільки Гога час від часу схлипував. — У мене теж сусід підар, — спробував зав'язати розмову горбань. — Да? — похмуро озвався Санич, — а в мене цілий під'їзд.

Вранці Гога прокинувся вдома, в ліжку, в одязі й ботфортах. Задумливо подивившись на ботфорти, спробував усе згадати. І не зміг. Чорт, подумав Гога, чим я займаюсь. Мені скоро тридцять,

я нормальний здоровий бізнесмен, на мене тільки вішаються. Ну, добре, знову подумав він, тільки не вішаються, але все одно — для чого мені цей клуб, для чого мені ці геї, що я сам собі життя псую. Він потягнувся за телефоном, набрав номер знайомого оптовика і з льоту купив у нього партію гіпсокартону.

Саніч приїхав до «Бутербродів» десь по обіді. На вході стояв зляканий охоронець. — Сан Саніч, — сказав він, — там Георгій Давидович... Розберемось, — коротко відповів Саніч і зайшов до клубу. Зал був завалений якимись коробками. Вони стояли всюди. Столи було складено в кутку. Бар не працював. Саніч зайшов до Гоги. Гога сидів, закинувши ноги на стіл, і весело розмовляв із кимось по телефону. На столі перед ним стояли ботфорти. — Що це? — запитав його Саніч, показуючи пальцем у бік залу. — Що? — безжурно перепитав його Гога. — А, в залі? Гіпсокартон. Взяв партію дешево. — А як же «Бутерброди»? — запитав його Саніч. — А ніяк, — відповів Гога. — Без понтів ці «Бутеброди». Я в мінусах, Саніч, які «Бутерброди»? Зараз скину гіпсокартон і на Кіпр. — А як же екзотичний відпочинок? — запитав його Саніч. — Да який екзотичний відпочинок? — нерво-

во засміявся Гога. — У нас ментальність не така, розумієш? — Ну, а яка в нас ментальність? — Чорт його знає, яка, — відповів йому Гога. — Нашій ментальності шо нада — водку і тьолку для екзотичного відпочинку, правильно? А з вашими геями яка водка може бути? Не говорячи вже про тьолку, — печально додав він.

В залі почувся пронизливий крик. Двері розчахнулись, і до кабінету влетів Славік. — Що? — закричав він. — Що це? — Він відчайдушно показував у бік залу. — Георгій Давидович, Саніч — що це таке? — Це гіпсокартон, — сказав йому Саніч. — Гіпсокартон? — Гіпсокартон, — підтвердив Саніч. — Навіщо гіпсокартон? — не зрозумів Славік. — Гіпсокартон, Славік, — пояснив йому Гога, — для будівництва архітектурних об'єктів. — Георгій Давидович згортає бізнес, — пояснив Славіку Саніч, — він тепер буде торгувати гіпсокартоном на Кіпрі. — На якому Кіпрі? — ображено заперечив Гога, але Славік його вже не слухав. — Що? — перепитав він. — Згортає бізнес? Ось так просто — згортає бізнес? А я? А наші плани? — Які плани? — нервово перебив Гога. — Так, я розумію, — зтягнув Славік, — я це відразу бачив. Для вас це *так* — сьогодні відкрили, завтра

закрили, для вас же це *так*. Я вас розумію, я б на вашому місці теж *так* зробив би. Да. Це коли до діла, коли «Вишивані рушнички» треба пробити, тоді Славик давай. Або коли Раїсу Соломоновну запросити, так це Славик, будь ласка. — Відьма твоя Раїса Соломоновна! — закричав на це Гога. — Відьма чортова! — Да? — в свою чергу закричав Славик. — Раїса Соломоновна — артистка! У неї репертуар! А ви її ногою по печінці! — Як — ногою по печінці? — розгубився Гога. — Так! Ногою! По печінці! А в неї репертуар! — Славик не витримав, упав на крісло і, обхопивши голову руками, заридав. Запала гнітюча мовчанка. — Саніч, — заговорив нарешті Гога, — Саніч, я що? Справді? Ногою по печінці? — Ну, ти захищався, — сказав Саніч, відводячи погляд. — Не може бути, — прошепотів Гога і теж обхопив голову руками. Сан Саніч вийшов надвір. На протилежному боці вулиці стояли два «Суперксерокси» в зелених спортивних костюмах і майже зливались із липневою зеленню.

Мабуть, Гога зреагував на цю історію про печінку, в сенсі про Раїсу Соломоновну. Щось його перемкнуло після цього, соромно перед колективом стало чи що, але наступного ранку він сплавив гіпсокартон директору парку розваг і запросив

Санича і Славіка на розмову. Санича заїдала депресія, але він взяв себе в руки і поїхав. Останнім з'явився Славік, був зібраний і виглядав строго. Гога намагався в очі йому не дивитись. Ботфорти так і стояли на столі, схоже, Гога просто не знав, що з ними робити. Всі сіли. Помовчали. — Можна? — строго по-школярськи підняв руку Славік. — Прошу, — дещо запобігливо дозволив Гога. — Давайте я почну, Георгій Давидович, — почав Славік. — Я усе це діло заварив, мені й рятувати проект. — Сан Санич подивився на нього з відчаєм. — Я розумію, — сказав Славік, — ми всі нарobili багато помилок. Ви в цьому бізнесі люди нові, я десь не догледів. Ну, так. Не будемо перекладати вину на когось, — сказав Славік і подивився на Санича. — Але ще не все втрачено. У мене завжди є запасний козир у рукаві. Ага, — сказав він, — зараз вони прийдуть. — Хто? — нажахано запитав Гога. — Бички!

І Славік розповів про Бичків. Він знайшов їх через стриптизерок із палацу піонерів. Дует Бичків — батько і син — були цирковими клоунами, але кілька місяців тому, у зв'язку з фінансовими проблемами, котрі переживав міський цирк,

потрапили під скорочення і зайнялись сольною кар'єрою, як про це сказав Славік. За його словами, у них була *кльова* шоу-програма, на півтори години, з музикою, акробатичними номерами і карточними фокусами. Славік поставив на Бичків усе, збою бути не могло.

І ось прийшли клоуни. — Бичко, Іван Петрович, — представився старший Бичко і потис руки Гозі й Сан Саничу. — Бичко Петя, — привітався молодший, але руки потиснути не наважився. Гога запросив усіх сідати. — Ну, що ж, — почав Бичко-старший, знявши окуляри і протерши їх носовою хустинкою. — Мені розповіли про вашу ситуацію. Я думаю, ми з Петью зможемо вам допомогти. — А яка у вас програма? — поцікавився Гога. — У нас дистанція, — сказав Іван Петрович. — Династія, — поправив його Петя. — Да, — погодився Іван Петрович. — У нас циркова династія, з одна тисяча дев'ятсот сорок сьомого року. Саме тоді моя старша сестра поступала в циркове училище. — Поступила? — запитав Гога. — Ні, — відповів Іван Петрович, — так що цирк — це у нас родинне. Я, молодий чоловіче, щоб ви знали, ще в одна тисяча дев'ятсот сімдесят третьому отримав другу премію на республіканському конкурсі

молодих артистів естради в Кременчуці. Я зі своїм номером «Африка — континент свободи» вчинив справжній фурор під час міжрегіонального зльоту агітаторів в Артеці в одна тисяча дев'ятсот сімдесят восьмому. Ні, — раптом заперечив сам собі Іван Петрович, — таки в сімдесят дев'ятому. Да — в одна тисяча дев'ятсот сімдесят дев'ятому, в Артеці! — А нам, — спробував долучитись до розмови Гога, — а нам ви теж будете показувати «Африку — континент свободи»? — Ні, — спокійно заперечив Іван Петрович, — ні, молодий чоловіче. Ми намагаємось іти в ногу з часом. У нас із Петьюю програма, працюємо півтори години, додатково — погодинна доплата, дебет-кредит, все офіційно, все легально. Оплату можна по безналу, але тоді плюс десять відсотків банківських. — Ну, добре, — сказав Гога, — це зрозуміло. Але ви знаєте нашу специфіку? — А що у вас зі специфікою? — запитав Іван Петрович і кинув на Славіка незадоволений погляд. — У нас гей-клуб, — сказав йому Гога. — Себто клуб для геїв, розумієте? — Так, що у нас по геях, — Іван Петрович дістав із кишені піджака зашмульганий зошит у лінійку. — Вісімдесят доларів за годину. Плюс погодинна доплата. Плюс десять відсотків

банківських, — додав він як заповіт. — А ви взагалі працювали з такою публікою? — продовжував сумніватись Гога. — Кхм, кхм, — важко прокашлявся Іван Петрович. — Працювали ми тут нещодавно корпоратив у консалтингу. Ну так публіка, я вам скажу, солідна зібралась, акуратна. І ось уявіть собі, підходить до нас із Петьюю виконавчий директор і каже... — Ладно, ладно, — перебив його Гога, — знаю я цей консалтинг. — Так що? — подав голос Славик. — Берем Бичків? — Берем-то берем, — відповів Гога, — тільки як ти собі це все уявляєш? — Значить, так, — перехопив ініціативу Слава, — Георгій Давидович, я все продумав. Що у нас за календарем? — Ну? — запитав його Гога. — Купала! Зробимо гейського Купалу! — сказав Славик і весело засміявся. Бички теж засміялись — Іван Петрович хрипко й застуджено, Петя — дзвінко і не в тему. І Гога теж засміявся, його сміх був особливо нервовий і невпевнений. Вже коли прощались, Іван Петрович повернувся від дверей. — Ваші? — запитав він Гогу і показав на ботфорти. — Да, — сказав Гога. — Друзі прислали. З Кіпру. А розмір не мій. — Бичко-старший підійшов і помацав халяву ботфорта. — Хороший матеріал, — сказав він зі знанням справи.

До гейського Купали готувались особливо ретельно. Гога більше не довіряв Славіку і публікою займався сам. Знову було запрошено партнерів по бізнесу, оптовиків, друзів дитинства та братів Лихуїв, з яких, утім, прийшов лише Гриша, бо Саву було побито в бійці на Тракторному і він лежав у четвертій лікарні з поламаними ребрами. Славіку дозволено було запросити працівниць палацу піонерів, усіх чотирьох. Крім того, набилось багато невідомої публіки, котра купилась незрозуміло на що, але точно не на гейського Купалу. Головною ударною силою були, звісно, Іван Петрович і Петя Бички. Спеціально, як вони сказали, до свята ними було підготовлено номер «Вогні Каїра», що, за безапеляційним твердженням Славіка, котрий був на прогоні, мав усіх порвати. На сцену Бички вийшли в костюмах фараонів, узятих напрокат у парку розваг. Залунала музика. Спалахнули софіти. Петя Бичко легко прогнувся і зробив мостик. Іван Петрович напружився, крякнув, але теж зробив мостик. Публіка заплодувала. Гриша Лихуй, котрий прийшов уже п'яний, скочив на ноги, але не втримався і завалив офіціанта. Охорона кинулась його підіймати і виводити, але Гриша опирався. Він звалив із ніг одного охоронця

і успішно відбивався від другого. Саніч побачив бійку і взявся розводити. Оптовики, котрі вже сиділи без краваток, побачили, що б'ють Гришу Лихуя, і, забувши минуле, кинулись йому на ви-ручку. Гриша в цей час запустив другого охоронця на сцену, той вривався в стійку, на якій висіли ліхтарі. Стійка не витримала і завалилась на Івана Петровича, котрий стояв мостиком. Молодший Бичко цього всього не бачив, оскільки сам стояв мостиком, публіка кинулась витягати Івана Петровича з-під арматури, але їм заважав Гриша, котрий зчепився відразу з охоронцями і оптовиками, не бажаючи нікому з них поступатись. Тут молодший Бичко повернув-таки голову і побачив тата під горою металобрухту. Він сіпнувся було в його бік, але батько загрозово викинув уперед руку, мовляв, назад, на сцену, ти артист, тож давай — даруй людям радість! І Петя зрозумів його, зрозумів без слів цей останній батьківський наказ. І знову зробив мостик. І публіка теж усе зрозуміла і скрутила Гришу Лихуя і потягла його в туалет, відливати холодною водою. — Давай, Петя, давай, синок, — прошепотів Іван Петрович з-під арматури, і тут пролунав вибух — Гриша Лихуй, образившись на всіх і не маючи більше сил опиратись,

дістав із кишені піджака ручну гранату і кинув її в крайню кабінку. Унітаз тріснув, як волоський горіх, з кабінки повалив дим, публіка кинулась на вихід. Санич намагався зібрати побитих охоронців, Гога стояв біля сцени і нічого не розумів за цим гамором і за цим димом. — Георгій Давидович! Георгій Давидович! — підбіг до нього задиханий Славик. — Біда, Георгій Давидович. — Що сталось? — розгублено запитав Гога. — Касир! — прокричав йому Славик. — Касир, сука, утік! Із виручкою! — Куди утік? — не зрозумів Гога. — Да тут недалеко! — продовжував кричати Славик. — Я знаю. Зараз буде спускати бабки на ігрових автоматах! Давайте, ми ще встигнемо! І Славик побіг на вихід. Гога, сам того не бажаючи, пішов слідом. Санич облишив контужених охоронців і рушив за ними. На вулиці їх уже чекав горбань: — Сідайте, — крикнув, — скоріше! В машину, крім Славика, Гоги й Сан Санича, запхались ще дві працівниці палацу піонерів, Петя Бичко і, що прикметно, задимлений і оглушений Гриша Лихуй, котрий кричав більше за всіх, так ніби це його виручку щойно украли. Горбань рвонув уперед, Славик показував дорогу, але йому заважав Гриша, на котрому ще й досі

димів піджак із одним відірваним рукавом. Горбань злився, але продовжував розганяти машину, працівниці палацу піонерів пищали на поворотах, аж зрештою горбань не втримав керма, і таксівка, вискочивши на зустрічну смугу, вилетіла з дороги і в'їхала в кіоск із газетами. Газети розлетілись навкруги, ніби налякані гуси. Була четверта ранку, було тихо й спокійно. Вулицею проїхала поливальна машина. Двері розбитої таксівки важко відчинились, і звідти почали вилазити пасажирки. Першим виліз Гриша Лихуй, у піджаку з одним рукавом, побачив пачки газет, підняв одну і пішов униз по вулиці. За ним зі зміїною пластичністю виповз Петя Бичко в костюмі фараона. За Петею вивалився Сан Саніч і витягнув двох працівниць палацу піонерів. Зсередини працівниць виштовхував Славік. Потім витягли Гогу. Гога втратив свідомість, але скоріше від горя. Горбань вийшов сам, він, здавалось, згорбився ще більше. В принципі, найбільше постраждала одна із працівниць палацу піонерів, Анжела, — по дорозі Гриша Лихуй вибив їй зуб. Сан Саніч відійшов убік і дістав із кишені відімкнений ще вчора телефон. Спробував його ввімкнути. Подивився на час. Четверта п'ятнадцять. Перевірив автовідповідач,

чи не було нових повідомлень. Нових повідомлень не було.

За місяць Гога знову зробив ремонт, віддав борги і запустив у «Бутербродах» салон ігрових автоматів. Горбань тепер працював у нього касиром. Славик разом із Раісою Соломоновною виїхали на Далекий Схід. Саніч із бізнесу вийшов. Гога просив його лишитись, говорив, що на автоматах вони швидко підіймуться, і просив не кидати його самого на цього горбаня. Але Саніч сказав, що все нормально, що відсотків йому не треба і що він просто хоче піти. Розійшлись вони друзями.

Але це ще не все.

Одного разу, на початку серпня, Саніч зустрів на вулиці Віку. — Привіт, — сказав він, — у тебе новий пірсинг? — Так, не дала ранам загоїтись, — відповіла Віка. — Чому не телефонувала? — запитав Саніч. — Я в Туреччину лечу, — не відповіла йому Віка. — Спробую влямати свою подружку повернутись. Погано без неї, розумієш? — А як же я? — спитався Саніч, але Віка лише погладила його по щоці і мовчки пішла в бік підземки.

Ще за пару днів Саніч отримав повідомлення від Доктора і Бусі. Дорогий Саша, говорили вони, запрошуємо тебе до нас у гості з нагоди дня народження нашого Доктора. Саніч поліз у нічку, взяв рештки бабок, купив у магазині «Подарунки» пластмасову амфору і поїхав на день народження. Доктор і Буся жили в передмісті, у старому приватному будинку, разом із мамою Доктора. Зустріли вони його радісно, всі сіли до столу і почали пити червоне сухе вино. — Як там «Бутерброди»? — запитав Доктор. — Немає більше «Бутербродів», — відповів Саніч, — прогоріли. — Шкода, — сказав Доктор, — симпатичне було місце. І чим плануєш зайнятись? — У політику піду, — сказав Саніч. — Вибори скоро. — Несподівано хтось зателефонував, Доктор узяв слухавку і почав із кимось довго сваритись, після цього сухо вибачився і, гримнувши дверима, зник. — Що сталося? — не зрозумів Саніч. — А, це мама, — засміявся Буся. — Стара швабра. Вона постійно дістає Дока, хоче, аби він мене похерив, тікає до сусідки і звідти дзвонить. А Доктор не ведеться. Його здоров'я! — Буся присунувся ближче до Саніча. — Слухай, Буся, — сказав йому Саніч подумавши, — я ось що хотів тебе запитати. Ось

ви з Доктором геї, так? — Ну... — невпевнено почав Буся. — Ну, окей — геї, — не дав йому закінчити Саніч. — І ось ви живете разом, так? Ну, очевидно, ви любите одне одного, якщо я правильно розумію. Але поясни мені таку річ — вам, як би сказати, фізіологічно добре разом? — Фізіологічно? — не зрозумів Буся. — Ну да, фізіологічно, ну коли ви разом, вам добре? — А чому ти питаєш? — розгубився Буся. — Не, ти вибач звичайно, — відповів Саніч, — якщо це щось інтимне, можеш не говорити. — Та ні, чого ж, — ще більше розгубився Буся. — Ти розумієш, Саша, в чому річ, у принципі, це ж не так і важливо, ну, я маю на увазі фізіологічний бік, розумієш мене? Головне ж в іншому. — І в чому? — запитав його Саніч. — Головне в тому, що він мені потрібен, розумієш? І я йому потрібен, мені здається. Ми проводимо разом увесь свій час, читаємо разом, ходимо в кіно, бігаємо разом уранці — ти знаєш, що ми бігаємо? — Ні, не знаю, — сказав Саніч. — Бігаємо, — підтвердив Буся. — А фізіологічно, насправді мені це навіть не подобається, ну, ти розумієш, коли ми з ним разом. Але я йому цього ніколи не говорив, не хотів його розстроювати. — Чому я питаю, — сказав йому

Саніч. — Є у мене знайома, дуже прикольна, правда, п'є багато. І ось ми з нею одного разу переспали, уявляєш? — Ну, — невпевнено сказав Буся. — І ось у мене та сама ситуація — мені з нею добре було, навіть без сексу, розумієш? Навіть коли вона п'яна була, а п'яна вона була завжди. А тепер вона взяла і звалила в Туреччину, уявляєш? І я не можу зрозуміти — в чому ж тут мораль, чому я, нормальний здоровий чувак не можу просто бути з нею, чому вона валить в Туреччину, а я навіть не можу її зупинити. — Да, — задумливо відповів Буся. — Ладно, — подивився на нього Саніч. — Я думав, хоч у вас, геїв, усе нормально. А у вас та сама хуйня. — Ага, — погодився Буся, — та сама. — Ну все — піду я, — сказав Саніч. — Привіт Доку. — Почекай, — зупинив його Буся. — Почекай трішки. — І вибіг на кухню. — Ось, тримай, — сказав він, повернувшись і простягаючи Санічу якийсь згорток. — Що це? — запитав Саніч. — Пиріг. — Пиріг? — Так, яблучний пиріг. Це Доктор спік, спеціально для мене. Загалом, знаєш, ось ти про секс говорив. Просто є якісь такі речі, від яких я плачу. Наприклад, цей пиріг. Я ж розумію, що він його спеціально для мене готував. Як я після цього

можу від нього піти? Знаєш, у мене був знайомий, який пояснював мені, в чому різниця між сексом і любов'ю. — І в чому? — запитав Саніч. — Ну, грубо кажучи, секс — це коли ви трахаєтесь і ти після цього хочеш, аби вона якомога скоріше пішла. А любов, відповідно, — це коли ви трахаєтесь і після траху ти хочеш, аби вона якомога надовше залишилась. На, тримай, — простягнув він Санічу згорток. — І що, — сказав Саніч подумавши, — це і є мораль? — Та ні, ніяка це не мораль. Це просто шматок пирога.

І він пішов собі в бік автобусної зупинки. По дорозі до нього приєднався якийсь пес. Так вони і йшли — попереду Саніч із пирогом, позаду пес. Навколо них розгортались теплі серпневі сутінки. Саніч прийшов на зупинку і, сівши на лавку, став чекати. Пес сів напроти. Саніч довго його розглядав. — Окей, — сказав він, — шавка, сьогодні твій день. На честь міжнародного свята солідарності геїв та лесбіянок тобі дістанеться яблучний пиріг! — Пес задоволено облизнувся. Саніч дістав згорток і розламав пиріг навпіл. Вийшло майже порівно.

Балада про Біла і Моніку

Стосунки завжди тримаються на довірі. Скажімо, ти довіряєш господу, ти кажеш йому, ок, господи, я довіряю лише тобі, ось останні п'ять баксів, постав їх сам. Господь бере твою п'ятірку, каже зачекати на нього і спускає бабки з першого заходу, не маючи навіть теоретичної можливості відігратись. Очевидно, це не найкращий приклад, але менше з тим. Люди часто не довіряють одне одному з незрозумілих причин, вони просто відвертаються одне від одного в найбільш потрібний момент і спокійно засинають, дивлячись у кольоровій темряві свої кошмари. Довіра натомість примушує тебе відмовитись від індивідуального перегляду сновидінь, довіра загалом річ підступна, вона розкриває тебе, мов порножурнал, на найбільш невідповідній сторінці, і спробуй тепер пояснити, що саме ти мав на увазі і в який спосіб. У цьому випадку довіра стає обтяжливою, і твої

ближні видаляють тебе зі свого життя, мов хірургічні шви з тіла. Тому й стосунків справжніх майже не лишилось, якимось дивним чином на місце старих добрих гетеросексуальних взаємин прийшли корпоративні вечірки, і якщо ти не в корпорації, то й випасати тобі немає чого, ця нова жорстка реальність легко обійдеться без твоєї участі, йди додому, дивись своє відео. Скільки разів я спостерігав за всім цим збоку і думав: ну ось, все гаразд, ось у них все має вийти, вони добре виглядають разом, вони гарна пара і в них будуть гарні діти, а якщо дітей у них і не буде, гірше від цього теж нікому не стане, головне, щоб вони довіряли одне одному, не закривались, як важковаговики на рингу, вміли говорити про очевидні речі, про свої таємні бажання, навіть якщо ці бажання зводяться до одного, а так, зазвичай, і стається. Але минає час, і знову повторюється те саме — паузи в спілкуванні, напруженість у розмовах, якісь моральні принципи, котрі невідомо звідки беруться і незрозуміло куди потім зникають, усе як завжди — вони сидять в одній кімнаті, по різні боки одного ліжка і роблять собі на шкірі глибокі болючі надрізи, дивлячись, чий надріз буде глибший і болючіший. А після цього змучено розходяться,

довго заліковують свої надрізи, будь-що намагаються залікувати їх, так щоби найменшої згадки не лишилось, і якщо й зустрічаються після цього, то хіба що у вагонах підземки, їдучи, як і раніше, в одному напрямку. Корпорація поступово перебирає на себе надлишок їхнього психозу, і ти сам починаєш розуміти — радість колективної праці куди привабливіша за індивідуальну закоханість, хоча б тому, що нею завжди можна поділитись із трудовим колективом. Спробуй поділитись із трудовим колективом своєю пристрастю, спробуй розказати групі менеджерів про те, як уночі в місячному світлі зблискує її шкіра, і як гостро проступають її ключиці, мов дюни, над ранок, коли вона врешті знеможено засинає, розкажи це менеджерам, вони прокленуть тебе і накладуть на тебе корпоративну анафему, вони підсмажать тебе просто під час найближчої корпоративної вечірки і гратимуть у футбол — офіс на офіс — твоєю відбитою печінкою. Саме радість колективної праці допомагає тобі продертись крізь чергову депресію, і прoderшись, ти дивишся за вікна офісу, на осінні дерева, на їхню вертикальну глибоко прокреслену графіку й раптом усвідомлюєш, що ось знову прийшла осінь, і повітря прогрівається щоразу

довше, і дерева стоять такі строгі й аскетичні, ти дивишся на все це і меланхолійно думаєш, що в такому офісі добре працювати, такої осені добре думається, а на таких деревах добре повіситись.

Є в мене приятель, його звати Каганович, юридичні консультації, правовий захист, і з ним стався такий випадок. Його подружка вирішила, що їм час якось більш чітко оформити свої стосунки, оскільки зустрічались вони вже третій місяць, а далі п'яного сексу справа не йшла. І не те щоби їм це не подобалось, просто одного разу вона сама запропонувала перевезти до нього речі, як це зазвичай трапляється, одного ранку він кудись поспішав і, не маючи зайвих ключів, допомагав їй зібратись. Зранку вона збиратись не любила, себто вона не любила збиратись взагалі, а зранку про це й мови не могло бути, вона помилково хапала його одяг, допивала вчорашню водку, що стояла на нічному столику, гасила недопалки в його чаї, одним словом він запізнювався, а вона не йшла. Послухай, сказала вона, віддаючи йому його чеврик, в який уже встигла розлити водку, що ти мучишся, давай я перевезу до тебе речі, і все буде добре. Думаєш? — засумнівався він, ну добре,

давай, тільки тепер забирайся звідси — я запізнююсь. Вона ображено запустила в нього черевиком. Повернулась вона наступного ранку, тягнучи за собою безрозмірну валізу, я взяла речі повсякденного вжитку, — заявила вона холодно, — мене не хотіли пускати з ними до трамваю, уявляєш? де можна покласти мої книги? З книг вона привезла третій том енциклопедії, на літеру г, інші ти що — вже прочитала? спитався Каганович, я генетикою займаюсь, відповіла вона і поклала третій том під подушку. Насправді вона до нього не переїхала, вона і далі пропадала десь тижнями, з'являлась на день, точніше на ніч, і знову зникала. Речі лежали посеред кімнати. Каганович довго до них зважав, намагався зібрати їх, скласти в купу, але вона щоразу приходила і вивалювала з валізи якісь коробки і пакунки, згортки і альбоми, не чіпай моїх речей, — ображалась вона, — не чіпай їх і не копайся в моїй валізі, збоченець, вона була ідеальним об'єктом клеptomанії, оскільки з речами у неї стосунки відверто не складались, вона постійно залишала їх у барах і їдальнях, забувала на пошті і губила в трамваях, якими вона звідкись добиралась. Каганович навіть не знав напевне, де вона живе, приблизно уявляв собі, оскільки вона

часто їздила трамваями, і при бажанні можна було якось прослідкувати за маршрутом, знаходячи у вагонах та на зупинках її парасолі й записники, олівці й фломастери, інші речі її повсякденного вжитку; йдучи за ними, можна було вирахувати її помешкання, всіяне ще більшою кількістю одягу і книжок, в'язаних шапок і рукавичок, в неї було дуже багато речей, можливо, саме через це вона й не хотіла переїжджати зі свого зловісного помешкання, про яке розповідала страшні історії, мовляв, трамваї, сусіди, постійно зникають речі, вона з жахом думала, як доведеться все це збирати до купи, розпихати по валізах, тягнути на собі, Каганович думав про це з не меншим жахом, одним словом — тема їх лякала, і вони намагались про неї не говорити. Вони взагалі намагались не говорити: у подібних випадках, коли люди можуть розповісти одне одному так багато, вони, як правило, мовчать. Тому що в подібних випадках будь-яка спроба про щось поговорити неодмінно перетворюється на розтин тіла з подальшим намаганням заховати труп де-небудь подалі. Тим більше для нормального спілкування не обов'язково говорити, достатньо просто уважно слухати. А у випадку з нею і розпитувати про

щось було зайвим, варто було просто одного разу її побачити, тому що вона поводитись, мов яка-небудь рослина, наприклад, як трава, якщо можна собі уявити траву з такою біографією. Скажімо, коли вона говорила по телефону і зв'язок раптом обривався, вона реагувала так, ніби це обривалась подача кисню і вона просто не розуміла, як так сталося і чим тепер вона мала заповнювати свої легені. Достатньо було просто спостерігати за нею, за її звичками, за зміною її настрою, тим більше, він у неї постійно змінювався, таке враження, що в неї настрою просто не було, це теж можна було зрозуміти — перепади тиску, недостатня вологість, який може бути настрій, якщо тобі зранку перекрили подачу кисню. Такі дивні стосунки двох даунів, котрі ніяк не можуть порозумітись, оскільки мало того, що є даунами, так ще й говорять різними мовами, як тут порозумієшся, стосунки тримаються на постійному замовчуванні, на тиші, на рівному мовчазному диханні, котре в якісь моменти, як правило ближче до ранку, нарешті стає настільки тихим, наскільки це потрібно, аби не зупинилося серце. Найгірше починалось зранку, коли Каганович кудись зривався, щось їй говорив, до чогось закликав і в чомусь звину-

вачував. Тоді вона починала розгнівано кричати і погрожувати, бігала кімнатою і рішуче збирала свої речі, забігала до ванної, згрібала зубні щітки і одноразові леза й розпихала їх по кишенях своїх військових штанів, хапала свої тампакси і запускала ними в Кагановича, віддай мою щітку, говорив він, але вона показувала фак і вибігала з ванної, копалась у ліжку, витягала звідти третій том енциклопедії, витягала звідти журнали, білизну і черевики, невже я на цьому спав, думав Каганович, вона перекочувалась на інший бік ліжка і витягала з-під нього свою улюблену попільничку у формі елвіса, дивись, кричала вона, елвіса я забираю, твій елвіс — американський ублюдок, казав він їй, після чого вона переможно висипала недопалки в ліжку і кидала елвіса до свого наплічника, і це я теж забираю — вона бігла на кухню і згрібала до наплічника фен і виделки, касети й мисливський ніж, недопиту водку і теплі серпневі яблука, потім вбігала назад до кімнати і хапала вже просто все, що траплялось на очі, наприклад, телефонні довідники, які вона звідкись і невідомо для чого притягла перед цим, вона намагалась ввіпхати довідники до наплічника, але наплічник уже був переповнений білизною та яб-

луками, тоді вона нервово витягала елвіса, давала потримати Кагановичу, впихала-таки довідники до наплічника і, сиплячи навсїбіч прокльонами, вибігала на сходи. Каганович виходив за нею, вона, демонстративно не озираючись, збігала сходами вниз, ей, — кричав він їй, — ти забула свого американського ублюдка. Вона зупинялась, завмирала на мить, потім рішуче підіймалась назад, вихоплювала попільничку і, загрозово змахуючи нею в повітрі, бігла на трамвайну зупинку.

Корпорація, це як анонімні алкоголіки — вона не лікує, проте дає зрозуміти, що не один ти так облажався. Філософія корпоративності лише на перший погляд лежить у площині суто професійних стосунків. Насправді, корпорація лишається з тобою, навіть коли ти про неї не думаєш, хоча спробуй про неї не думати, і вона проб'є твою грудну клітку в найбільш тонкому місці. Смак корпорації лишається на твоїх пальцях, коли ти приходиш із зборів, її запах всотується в сукно твого комбінезону, корпорація переливається кавою на твої фінансові розробки, роз'їдає жовтим виробничим карієсом твої різці, проникає тобі під шкіру, мов потопельники під розбухлу берез-

неву кригу — ти носиш її із собою, із дня в день, з ночі в ніч, з виробництва до банку, з вокзалу на стадіон, корпорація слідкує за тобою, вона формує твою соціальну поведінку, ти відхаркуєш її з кров'ю після нічної бійки, ти видушуєш її з потом під час ранкового сексу, корпорація сидить у твоєму горлі під час розмов, розпадається під час кашлю, забиває тобі віддих під час вечірніх пробіжок, за кожним твоїм кроком стоїть корпорація, за кожним твоїм вчинком вгадується зовнішня політика твоєї корпорації, кожним своїм словом ти повторюєш умови особистого контракту, який ти намагаєшся будь-що продовжити. Корпорація виконує функцію прикладних духовних практик, корпорація робить із тебе людину, яка не боїться прокидатися зранку і дивитися в робочий план, корпорація вчить тебе вірно розставляти речі навколо себе, так щоби не натикатись на них в осінніх сутінках, корпорація впорядковує твою персональну камеру, надаючи їй більш-менш цивілізованого вигляду, наскільки це потрібно тобі як працівникові корпорації. Корпорація як різновид церкви рятує душі безнадійних грішників, яким горіти б у пеклі, якби не їхні профспілкові квитки, котрі вони покажуть святому петру на заводській

прохідній, і старий просто змушений буде допустити їх до потойбічного небесного конвеєра, оскільки корпорація пов'язує все, корпорація перемагає діалектику з її недалекоглядним матеріалізмом, корпорація перемагає смертю смерть, тому що смерть на виробництві — це початок хорошої кар'єри, хто б там що не говорив. Корпорація сама по собі є формою сексуальності, тому що в контексті корпоративної етики дух команди і почуття ліктя перестають бути метафорами, мова йде про необхідність у разі виробничої потреби цілковито заступити свого напарника, прикрити його в прямому і переносному сенсі, в якийсь момент ти відкриваєш для себе цю корпоративну бісексуальність, яка робить тебе повноцінним членом дружного колективу, здатного вирішувати серйозні економічні завдання. Робоча сім'я, зібраний у кулак гурт одностайців, брати, навернені корпорацією до великої набожної громади, дають тобі можливість відчувати всю повноту особистого життя, якої ти не міг відчувати раніше, не влившись до команди. Корпорація дає тобі шанс на спасіння, вона позбавляє тебе холодних пристрастей, котрі морозили твою душу, не даючи їй до кінця прогрітись, корпорація говорить тобі, що справж-

ній бізнес не передбачає збагачення, справжній бізнес, говорить корпорація, потребує постійного капіталовкладення, тому ти вкладаєш у корпорацію всі свої статки, наперед знаючи, що по них тобі врешті й воздасться. Діти корпорації, мов апостоли, ви йдете з конференції на конференцію, з презентації на презентацію, обтяжені великим корпоративним вченням, тримаючись за нього і несучи його спраглим, як хліб і вино; мов перші, ще невмілі проповідники, навертаєте ви до віри нових братів і сестер, просто під час бізнес-ланчів; наче мученики, приймаєте ви на себе кпини і ворожість цього світу, котрий повертається до вашої корпорації спиною, впадаючи у морок і безвір'я. Світло над вашим волоссям, запах троянд на ваших одягах, золотом світяться ваші тіні, коли ви проходите крізь без'язику юрму, ось тільки, карієс, курва, карієс — тридцять два зіпсованих зуба, і жодної тобі, курва, медичної страховки.

Повернулась вона несподівано, десь через тиждень. Тільки не думай, що я повернулась, я за речами прийшла, — сказала вона і почала розпаковувати свій наплічник. Дістала телефонні довідники і кинула їх посеред кімнати, дістала

третій том енциклопедії на літеру г і заховала його під подушку, віднесла на кухню виделки і фен, розкидала по ліжку свій одяг і фотокарточки, обережно дістала паперову коробку, витягла звідти елвіса і сховала його під ліжко. Каганович відразу заспокоївся — її шалики звисали зі стільців, як прапори союзників, життя було довге і прекрасне, а головне, що вона принесла його зубну щітку. Наступного дня він зробив для неї запасні ключі. Це дуже просто, — говорив він їй під ранок, ставало холодно — і він накривав її важкою ковдрою, яку вона відразу ж пропала в кількох місцях, це все дуже просто, це як в історії про Біла і Моніку — пам'ятаєш її? Коханці займались собі бог знає чим, хоча бога тут краще не згадувати, займались собі своїм коханням, так і не пояснивши одне одному найважливіших речей, речей, які їх поєднували і які їх врешті-решт розлучили. І що потім? — питала вона крізь сон. Потім? Потім сталось незбагненне — вони розійшлись, і раптом виявилось, що вона зберігає на своєму одязі сліди його любові, розумієш, просто якісь апокрифи почались, історії про гоніння перших християн, апостол Біл і свята Моніка, котра зберігає сукню зі слідами його любові, ніби туринську плащаницю. І тут до неї

приходять які-небудь фарисеї та садукееї з сі ен ен і кажуть — мем, віддайте нам сліди його любові, віддайте їх нам, ми виграємо цей процес і на вас просто посиплеться дармове бабло. І що вона? Що вона, вона погодилась, віддала їм плащаницю, здала їм апостола Біла і розводить собі зараз де-небудь кроликів. Або вийшла заміж за арабського студента і відкрила йому всі радості й принади західної цивілізації, після апостола Біла вона його такому могла навчити! Або збухалась де-небудь на ранчо, в неї була схильність до повноти, з часом це могло розвинутиись у що завгодно, але скоріш за все — в алкоголізм, ну, ти розумієш. А апостол Біл? А апостола Біла канонізували і зобразили його портрет на п'ятибаксовій купюрі, аби нащадки, дивлячись на його різьблений профіль, пам'ятали, наскільки марнотними є всі наші пристрасті й поривання і до чого призводить неконтрольована єбля в робочий час. Ідіотська історія, — сказала вона й заснула. До чого я веду, — вів далі Каганович, — іноді я думаю, що ми всі повторюємо помилки Біла і Моніки — ми лишаємо всюди сліди своєї любові, ми розмазуємо її по цупких готельних простирадлах і сірих колючих ковдрах, наш одяг і наші тіла перемашені нею, цією нашою любов'ю,

якої виявляється так багато, що її сліди лишаються всюди, де ми лишень з'являємось. За нашими з тобою маршрутами, за адресами і випадковими зупинками можна скласти великий путівник, вже стільки часу ми з тобою боремось самі з собою, ми б'ємо одне одного гострими предметами і прикладаємось одне до одного свіжими ранами, так щоби кров наша могла перемішатись і перетекти з артерії в артерію, а коли кров згортається, як вулична торгівля увечері, ми раптом забуваємо про це, ми забуваємо про свою кров і про сліди своєї любові, і про те, що всьому цьому можна було б знайти пояснення, але пояснення нікому, виявляється, не потрібне, ні тобі, ні мені, тому завтра ти знову будеш відбиватись від мене і кидати мені в серце виделки й кухонні ножі, ти будеш тікати звідси, так ніби я тебе тримаю, а я буду сидіти поміж твоїх речей і довго перебирати їх, намагаючись віднайти на кожній із них сліди твоєї любові.

Я бачу майбутнє за профспілковим рухом. В ідеалі профспілки мають замінити і церкву, і родину, і систему освіти як таку. Люди все більше бояться виходити поза межі виробничої сфери, що охоплює чимраз ширші ділянки їхнього життя. Профспілки,

як форма колективного захисту, поступово виходять за фабричні ворота і стають першими моделями майбутнього суспільства — суспільства, побудованого на принципах колективізму та корпоративної відповідальності. Подібне суспільство, на відміну від усіх попередніх, відомих нам форм суспільного співжиття, має одну беззаперечну перевагу — воно є самодостатнім і не потребує зовнішніх комунікативних проявів, воно не вимагає від тебе відкриватись щодня, відкривати свої захисні люки, підставляти під перехресні удари, позбавляти себе можливості для відступу. Суспільство майбутнього, побудоване на принципах внутрішньої корпоративності, дозволяє тобі узгоджувати всі твої особисті інтенції з правилами і звичаями твоїх ближніх, котрі готові завжди підтримати тебе в твоїй самотності і твоїй безнадії. Тому що інакше все одно не виходить, і кожна історія закінчується фронтовими подвигами закоханих у життя головних героїв, які ввалюються в це життя веселою галасливою юрбою і яких виносять звідси поодинці, відтягуючи за лаштунки їхні ще теплі тіла, з яких вилітають щасливі душі. Інакше просто не виходить. Ніхто навіть не знав, що вони були коханцями, коли вона померла, їй навіть не було двадцяти п'яти, не говорячи вже про все інше.

Сорок вагонів узбецьких наркотиків

«брати Коени — Ітан і Джоел — навчили мене не боятися крові», — писав мій друг Бондар. У Харкові, п'ятнадцять років тому, нормально стояли брати Лихуї — Гриша і Сава, кришували гуртожитки, так би мовити — із мовчазної згоди адміністрації. Хоча, спробувала б адміністрація що-небудь сказати Саві чи, тим більше, Гриші, думаю, брати б її всю з'їли. Братами брати Лихуї були нерідними, але кров у них текла спільна, я в цьому не сумнівався. Стояли вони справді нормально, вороги їх поважали — вони могли вийти удвох на стінку, їх ламали і змішували з чорним харківським ґрунтом, вражені їхньою мужністю та їбанатством вороги відносили їх на плечах додому й викликали швидку, брати відлежувались, заливали рани спиртом (я зараз говорю про душевні рани), і знову йшли в бій. Це викликало якщо не повагу, то, принаймні, острах — попадеш

під такого, мов під екскаватор, лікуйся потім, якщо зможеш. До мене брати ставились із інтересом — ще під час першого, назовімо його так, знайомства, коли нас, салаг, вигнали о другій ночі на коридор для знайомства з командним складом, брати побачили мене — а що в тебе з волоссям? спитали, ти що — панк? Потім ми з ними часто говорили про національне відродження й спасіння душі, тоді, в свої сімнадцять, я переконував їх, що це поняття тотожні, вони, здається, вірили мені, згадати соромно. В кінці дев'яностих, отримавши свою критичну масу шрамів і черепно-мозкових травм, брати вирішили, що досить їм пиздитись із неграми на футбольному майданчику, тим більше, що он їх скільки — негрів, цілий континент, а їх — братів Лихуїв — лише двоє, та й то нерідні, тож вирішили вони вийти з кримінальної тіні і якимось легалізуватись, наскільки це можливо в умовах нашої піднебесної республіки. Спочатку в одному з гуртожитків вони відкрили кафе-гриль. Це мало що змінило в їхньому особистому та громадському житті — захищаючи сумнівну честь двох нещасних співпрацівниць кафе-гриль, Гриша й Сава і далі змушені були через вечір виходити удвох на стінку, бабла це особливого не давало,

задоволення тут не рахується, все-таки мова йде про бізнес, тому кафе брати прикрили і взяли в складчину автостоянку. Із автостоянкою в них не склалося суто випадково — через вроджену слов'янську легковажність і, так само вроджені, кримінальні нахили, брати дозволяли друзям ставити на своїй стоянці крадені в Росії машини, які потім розпилювались на запчастини і перепродувались у мережі фірмових салонів беемве. Оскільки салонів було мало, а машин із Росії приганяли багато, іноді крадена техніка стояла під відкритим небом довгими тижнями. І коли одного разу конкуренти здали салони беемве органам, ті, мається на увазі органи, швидко вийшли на власників автостоянки, де під боязким весняним снігом іржавіли найкращі зразки німецької автомобільної промисловості. Братам удалось відкупитись — вони викотили зі стоянки вишневого кольору беемве без двигуна і покотили його просто на штрафмайданчик райвідділу міліції. Конфлікт було улагоджено, салони, до речі, теж відмазались, але крадену техніку дівати було нікуди, тому брати продали автостоянку будівельній компанії під забудову. Проти забудови виступили мешканці району, але брати Лихуї до цього стосунку вже

не мали і дивились на все збоку зацікавлено й відсторонено. Одного разу навіть вийшли на мітинг протесту, разом із іншими мешканцями району, стали в перших рядах і дивились на розкопану під фундамент колишню автостоянку, навколо якої бігав прораб і відганяв мешканців району. Сава стояв із прапором комуністичної партії, Гриша стояв із транспарантом, на якому було написано «НАТО — руки геть від української землі». Сава сміявся з брата, що це за мудацький транспарант у тебе? — говорив. Гриша ображався і відповідав, що нічого не мудацький, правильний транспарант, все вірно, казав, це лише дебілам незрозуміло, тоді ображався Сава й голосно кричав протестні гасла. Здавши прапор і транспарант організаторам мітингу, брати пішли додому, думаючи про мінливість долі та непевність економічної ситуації в країні. На згадку про автостоянку у них лишився важкий моток колючого дроту, метрів сто п'ятдесят, якщо не більше, котрий брати вирішили будівельникам не продавати, скрутивши його і принісши додому. Колючий дріт лежав посеред кімнати як тривожне відлуння війни, в якій їхні батьки участі, втім, не брали, оскільки батько Гриші на той час сидів за вбивство інка-

сатора, — а в Сави батька взагалі не було, і почий лінії він був Лихуєм, ніхто напевне не знав, хоча родичі любили його більше за Гришу.

Новий бізнес придумав Сава. Він сидів вечорами на кухні і переглядав рекламні газети. — Дивись, — сказав він одного разу старшому брату, котрий газет не читав і цілими днями тягався по базару, а тут випадково забіг додому і нервово ходив кімнатами, час від часу натикаючись на колючий дріт, — дивись — тут рекламують усе, тут рекламують навіть такі штуки, про які я ніколи не чув, на першій сторінці навіть є реклама боїв без правил серед інвалідів, а в розділі «Культура і відпочинок» рекламують щотижневі збори євангелістів під пам'ятником першим комсомольцям у парку артема. — І що? — не зрозумів Гриша. — Ти дебіл, — сказав йому брат, — ти не знаєш, хто такі перші комсомольці чи хто такі євангелісти? — Мені по хую євангелісти, — відповів йому Гриша. — Разом з тим, — погодився із ним Сава, — дивись, яка річ — ніхто не рекламує ритуальні послуги. — Ритуальні послуги? — здивувався Гриша, — це що за послуги такі, щось на зразок інтиму? — Не зовсім, — сказав Сава, — це коли поминки, розумієш — там, вінки, гроби,

в крематорії коли спалити треба — тоді це ритуальні послуги. — Так ясно, що не рекламують, — зрозумів брата Гриша, — у нас же крематорії державні. — З чого ти взяв? — не повірив Сава. — Ясно, що державні, — запевнив його Гриша, — я тут Жоріка бачив, пам'ятаєш Жоріка? Ну, Жорік, йому ще чечени вухо відрізали за борги, самі і в лікарню відвезли, а хірурги вже після зміни були, пришили йому вухо, але не тим боком, довелось ще раз везти, перешивати, пам'ятаєш? — Ну? — сказав Сава. — Так він працює в крематорії, істопщиком. — Ким? — Істопщиком. І за проїзд ніколи не платить, у нього корочка, він бюджетник, до того ж пільговик, ну, йому з цим вухом інвалідність дали. — Трусить він — твій Жорік, — не повірив Сава братові, — якщо крематорії справді державні, то до якого міністерства вони входять? — Не знаю, — відповів Гриша, — може, до вугільної промисловості.

Але Сава вже почав думати. Сфера ритуальних послуг приваблювала своєю незайманістю та можливістю розвернутись відразу широко й з понтами. Сава навів справки, Гриша зустрівся з Жоріком і напоїв його в зюю. Доки Жорік ще тримався на ногах, він поводився зверхньо, вимагав чистих

серветок і пива до водки. Потім попустився і став плакатись, сказав, що давно пішов би з істопщиків, що йому жмури вже ночами сняться, але куди ж він піде, там колектив, його поважають, на день народження грамоту дали, план вони виконують і взагалі. — Ага, — сказав Гриша, — план. Значить, ви таки бюджетники? — Да, — розплакався знову Жорік, — ми бюджетники. До того ж пільговики. — А в чому фішка твоєї роботи? — запитав Гриша. — Жорік помовчав, попросив ще одну чисту серветку, витер сльози і сказав: — Фішка моєї роботи, Гриша, в моїй безвідмовності, розумієш? — Поясни, — попросив Гриша. — Я істопщик, — сказав Жорік і знову витер сльози, — я спляю кого завгодно, хоч маму рідну. На мені зав'язана демографічна ситуація в ленінському районі, січеш? Якщо я завтра здохну, топка стане і вже мене спалити буде нікому, січеш? Тому що це я тримаю топку теплою, а котли прогрітими. Я, можна сказати, взагалі тут центровий. До речі, пиво буде? — Ну, у вас же не єдиний у місті крематорій, — справедливо здивувався Гриша. — Так-то воно так, — відповів Жорік, — а ти спробуй спалити жмура в сусідньому районі, я подивлюсь. Ми ж бюджетники, у нас все прописано, у нас план, я жмурів зранку закидаю, у мене топка завжди прогріта, січеш? — знову за-

питав він. — Зі жмурами головне що? Головне — порядок. Зупини я котли, охолоне топка — куди жмура кидати станеш? Жмур, він чекати не буде, він розкладатися почне. Так що від мене тут уся демографічна ситуація й залежить. — Безперечно, під демографічною ситуацією Жорік розумів щось своє. Гриша задумливо кивав головою. — То що виходить, — сказав він нарешті, — вся фішка в тому, що ви бюджетники? — Да, — сказав Жорік не без задоволення, — у цьому вся фішка. — Значить, виходить, — говорив далі Гриша, — якщо я побудую поруч свій крематорій, на більш людських умовах, то я вам увесь бізнес переб'ю? — Що ти, — занепокоївся Жорік, — а істопщика де візьмеш? Жмур, він істопщика потребує. — Ну, істопщик не академік, — задумливо сказав Гриша, — ось ти, наприклад — що закінчував? — Музичне училище, — сказав Жорік, — по класу баяна. — Так що ж ти в істопщика пішов? — Я з коня впав, — сказав Жорік. — З якого коня? — Мене після одного концерту додому на коні везли, п'яного. І я впав із коня. Зламав середній палець. Пробиував грати далі, але не всі ноти беру, січеш?

Тоді брати зібрали нараду і почали радитись. Гриша, ще далі перебуваючи під враженням розпові-

дей про жмурів, пропонував відкрити приватний крематорій, наприклад в котельні, завезти туди імпорнтний фінський котел і влаштувати з Жоріком стахановські змагання. Загалом, Гриша до ідеї ставився легковажно, складалось враження, що він збирається відкривати сауну. Сава натомість поважно заперечував, акцентуючи на тому, що імпорнтний фінський котел, по-перше, ще дістань, а по-друге, він, сука, стільки електрики жере, що вони по бабках просто не потягнуть. — Послухай, — казав він Гриші, — котли-мотли, це все несерйозно. Треба нормальний бізнес ставити. Треба запускати повний комплекс ритуальних послуг, від а до я. — Від а до я — це як? — питався Гриша, — це що — самим жмурів збирати на вулицях? — Від а до я — це повний комплекс послуг, — пояснював Сава, — з крематорієм, з бабками-плакальницями, з виготовленням пам'ятників. Столовку можна відкрити, щоб відспівувати було де. Налагодити сервіс потрібно, народ сам до нас потягнеться. — Ось у цьому я сумніваюсь, — відповів на це Гриша.

За якийсь час брати викупили земельну ділянку в межах міста. Пожежники хотіли бабок, але Сава переконував їх, що проект некомерційний, а отже,

бабок за це брати не можна. — Це ж екологічно важливий архітектурний об'єкт, — пояснював Сава пожежникам, — це ж легені міста, це потрібно нам усім. — Нам це не потрібно, — заперечували пожежники. Врешті з пожежниками домовились. Гриша знову зустрівся з Жоріком, Жорік затягнув було свою сагу про жмурів та істопщиків, але Гриша коротко попросив намалювати йому схему котла.

Сава подивився на малюнок Жоріка, мовчки віддав його Гриші і попросив знайти священика. — Що, відспівувати будемо? — поцікавився Гриша. — Потрібно освятити місце, — сказав Сава, — щоб бізнес пішов. — Гриша знову зустрівся із Жоріком. — Послухай, — сказав, — ви ж там відспівуєте своїх жмурів? — Ну да, ну да, — завівся Жорік із півоберта, — жмура його відспівати потрібно, аякже, перш ніж у топку, жмур він відспіваний має бути. — Через Жоріка Гриша вийшов на отця Лукіча, Жорік дав йому довгий номер мобільного. Гриша подзвонив. — Я віддзвоню, — коротко сказав отець Лукіч, — у мене безлімітний. — Домовились про зустріч у кафе. До кафе отець Лукіч під'їхав на вишневого кольору беємве. Брати розповіли йому про свої плани. Отець Лукіч задумався. Попросив собі пива до водки. Випив.

Задумався ще раз. — Добре діло робите, хлопці, — сказав нарешті, — добре. Хай господь вас благословить, — перехрестив він братів, а разом із ними й сусідній столик. За сусіднім столиком притихли. — То що, отче, — почав Сава, — можна на вас розраховувати? — Можна, — розважливо сказав отець, — можна... Але якщо ви думаєте, що я вам щодня буду ваших жмурів відспівувати, то краще забудьте про це... — Що ж робити, отче? — запитав Сава. Отець помовчав. — Капличку вам треба, хлопці, капличку... — Капличку? — Так, — задумливо почісуючи руду бороду, сказав отець, — капличку... Капличку. І водки. — Водки? — не зрозумів Гриша. — Да, мені водки. І капличку. — А капличку освятите? — поцікавився Сава, перш ніж замовляти водку. — А чого ж, — далі розважливо вів отець, — капличку освячу. Приїду до вас, у мене машина своя, освячу місце, організуємо молебень, проти злого ока, проти голоду, проти мору. — Отче, — сказав йому Сава, — нам проти мору не треба. — Принесли водку. Отець підвівся, підніс склянку і сказав: — Мудрі діла твої, господи, воістину по ділах твоїх пізнається мудрість твоя. — За сусіднім столиком заціпеніли. Зрештою, весь зал, затамувавши подих і затиснувши в горлах водку, дивився на

отця Лукіча. В цей час його мобіла завібрувала. Отець підніс слухавку, — да, — сказав, — да, Валюня, я передзвоню, я тобі передзвоню, шо? блядь, я ж сказав — я передзвоню! — Отець Лукіч схилився над мобілою і почав шукати потрібний номер, врешті відчувши загальну напругу в залі, підвів очі і побачив заціпенілі погляди, спрямовані на нього. Він роззирнувся навколо, подивився на склянку, перевів погляд на мобілу, потім знову на зал — у мене безлімітний, — пояснив.

За якийсь час отець Лукіч і брати Лихуї приїхали на відведену під цвинтар ділянку. На ділянці бездомні дачники вже почали копати грядки. Гриша почав їх виганяти, дачники відбивались лопатами, врешті з вишневого кольору беємве вийшов отець Лукіч і дістав з-під поли свого твідового піджака важкий срібний хрест зеківської роботи. Дачники відступили. — Отут, — сказав отець Лукіч, — отут благословенне місце, істинно вам кажу, можете класти фундамент. — Сава дістав із багажника колючий дріт і похмуро почав його розмотувати. Крім того, отець пообіцяв братам дати оголошення про їхню контору в єпархіяльній пресі, лише попросив принести готовий текст, пишіть про головне, сказав він: слоган, прайс-

лист, система знижок, про церкву що-небудь. Щоби до вас хотілося прийти, розумієте?

Брати подумали і побігли в бюро перекладів. В бюро перекладів побачили братів, теж подумали і погодились написати текст, лише попросили детальніше описати «профіль бізнесу». — Ну як, — гарячкував Сава, — це некомерційний проект, легені міста, це потрібно нам усім. — Бюро перекладів кивало головами. — Для нас головне — сервіс, — гарячкував далі Сава. — Да, — додав Гриша, — працюємо до останнього клієнта! — Да, — гарячкував Сава, — послуги від а до я. Плюс у нас патріархальне благословення. — Тут написано — єпархіальне, — зазирнуло до їхніх документів бюро перекладів. — І ще капличка, — додав Сава. — І гнучка система скидок. Зрозуміло, — сказало бюро перекладів, — спробуємо урахувати всі ваші пропозиції. — Брати зітхнули. Наступного дня Гриші передзвонили з бюро перекладів, попросили зайти, сказали: знаєте, у нас тут дещо вийшло, було б добре, якби ви зайшли і подивились. Брати зайшли, почитали текст і влаштували скандал, Гриша кидався бити перекладача з німецької, Сава його стримував. Врешті, бюро перекладів пообіцяло все переробити. Без доплати. — Ви

зрозумійте, — кричав їм Сава, утримуючи двері, котрі ззовні виламував його брат, — нам головне сервіс! Від а до я! І про церкву щоб було! Інакше нам без понтів, без церкви, ви зрозумійте!

Зустрілися через два дні. Гриша залишився чекати в коридорі. Перекладача з німецької зачинили на кухні. Сторони сіли за стіл. — Ми врахували ваші зауваги, — сказало бюро перекладів, — частково вони були справедливі, але ви відбили нам дзвоник біля вхідних дверей, за це доведеться доплатити. — Текст покажіть, — коротко сказав Сава. — Гарзд, — нервово погодилось бюро перекладів, — домовились — доплачувати не треба. Може, кави? — Давайте текст, — повторив Сава. — Ну, гарзд, — погодилось бюро перекладів і показало Саві текст. Текст був такий:

Ісус віддав за вас своє життя!
Ми віддаємо вам тепло своїх сердець!

ТЗОВ Лихуй і сини. Повний комплекс ритуальних послуг!

У мальовничому куточку Харкова, в районі нових житлових масивів, що стрімко зносяться вгору,

розкинуло свої угіддя бюро ритуальних послуг «Лихуй і сини». Виплекане дбайливою господарською рукою, бюро щоранку гостинно відчиняє свої двері першому відвідувачу. З ранку до вечора, не покладаючи рук, виконують свої професійні обов'язки працівники бюро. З першого ж дня роботи комплекс ритуальних послуг «Лихуй і сини» полюбився мешканцям житлових масивів і став улюбленим місцем відпочинку харків'ян та гостей міста. Що й не дивно. Адже на відміну від інших закладів відповідного профілю наше бюро гарантує вам повний комплекс ритуальних послуг. Взявши собі за принцип якість виконання та індивідуальний підхід до клієнта, наш колектив надійно тримає високо підняту планку оперативності та професіоналізму.

В нашому бюро вам запропонують дешеві ділянки в одному з наймальовничіших районів Слобожанщини, ритуальні аксесуари за демпінговими цінами, автоперевезення, а також послуги професійних працівниць ритуальних послуг, духовних осіб і тамади. На території комплексу знаходиться також затишна модифікована капличка європейського класу, де ви завжди зможете провести кілька незабутніх годин.

Говорить один із засновників бюро, Лихуй Григорій Владленович:

Мій батько, ветеран війни, часто говорив мені: Гришо, оце твоя земля. Шо ти в неї кинеш, те з неї і виросте. Тому, коли ми з братом вирости і настав час обирати свою дорогу в житті, я згадав слова батька. Адже ніщо так не гріє душу, як можливість віддати вам часточку свого натхнення, свого сердечного тепла. Для мене бюро — це не просто місце роботи, для мене воно давно стало місцем спочинку і душевної рівноваги. І якщо, не дай бог, зі мною завтра щось трапиться, я б хотів, аби мене поховали тут — на території ТЗОВ «Лихуй і сини»!

Важко не погодитись із шановним Григорієм Владленовичем, ось уже воістину — живе на землі господар!

Так само наше бюро з радістю сповіщає вам про гнучку систему знижок для постійних клієнтів. Так, уже з третього замовлення йде бонусне нарахування відсотків, яким можна буде скористатися надалі. Приймаються також колективні замовлення.

Потрапивши до нас одного разу, ви обов'язково захочете повернутись!

Якщо ховати — то тільки з Лихуями!

Сава довго думав. Чути було, як на кухні б'ється серце в перекладача з німецької. — Гм, — сказав Сава, — чогось подібного я від вас і хотів. Лише два моменти. Перший — отут, де віддаємо вам тепло своїх сердець, може, краще тепло замінити на жар? — Розумієте, — сказало Саві бюро перекладів, — з огляду на специфіку вашої роботи ми б вам цього не радили. — Ну добре, — незадоволено сказав Сава, — добре. І ще одне, оця фраза — і якщо, не дай бог, зі мною завтра щось трапиться: по-моєму, звучить як погроза, ні? — Добре, — відказало бюро перекладів, — приберемо. Ще якісь зауваги? — Ні, — відказав Сава, — все нормально, — виклав сто баксів, забрав текст і пішов шукати брата. Треба було відкриватись.

Відкриття вийшло пафосним. Під щойно збудованою капличкою товпився народ, прийшли пожежники, на беємве приїхав отець Лукіч, прийшла сестра братів Лихуїв із сином, прийшли зацікавлені мешканці житлових масивів, прийшли

представники комуністичної партії зі знайомим братам гаслом «НАТО — руки геть від української землі», прийшов Жорік у жовтій сорочці, привів із собою почесного ветерана, сказав, що так годиться, що завжди треба, аби щось сказала старша людина, брати не суперечили, мовчки потисли Жоріку руку і нервово поводили спітнілими шиями. На обох були білосніжні турецькі сорочки, що обтягували братські торси й просякали потом. Першим слово попросив отець Лукіч, він рішуче відімкнув мобілу і взявся до промови. — Дорогі миряни, — сказав отець Лукіч, раз по раз позираючи в бік свого беемве, біля якого крутились діти з житлових масивів, — у благословенному місці зібралися ми сьогодні. Благословенне це місце, оскільки постало воно з благодаті божої. Тому, дорогі миряни, як казав господь наш, любіть одне одного, а про все інше він подбає сам, — сказав отець Лукіч і широким жестом повів уздовж обтягнутого колючим дротом цвинтаря. — Миряни боязко захрестились. Жорік витер сльози жовтим рукавом сорочки. Наступним слово взяв почесний ветеран. — Згадується мені, — сказав він, — один героїчний фронтовий епізод. Стояла люта зима сорок четвертого. Ми тоді якраз зупинилися під

Москвою, грудьми лягли, зима була люта, але ми грудьми лягли, не пустили гада.

— Жорік, — підійшов до Жоріка Гриша, — що він трусить, яка зима сорок четвертого, яка Москва? — Да розслабся, — примирливо сказав Жорік, — він на Ленфільмі працював, вони тоді кіно під Москвою знімали, з Любов'ю Орловою чи ще з якоюсь пробляддю, я їх завжди плутаю.

— І ось одної глупої ночі вийшов я на позицію, а мороз аж дзвенить, танки не витримують, що вже говорити про чоловіка, да... А я не слабкого десятка був, на мене чотирьох таких, як ви, треба було, — показав він на братів Лихуїв. — А місяць аж повниться, і такий мороз, що танки не витримують, е-е-е, думаю, мене голими руками не візьмеш, я не простого десятка був, да... І викликає мене головнокомандуючий Іван Степанович Конєв і каже мені — рядовий Білялетдінов... — тут усі заплодували і задоволеного почесного ветерана стягли зі сцени, чого він, зрештою, не зауважив. Ветеран схопив Жоріка за жовтий рукав і продовжив свій спіч. Брати дивились на старого, як грифи на помираючу в пустелі худобу, в них уже

прокинувся професійний інстинкт, і в почесному ветерані вони справедливо бачили потенційного клієнта. Після цього отець Лукіч оперативно провів молебень, і всі потяглися в капличку на фуршет. Виходячи з фуршету, пожежники тисли братам руки, ми з вами зв'яжемося, — казали, — треба виходити на серйозний рівень. — Пожежники задзвонили через тиждень; значить, так, — сказали, — тут зараз у Будапешті, по програмі міст-побратимів проходить конференція. По ойкумені. Поїдете? — По чому? — перепитав Гриша. По ойкумені, — повторили пожежники, — коротше — комунальний сектор, недержавні організації, паранормальні практики. Ви потрапляєте під усі категорії. Поїдете? — А бабки? — запитав Гриша. — Вони все башляють, — заспокоїли пожежники, — ми б самі поїхали, але в нас ОБСЄ. — Що? — знову перепитав Гриша. — Коротше, — повторили пожежники, — їдете на ойкумену? — Їдемо, — видихнув Гриша. — Ок, — сказали пожежники, — тоді ми даємо їм ваш телефон, вони вам скинуть факс. — У нас немає факсу, — сказав Гриша. — Купіть, — підказали пожежники і кинули слухавку. Гриша розповів усе братові. Сава дав йому двадцять баксів. Гриша пішов у найближчий жек і за двадцятку купив у них

їхній факс. — Спиремо по кварталному звіту, — коротко пояснив йому начальник жеку, ховаючи двадцятку в кишеню своїх безрозмірних штанів.

Передзвонили з Будапешта. В офісі випадково не було нікого, крім Гриші, тому розмовляти довелося саме йому. Спочатку він стрьомався їхньої англійської, але потім звикся, згадав увесь запас англійських слів, котрих навчився свого часу від негрів по гуртожитках, і більш-менш успішно відбив першу атаку. Себе він хвастовито називав «зе президент», свою фірму — «хауз оф зе дез», а визначаючи «профіль бізнесу», вживав не до кінця зрозуміле йому самому «готік стайл». Наступного дня прийшов факс із Будапешта. Факс прийняв так само Гриша, котрий навчився користуватись апаратом і до факсу нікого не підпускав. Брати схилились над папером, але крім уже знайомого Гриші «хауз оф зе дез», на чию адресу й було адресовано факс, нічого не зрозуміли. Брати подумали й знову побігли до бюро перекладів. Ті мовчки зачинили на кухні перекладача з німецької і так само мовчки схилились над папером. — Вас запрошують на конференцію, — пояснили вони братам, — по ойкумені. — Це ми й без вас знаємо, — вигукнув Гриша, але брат його осмикнув. — Просять

зробити презентацію вашої фірми, в мультимедійному режимі, — переклало далі бюро перекладів, — маєте — 30 хвилин часу, робочі мови — угорська й німецька. — Що таке мультимедійний режим? — запитав Сава. — Що таке презентація? — запитав Гриша. — Ну, — сказало бюро перекладів, — треба, щоб ви 30 хвилин говорили про свою фірму, бажано зі слайдами. Бажано угорською мовою. — Ти зможеш? — запитав Сава Гришу. — Угорською не зможу, — сказав той. — А німецькою? — І німецькою не зможу, — сказав Гриша. — Ми вам можемо зробити презентацію німецькою, — сказало бюро перекладів, — і спеціально для вас зробимо переклад нормальною, ви зможете показувати слайди, а там уже все буде написано. — А ви шарите в ойкумені? — недовіжливо перепитав Сава. — Наш перекладач із німецької шарить, — сказало бюро перекладів. — Добре, — сказав Сава і ще раз осмикнув брата.

Озираючись на Гришу, ввійшов перекладач із німецької. — Я спробую, — сказав він, прочитавши факс, — але хотілося б отримати більш детальну інформацію щодо профілю вашого бізнесу. — Малий, — суворо рушив на нього Гиша, — малий,

я тобі одне скажу, — Сава устиг схопити його за руку, — у нас сервіс, у нас сервіс від а до я, ти мене зрозумів? — Перекладач із німецької боязко сховався за комп'ютером. Сава поклав на стіл технічну документацію фірми, Гриша дістав із кишені складений вчетверо аркуш у клітинку із малюнком Жоріка. Перекладач визирнув з-поза монітора і подивився на малюнок. — Я можу, — сказав він, — спробувати розписати це як рециклінгову програму гуманітарного профілю. — А це буде по-ойкуменічному? — запитав його Сава. — По-ойкуменічному, звісно, що по-ойкуменічному, поспішив запевнити його перекладач із німецької. — Малий, ой, малий!.. — тільки й прохрипів Гриша.

Перекладач із німецької сам знайшов Саву. — Ми змінили адресу офісу, — сказав він, — тому не шукайте нас. Ось ваша презентація, — простягнув він Саві компакт-диск, — ось переклад нормальною. Я роздрукував вам ДВА примірники. Доплати не треба. — Коли перекладач із німецької пішов, Сава покликав брата, вони довго крутили в руках диск і вивчали переклад. Переклад складався з кількох основних тез, супроводжуваних наочними схемами й малюнками. На малюнках

схематичні постаті стояли біля маленьких будиноків, поруч стояв схематичний котел, схожий на польову армійську кухню, і з нього йшов чорний густий дим. — Гм, — сказав Гриша, — добре попрацював малий. — Такі малюнки, — сказав Сава, — в літаках малюють на схемах евакуації в разі авіакатастрофи. — В основу презентації було покладено вже відомий братам текст про мальовничі куточки Слобожанщини та модифіковану капличку, брати ще раз пробігли очима по тексту й почали радитись, кого посилати на конференцію. Гриша їхати боявся, сказав, що в нього з мовами погано, і що він літати боїться, і що не може він кинути офіс, хто ж факси приймати буде, — казав, ні-ні, говорив він братові, — мені не до баловства. Сава їхати теж не хотів, передусім тому, що боявся кинути бізнес на Гришу. Гриша запропонував послати Жоріка, Сава погодився, але не в Будапешт. — А що отець Лукіч? — запитав Сава. — Не, — відповів задумливо Гриша, — не, не вийде — на Лукічу три судимості висять. І підписка про невіїзд. Не... — Почекай, — раптом сказав Сава, — давай Івана пошлемо. — Ну, справді, — зраділи брати, — що ж це ми відразу не подумали, ясно, що треба посилати Івана. — І вони зателефонували своїй сестрі.

Сестра, Тамара Лихуй, рідною сестрою доводилась Гриші, проте Саву теж вважала за брата, що, втім, не зашкодило їм переспати свого часу. В юному віці Тамара вийшла заміж за лейтенанта авіації, осетина за походженням. Від осетина в неї і народився син-Іван. З початком першої чеченської чоловік-авіатор несподівано занервував, сказав, що нарешті настав його час і що він їде до Грозного створювати незалежну ічкерську авіацію. — Прокидається Кавказ! — загрозливо кричав він з балкона, помахуючи кулаком у напрямку обласної телевізійної вежі. Доїхав він, утім, лише до Ростова, де влаштувався таксистом і успішно грачував у районі аеропорту. Тамара виховувала сина сама, працювала в готелі «Харків», в старому корпусі, завідуючи поверхом і відповідаючи в основному за готельних проститутток. У самі проститутки її не брали, передусім — через її прізвище. Братів своїх Тамара любила, син-Іван третій рік вивчав соціологію. Брати зателефонували Тамарі, — сестрьонка, — сказали, — ти просила малого прилаштувати, є хороша робота. Міжнародний рівень. Комунальний сектор. — Добре, — сказала Тамара, — я його пришлю до вас. Тільки ж ви дивіться, щоб цього разу без наркотиків.

Іван дядю Сава, а особливо дядю Гришу боявся, але материнського слова послухав і прийшов до братів у офіс, лякливо обходячи згромаджені в коридорі свіжотесані домовини. — Іван, — діловито почав Сава, — хочеш у Будапешт? — Від слова Будапешт в Івана встав. — Хочу, — сказав він, — а що треба робити? — Малий, — загарчав із місця Гриша, — ти послухай, малий. — Почекай, почекай, — перебив його Сава, — потрібно виступити на конференції по ойкумені. — Ти хоч знаєш, що таке ойкумена?!! — знову загарчав Гриша. — Знаю — боязко відповів Іван, — у нас семінар був по паблік рілейшинз, от, і там ойкумена тоже... — Ой, малий, ой, малий, — закивав на це головою Гриша. — Тоді так, — тримаючи брата за руку, закінчив Сава, — ось тут на диску наша презентація, ось тобі примірник перекладу, ДРУГИЙ примірник я лишаю собі, ось тобі сто баксів, біжи в овір, скажеш, що ти з комунального управління, там тебе чекають, зробиш паспорт, купиш квиток, післязавтра твій виступ. — Дядя Гриша лише розпачливо клацнув зубами.

І ось далі відбуваються такі події.

В новому костюмі, в нових черевиках і новому плащі, в батьківському авіаторському шкіряному

шоломі, з дипломатом штучного покриття в руках, молодий ойкуменіст Іван Лихуй ступив на борт літака і, розмістившись, замовив собі скотч. Погано стримуючи професійну неприязнь, стюардеса запропонувала йому лимонад. Іван відразу ж розкис. — Земеля, — раптом звернувся до нього сусід, — земля — дьорнеш? — Сусід дружньо посміхався, був так само в костюмі і в ядучо-салатовій сорочці. Іван подумав, що ось, мабуть, про таких людей в книгах пишуть «повновидий молодик», і ствердно кивнув. Молодик дістав із кишені брюк 0,75 абсолюту і повновидо підморгнув. — Сева, — простягнув він Іванові опухлу правицю, агресивно зірвав кришку і, надпивши, передав абсолют Івану. Іван приклався до шийки, закашлявся і запив лимонадом. — За знайомство, — дружньо сказав повновидий молодик і знову надпив. — А що, брат, — почав подорожню розмову молодик, коли літак зірвався в небо і лимонад підступив Івану під горло, — по бізнесу чи так? — Культурна програма, — важко сковтуючи, прошепотів Іван, — комунальний сектор. — А я, брат, — повновидий молодик задоволено відкинувся на спинку крісла, придавивши якусь бабусю, що сиділа позаду, — по партійній лінії. — Це як? — не зрозумів Іван. — Я, брат, з Донбасу, — молодик

раптом викинув у бік Івана пухку руку, Іван устиг пригнутися, і Сева перехопив стюардесу, котра ходила салоном і пристібувала пасками безпеки делегацію п'яних українських дипломатів, яким у Будапешті ще треба було пересідати до Брюсселя на саміт по вільних економічних зонах, — мати, — сказав, — мати, нам два чая. Да, брат, — звернувся він знову до Івана, — я сам донецький, з Донбасу, значить, із Донецького обкому, ідеологічний, так би мовити, сектор. Лечу по партійній лінії, — він знову надпив і схопив Іванів лимонад. — А чим ви там у партії займаєтесь? — спитав його Іван. — Ми? — молодик весело засміявся, — ми, брат, створюємо платформу. Ти Маркса читав? — Читав, — відповів Іван. — А Енгельса? — Іван знову кивнув. — А листування Маркса з Енгельсом читав? — ускладнив завдання повновидий молодик. Іван розгублено розвів руками. Молодик засміявся: — Ха, брат, в тім-то й штука — ви всі читаете не того Маркса і не того Енгельса. Треба читати листування. Я тобі одну книгу покажу, — довірливо зашепотів він на вухо Іванові, схилившись до нього так близько, що Іванові навіть здалося, ніби повновидий молодик ним просто занюхує, — це, брат, усім книгам книга, її наш попередній зав ідеологічним сектором написав, ще

десять років тому, досі читаю — і відкриваю для себе щось нове. Тут якраз про листування Маркса з Енгельсом. Тримай! — він радісно сунув Іванові м'яту брошуру. — Ми, брат, до виборів готуємось, — продовжив він далі і, відкинувшись назад, знову придавив бабусю, що вибралась була з-під завалів. — Ми їм ще покажемо диктатуру пролетаріату! — молодик повновидо стиснув кулаки. — Ми, брат, знаєш, ще ого-го. Ось тільки спонсора нашого випустять. — Звідки випустять? — не зрозумів Іван. — Да його мадяри прихопили, він офшор через їхній банк проводив, ну, вони й прихопили. Він у нас на трубі сидів, розумієш? О, брат, у нас такий спонсор — усім спонсорам спонсор. Він у нас сидів на трубі, а тут реверс і термінал новий, і, ти розумієш, погіршення митних передумов, і він пообіцяв під шумок якимось кентам із мадярського держдепартаменту провести до них теж трубу, ну, під шумок, ти розумієш, нам не шкода. І ось за що мене зло бере — його ж свої і здали, з фракції, ну, він же, по-перше, ревізіоніст, а по-друге — на трубі сидить, хто таке терпіти буде, розумієш? І здали його мадярам, а мадяри прихопили і тримають ніби-то за офшор, а який-такий офшор, ніхто не знає, таке діло, брат. Ну, та нічого, на те вона й діалектика. Ти Леніна читав? — Іван

ствердно кивнув. — Ось, так би мовити — в умовах наростання класової боротьби. Нічого, нічого, — повновидий молодик знову жадібно приклався до пляшки, — привид, він, брат, ходить по Європі, нічого. Пролетаріат не залякаєш, ми вже знайшли кінці в держдепартаменті, зараз дамо на лапу, і до виборів його випустять. Ось тоді й подивимось на три джерела соціал-демократії. На, — Сева вправно витягнув із рукава пачку листівок, — тримай! — Що це? — запитав його Іван. — Це моїх рук діло, — округло заусміхався Сева, — я розробляв. У нас школа, розумієш, продовжуємо, так би мовити, справу батьків, наш попередній зав ідеологічним сектором свого часу, десять років тому, розробив ахуєнну, брат, теорію розпаду капіталу, а я ще далі пішов — я розробив теорію самозамінності капіталу як такого. — А що це? — знову запитав Іван — з недопитою пляшкою абсолюту в одній руці і так само недопитим лимонадом в іншій він почував себе дещо невпевнено в цьому літаку, поміж цих дипломатів, поруч із Севою, поруч із напівпридушеною бабусею, він зовсім розгубився і тому випив знову. — Що це? — далі сміявся молодик. — Це, брат, бомба, вічний двигун, я їх усіх порвав, розумієш? Ми

зараз впроваджуємо це через бюджетний комітет, проб'ємо інвестування, зробимо відкат у фракцію, а там і спонсора випустять. Ех, брат-брат, — Сєва приобійняв Івана, — тільки та революція чогось варта, яка вміє захищатись. Почитаєш потім як-небудь, — діловито сказав він, забрав у Івана пляшку і швидко її допив. Іван розгублено дістав дипломат, витяг звідти прес-реліз і простягнув Сєві: тримай, — сказав, — а це від мене. — Ділова документація? — з розумінням переглянув прес-реліз повновидий Сєва, — технічні характеристики? — Там є номер нашого факсу, — пояснив йому Іван, — у разі чого — звертайся, ласкаво просимо. — Ех, брат, — розчаровано сказав на це Сєва, — тут же по-англійськи, а я ж німець, я ж з Донбасу. — Німець? — Ну да, — молодикова повновидість набрала печальних обрисів, — з четвертого класу вчив — зайд берайт, іммер берайт, ес лебе ернст тельман, розумієш? — На, тримай, — Іван знову відкрив дипломат і дістав звідти роздруківку. — Це переклад. — Ага, — Сєва обхопив пальцями роздруківку, — розумію, — з повагою сказав він, побачивши схему котла.

В міжнародному аеропорту міста Будапешт Івана накрило, стюардеса йшла вздовж салону і

відв'язувала українських дипломатів. — Ладно, брат, — сказав Сєва, — пішов я, мене товариші із угорського цк мають зустрічати. Пам'ятай — самозамінність капіталу як такого! — Він пом'яв Івана в повновидих обіймах, буцнув ногою порожню пляшку з-під абсолюту і пішов на вихід. Іван пішов за ним. За Іваном попхалась недодушена бабуся. В Будапешті йшов дощ.

В аеропорту Сєву зустрічали цигани. Попереду стояв циган із гітарою, до червоної сорочки у нього був пришпилений червоний бант, поруч із ним стояв циган із цимбалами, позаду перегукувались кілька строкато одягнених жінок — без інструментів, але з готовністю в будь-який момент підспівати. Сєва побачив циган, ага, викинув угору пухко стиснений кулак, камарада, ес лебернст тельман! Циган із бантом торкнувся струн, його напарник ударив по цимбалах, усі заспівали інтернаціонал.

Свідомість до Івана повернулась наступного ранку в готелі. Над ним стояли дві жінки в строгих костюмах. — Містер Лихуй? — спитали вони, — хауз оф зе дез? — Я, я, — відповів Іван і попхався

до конференц-залу. — Слухайте нас, — говорили йому по дорозі жінки, — сьогодні другий день конференції. Ви виступаєте третім. — Можна четвертим? — запитав Іван. — Ні, — жорстко відповіли жінки, — четвертим виступає представник сіоністів, якщо його виступ переставити, буде скандал. — Якщо я вам тут наригаю, — сказав Іван, — теж буде скандал. — Все буде добре, — сказали йому на це жінки, — де ваша презентація? — Іван мовчки віддав їм диск. — А тези? — запитали жінки. — А тези? — погодився з ними Іван і почав копатись у кишенях нового, але вже пом'ятого плаща. А тези? а тези? — думав він із відчаєм, перебираючи в руках авіаційні квитки, митні декларації, рекламні буклети готелю і купу якихось листівок. А тези? Чорт, раптом зрозумів він, — я ж їх учора Севі подарував, на пам'ять, чорт. — Це? — нетерпляче запитали жінки, побачивши в його руках листівки, вихопили одну і, втративши до Івана інтерес, пішли в прес-центр. Іван побрів за ними, до виступу лишалось пару годин, можна було спробувати щось зробити. І він не придумав нічого кращого, як із прес-центру передзвонити на фірму. Трубку, як і слід було чекати, взяв дядя Гриша, а, малий! загарчав він, долетів, курва! — Дядя Гриша, — почав Іван, на-

магаючись добрати слова із тієї порожнечі, котра утворилась у нього під горлом, — дядя Гриша, ви б не могли мені зараз на цей номер факсом скинути текст презентації? — Малий, — роздратовано закричав Гриша, — ти там що, я тобі що! — Ну, дядь Гриш, — заплакав Іван, — ну, дуже треба. — Ну, що ти, малий, — Гриша відчув серйозність ситуації, — ну, ти що, ти зрозумій — я тобі вислав би цей блядський факс, але я не вмю — я їх лише отримувати навчився, так що без мази.

Іван навіть спробував поговорити із представником сіоністів. Той привітно усміхався до Івана і говорив угорською. І тут закінчив свій виступ другий доповідач. Іван облився холодним потом і пішов на сцену. Потоптався під екраном, набрав повні легені повітря, дістав із кишені Севину листівку. Значить, що, думав він, значить, так, хвилин п'ять можна буде робити вступ, наприклад, привітатися з ними, передати привіти, заспівати гімн. Зрештою, можна оголосити хвилину мовчання, це вже буде шість хвилин.

Зазвучала музика. На екрані з'явилось зображення дружньо налаштованого Ісуса, за яким ішов

гурт мирян, внизу готичними шрифтами висвітлювалось — Хауз оф зе дез презентс. Велкам ту Юкрейн — ленд оф зе готік парадаїз! — В бюро перекладів до справи поставились відповідально — Ісус справді справляв враження людини, яка щойно віддала своє життя за всіх присутніх. — Привид бродить по Європі, — трагічним голосом зачитав Іван перше речення, — привид комунізму! — Після цього музика урвалась і народ якось затих чи що. Натомість з'явився перший малюнок — невеличкий схематичний будиночок, біля якого тяглась огорожа зі схематичним колючим дротом. Навколо будиночка росла схематична трава, на обрії тяглись непривітні хмарочоси. Внизу йшли готичні титри, в яких німецькою мовою йшлося про мальовничі куточки Харкова. — Товариші, — більш впевнено заговорив Іван, — в умовах тривалої політичної стагнації, на тлі безперервного зубожіння робітничих мас, що стрімко росте вгору, розгорнув свою бурхливу діяльність ідеологічний сектор Донецького обкому! Виплекане дбайливою партійною дисципліною молодіжне крило цк тримає свої двері відкритими для всіх, кому болить доля трудового народу. — З'явився малюнок номер два. На ньому було зображено схематичну родину, тата, маму

й дитя без якихось певних статевих ознак. Вони сиділи під колючим дротом і їли схематичний ланч. — З дня в день, — продовжив Іван, зазираючи до листівки, — не втрачаючи віри й партійної самосвідомості, стають на захист своїх професійних обов'язків трудящі регіону. Не дивно, що ініціативи ідеологічного сектора давно викликають симпатію та любов серед найбільш вразливих верств населення. — Після цього з'явився малюнок, на якому було зображено кілька гробарів, котрі прикопували могилу. Гробарі були схематичні, а ось хрести на могилах були витримані в загальному готичному стилі й здалеку нагадували свастики. Збоку було зображено графік, стрілка рішуче трималась угорі, очевидно, це був натяк на високо підняту планку оперативності та професіоналізму. — На відміну від інших політичних сил, — пояснив Іван присутнім, — наша партія має чіткий план загального економічного зростання. Взявши собі за зброю безсмертне вчення Маркса—Енгельса, ідеологічний сектор цк рішуче зобов'язується підняти життєвий мінімум кожного окремого громадянина, незалежно від соціального походження, професії та віросповідання. — З'явився малюнок номер чотири, із

намальованою на ньому капличкою, обабіч якої стояв схематичний священик, схематичні бабки-плакальниці й схематичний тамада із бокалом у руці. — Ідеологічний сектор цк, — прокоментував Іван, — рішуче бореться за поліпшення економічних та соціальних умов проживання робітничих мас, послідовно засуджуючи й виступаючи проти таких рудиментних проявів темного минулого, як релігія, проституція та алкоголізм! — Раптом на екрані з'явилось велике, вусате й незадоволене обличчя Григорія Лихуя. Бюро перекладів, очевидно, не наважилось зобразити його схематично, тому цілий монолог про батька-ветерана розташувався просто під Гришиними вусами. Іван, побачивши знайоме обличчя, на якусь мить занепав духом, але примусив себе знову зазирнути до листівки. — Проте не слід втрачати пильність, — вигукнув він у зал, дивлячись передусім на представника сіоністів. — Знахабніле рило світового імперіалізму знову пхається на батьківську землю! Для них це не просто місце роботи! Для них це місце жорстокої експлуатації та наживи. Але панкам із Уолл-стріту, котрі пхають до нас своє рило, — Іван рішуче ткнув пальцем у бік дяді Гриші, — хочемо нагадати: не дай бог

завтра трапиться політична інвазія з вашого боку, тут ми вас і поховаємо — на території, політій кров'ю і потом активістів ідеологічного сектора цк. — Іван перевів подих. Учасники конференції теж. Але виявилось, що це ще не кінець. З'явився останній малюнок, п'ятий. Там було зображено схематичний котел, з якого йшов густий чорний дим. Біля котла стояли схематичні робітники й кидали в котел предмети невизначеного органічного походження. Поруч було зображено кілька показників у відсотках, причому відсотки ці невпинно зростали. Представник сіоністів обурено вийшов із залу. Іван трішки розгубився, але все ж таки завершив свою промову: — З внутрішнім оптимізмом та вірою в політичну перспективу напередодні виборів ідеологічний сектор цк заявляє про постійне зростання кількості членів партії, зокрема про дедалі частіші випадки колективного вступу робітничих мас до струнких лав партії.

Прийшов у партію сам! — патетично завершив Іван, — приведи в партію сусіда!

Або сусідку, — додав він уже від себе, менш упевнено.

Після виступу працівники прес-центру говорити з Іваном відмовились. Колеги-ойкуменісти теж намагались на нього не дивитись, відводили очі і переглядали програму на наступний, заключний день конференції. Натомість до Івана підійшов старший чоловік. — Гратулюю! — закричав він. — Гратулюю! Дуже приємно мені тут гостити представника національної молоді! — Іван подивився на його масивний слуховий апарат і закивав. — То було знаменито! — знову закричав чоловік, — попросту — знаменито! — Ласло Конашевич, — закричав він, називаючись, — наказний отаман ференцварошської паланки задунайської січі! Дуже мене вразила та ваша пекельна машина! — Це котел, — пояснив Іван. — Ага, ага, — не зовсім зрозумів його Ласло Конашевич, — а то попрошу витлумачити для мене — чи то якимось чином свідчить про розвиток української мови на тому зросийщеному сході? — До певної міри, — відповів Іван, — до певної міри.

Повернувшись додому, Іван прийшов на фірму, віддав братам використані квитки, подарував дяді Саві футболку із незрозумілим написом по-угорськи, а дяді Гриші — набір китайських порнографічних листівок, про конференцію роз-

повідати не захотів, сказав, що ойкумена розвивається, і поїхав додому спати. Слідом за Іваном із Угорщини прийшов факс, факс, як і годиться, прийняв Гриша, факс було відправлено з шевченкової світлиці ференцварошської паланки і підписано Ласлом Конашевичем. У своєму листі Ласло Конашевич ще раз gratулював за приємну нагоду гостити представника молоді, висловлював своє щире захоплення з приводу пекельних машин і бажав українській стороні подальших успіхів у розвитку української мови та продовженні партизанської боротьби, вислідом якої, за його влучним визначенням, мала б стати Українська Соборна Духова Республіка. Найгірше було те, що факс цей Ласло Конашевич продублював і на адресу комунального управління. Пожежники приїхали до братів Лихуїв самі. Почали кричати. Гриша поліз битись, але пожежники дістали табельну зброю. В результаті пожежники наговорили братам Лихуям, а особливо Гриші, купу неприємних речей, після чого поїхали виправдовуватись перед начальством. — Ах ти ж, блядь, — бідкався Сава, — що ж робити, що ж робити. — Ну, малий, — кричав Гриша, — ну, малий! — Та лиши ти малого, — говорив йому брат, — тут головне,

щоб Тамара не дізналась, вона каструє нас, що ж робити, що ж робити. Треба малого кудись вислати, — подумавши, заговорив Сава, — куди-небудь подалі. — Давай його в капличці сховаємо, — запропонував Гриша, — їсти будемо носити, хай сидить, ніхто не пронюхає. — Отець прокляне, — не погодився Сава, — треба кудись подалі. А як там Єва? — запитав він Гришу. — Нічого, — відповів той, — чекає. — Єва працювала у братів бухгалтером. Мала сорок п'ять років, але завжди носила якісь прикольні шмотки і загалом у всій їхній фірмі єдина виглядала привабливо. Тиждень тому брати, не бажаючи лишати бізнес один на одного, послали її в Маріуполь за партією каменю, яку мали доставити морем безпосередньо в порт. Брати винайняли кілька платформ, дочепили до них окремий вагон, посадили туди Єву і відправили все це в Маріуполь. Але вантаж затримувався, Єва вже тиждень жила в купейному вагоні на сортувальній станції і щодня писала Гриші відчайдушні есемеси. Гриша есемеси відчитував, але сам їх писати не вмів, тому листування в них виходило одностороннім.

Івана брати застали вдома. — Де матір? — строго запитав Гриша, проходячи на кухню. — В го-

телі, — перелякано відповів Іван, зачинаючи за братами вхідні двері, — у них там комісія ОБСЄ приїхала, вона третій день не приходить, розрулює з проститутками. — Да, — задумливо промовив Сава, — в країні — бардак, значить, так, Іван, збирайся, поїдеш на море. — На яке море? — не зрозумів Іван. Гриша заліз до холодильника, знайшов там холодну курку і тепер грізно розривав її зубами, дивлячись Іванові просто у вічі. — Поїдеш у Маріуполь, — сказав Сава, — знайдеш там нашого бухгалтера, тьотю Єву, отримаєш вантаж, привезеш у Харків, купимо тобі скутер. Хочеш скутер? — В цей час Гриша зламав курці ногу, тому Іван вирішив за краще промовчати. — Ось тобі квиток, — сказав Сава, — давай збирайся, ввечері ми за тобою заїдемо.

Ввечері брати Лихуї разом із отцем Лукічем заїхали за Іваном. Іван довго не відчиняв, нарешті розібрався з ключами, і брати ввійшли. Малий ледве тримався на ногах, по квартирі валялись речі, які він так і не зібрав. Сава устиг схопити за руки Гришу й потягнув його на вихід. Посадивши брата до вишневого кольору беємве, він попросив отця пригледіти за ним, а сам побіг за Іваном. Спустився він через десять хвилин, на

плечі ніс племінника, в руці — його спортивну торбу, з якої по дорозі висипались шкарпетки та презервативи. Гришу брат попросив пересісти на переднє сидіння, ближче до водія. Отець Лукіч подивився на Івана, вкотре висловив щире здивування з приводу мудрості господніх діл і стартонув на вокзал. На вокзалі Сава взяв на плечі Івана, Гриша взяв Іванову торбу, отець Лукіч пішов попереду. — Я не візьму його, — сказала провідниця, побачивши Івана, — він мені тут усе загадить. — Отець Лукіч спробував був узяти провідницю на понт, заговоривши про сім смертних гріхів та накладання анатеми, але провідниця несподівано виявилася євангелісткою, тому з отцем не захотіла розмовляти взагалі. — Що ж робити? — запитав Сава сам себе. — Послухайте, миряни, — промовив до них отець, — цей же потяг через Вузлову йде? — Ну? — не зрозумів Сава. — Коли він там буде? — Години за три, — відповів Сава. — То повеземо його туди, істинно — доки доїдемо, його попустить. А там завантажимо і з божою поміччю хай їде на море. — Тут усі восхвалили ім'я господнє і поїхали на Вузлову.

На Вузловій вони залишили Івана в салоні беємве і пішли до привокзальної чебуречної. В чебуречній

Гриша завівся з працівниками депо. Працівники депо викинули Гришу на вулицю і вже збирались добивати, але тут отець Лукіч витяг з-під поли свого твідового піджака хрест, і працівники депо незадоволено повернулись до чебуречної. Але зрозуміло було, що це ненадовго і що треба рвати додому. Брати повернулись до беємве, зазирнули всередину. Іван уже прокинувся і, дивлячись за вікно, намагався зрозуміти, де він. — Значить, так, Іван, — коротко пояснив йому Сава, — ось твій квиток, потяг буде за годину, твоя платформа перша, вагон двадцятий, дивись нічого не переплутай і не засни на рейках, зрозумів? — Іван кивнув. — А ми маємо їхати, — сказав Сава, сідаючи поруч із отцем Лукічем, — у нас там колективні замовлення, демпінгові знижки, сам розумієш, — отець Лукіч нервово його підганяв, Гриша заховався на задньому сидінні і зачинив двері зсередини. — Привезеш вантаж, — крикнув Сава, уже від'їжджаючи, — купимо тобі скутер! — Іван узяв торбу, постояв посеред порожньої привокзальної площі і пішов на золоті вогні чебуречної.

О третій годині ночі в кукурудзяних полях та адміністративних будівлях лежить тиша, і в ніч-

ному небі світиться нічне сонце — холодне й невидиме, настільки холодне, що іноді складається враження, ніби небо порожнє, ніби в ньому зовсім нічого немає, так само як у навколишній кукурудзі і навколишніх будівлях; і ось хвилини за п'ятнадцять він виповзає з темряви на світло семафорів — поїзд-привид, довгий рухливий дракон із дитячих жахів, монстр, котрий приходить уві сні до молодих китайців, до виснажених культурною революцією хунвейбінів, сходячи в їхні передранкові фантазії з порцелянового посуду, розписаного на націоналізованих підприємствах червоного Китаю; важко дихає і випускає з ніздрів блакитний дим, вискочивши з кукурудзяних полів на цю тиху й порожню залізничну станцію, востаннє здригається всіма своїми порцеляновими м'язами і завмирає, всього лише на мить, стоянка дві хвилини; Іван стоїть скраю перону, з торбою в одній руці й квитком у другій, і вже знає, що не встигне добігти за ці дві хвилини до свого двадцятого плацкартного, в кінці поїзда, для цього йому потрібно пробігти вздовж приміщення вокзалу, вздовж липової алеї, під холодним нічним сонцем, яке стоїть зараз над його головою, він ніяк не встигає, зупинка посеред ночі

вигадана лише для того, аби вискочити на мить із драконячого нутра, вбігти до сонного лункого приміщення вокзалу, купити в буфеті номер два пляшку теплої водки й, заскочивши на ходу до свого вагона, залишити назавжди всі ці липи і всю цю кукурудзу. Тому Іван ще раз дивиться у свій квиток і застрибує до першого вагона, потяг видає гнівний драконячий свист і починає відповзати в напрямку ночі, котра починається за двадцять метрів, закінчуючись десь на Донбасі.

І він заходить до першого вагона і починає йти вперед, себто насправді назад, проти руху потяга, проти загального руху темряви, просувається у зворотному напрямку, проти годинникової стрілки, зупиняючи свій власний хронометр, який у нього й без того не надто добре працює, розвертаючи його від першого вагона до двадцятого, ловлячи всі запахи і всі спалахи ночі, яку йому доведеться прожити в своїх двадцяти вагонах. Оминувши двох провідниць, котрі тихо перетягували з одного купе в інше якісь трупи, він пройшов далі і заглибився в безкінечний солодкий тунель плацкартних сутінків. У вагоні пахло вугіллям та прянощами, до всього цього домішувався запах кип'яченої

води, і чим довше він стояв у наповнених диханням коридорах, тим більше запахів розрізняв, виокремлюючи і називаючи їх для себе, кожен окремо — окремо запах провідниць, які пахли вишневим чаєм і фарбованим волоссям, окремо запах солдатів, які пахли одеколоном і спермою, окремо запах проституток, які пахли одеколоном і спермою солдатів, запах циганських дітей, котрі пахли материнським молоком і анашею, пальці і губи в яких пахли гострим херсонським драпом, яким вони набивали свої теплі глиняні люльки, запах групи інвалідів, котрі їхали на гастролі в шахтарські райони і пахли шкіряними гаманцями й каблучками, зробленими з фальшивого срібла, до всього цього домішувався запах золотих коронок, дерев'яних протезів, теплих яблук, фруктових настоянок, вчорашньої преси, армійських ковдр — густий і гіркий запах десятків армійських ковдр, він перетікав із тамбура в тамбур, з першого вагона

до другого, в якому пахли церковні календарики на минулий рік у кишнях працівників артілі глухонімих, котрі вже кілька місяців не могли вибратись із цього потяга, пахли краплені колоди в піджаках катал, котрі їхали на море відкривати

сезон, пахли теплі ксероксні відбитки в папках членів делегації ОБСЄ, котрі їхали закривати металургійний комбінат, пахло біжутерією дівчаток ще однієї великої циганської родини, котра займала піввагона й тамбур, і він ішов за цим запахом і переходив

до третього вагона, вирізняючи запах фольги на іконах, запах дерев'яних вервиць у руках семінаристів, один із яких щойно приніс теплу водку з буфету номер два, запах свіжих підроблених паспортів, запах монет і нагрітого шоколаду, запах адреналіну, який виділяли два дилери, котрі їхали за товаром, запах дитячих іграшок, паленого коньяку, хромованого заліза, мідного посуду, свіжих порізів на шкірі, змішаної з цукром слини, залитих спиртом виразок, розмазаних по обличчю сліз, запах жіночої шкіри, протягом усєї цієї подорожі, крок за кроком, із вагона

у вагон, жіноча шкіра, яка пахне родимками і шрами, венами й татуюваннями, шкіра, що пахне диханням і голосом, яким до неї промовляли, жіноча шкіра, яка пахне воском і тканиною, тютюном і медом, сухим вином і жовтими про-

стирадлами, цей запах забивався в складки одягу і в'їдався в сутінкові шви,

і, зайшовши до п'ятого вагона, він ще ловив його у повітрі, відчуваючи разом із тим усе більш примхливі й химерні запахи, наприклад запах серійного вбивці, якого давно шукають у західних регіонах республіки, запах дамських журналів, запах шкільної крейди, запах хліба в ранкових магазинах, запах університетських аудиторій, запах натільних хрестиків, браслетів, бюстгальтерів, телевізорів, запах річкової води, запах власного поту, запах рукавичок давньої знайомої, які вона колись забула, а він так і не наважився їй віддати, запах бабок, солодкий збуджуючий запах бабла, запах тертих банкнот, кислувато-терпкий, щемкий і насичений запах грошових знаків, запах бабок, схожий на запах життя, схожий на запах річкової води і осіннього диму, так пахне перша губна помада, так пахне водяра, яку виригуєш зранку, так пахне повітря навколо тебе, і тоді він відчинив двері тамбура і зайшов

до шостого вагона, в якому їхали скаути і стояв запах брезенту й цукрової вати, запах фотоплівки

і запах розлитого бензину, запах попелу, рваного паперу, трави на одязі, запах петінгу, кіосків, мастила, тягучого безкінечного клею, клею, який розтікається між пальців, холодне в темряві, заливає вагони, підступаючи під горло, білий тягучий клей, із якого він намагається вирватись, тягне його на собі, ніби пожиттєву ношу, цей свій клей, із його запахом, із його тягарем і легкістю, прямо

до сьомого вагона, в якому їхали в'єтнамці й різко пахли італійським секонд хендом, ремонтним вапном і гарячими стравами, які вони взяли з собою в безкінечну подорож східними областями, і їхня мова пахла жовтневим снігом і землею, на якій давно ніхто нічого не садив, тому вони переважно й мовчали, тримаючи при собі свій запах і свою мову, і в цій тиші він завмер на мить поміж вагонами, але потім знайшов у собі сили і почав рухатись далі,

до восьмого вагона, в якому пахло одягом чужих людей, перукарнею, асфальтом, птахами на підвіконні, ламаними ключицями, різаними зап'ястями, проламаними черепами, жувальною гумкою, приліпленою знизу до поверхні столу,

бинтами і портвейном, сексом і нагрітим серпневим озерним мулом, дощовою водою, котра натікає в залишені на веранді горнята і тарілки, піском, котрий пересипаєш у пальцях, піском, котрий забивається в черевики, здімається вітром, застряє у волоссі і скрипить на зубах, пересушеним мертвим піском, що просушується, як фотовідбитки, запахом пороху на розкиданому нею одязі,

у дев'ятому вагоні пахло перцем і меблями, пахло їхнім старим помешканням, з якого вони з'їхали, коли йому було сім років, пахло годинниковим механізмом, з якого здуваєш павутину і намагаєшся його запустити по новій, але старі годинники майже не мають запаху, вони втрачають запах разом із почуттям ритму, мертві речі пахнуть по-різному, мертва шкіра пахне своїм минулим, мертве життя по-особливому пахне тим, що починається після нього, і він залишив цей запах і ввійшов

до десятого вагона, побачивши там купу знайомих облич, настільки знайомих, що він навіть не міг їх назвати, до того ж вони й не потребували називання, він згадав, як пахнуть речі цих

знайомих, їхні ключі, документи, фотоальбоми, сорочки в їхніх шафах, бритви, шітки для взуття, ножі для вбивання тварин, зброя для самозахисту, алкоголь для самозаспокоєння, йод для самознищення, радіо для злості, телефонні автомати для зберігання тиші, коркотяги для внутрішньої дисципліни, сонцезахисні окуляри для захисту від сонця, мідні таблички на дверях, витерті поручні в під'їздах, поштові скриньки, розбиті балкони, теплі хідники, трамвайні маршрути, автомобільні розв'язки, осінні парки, порожні вулиці, густе літнє повітря, наповнене запахом дощу, котрий ще не почався,

і вже в наступному, одинадцятому, вагоні він раптом зрозумів, що це було останнє, що він міг упізнати, і далі його вже вів запах, якого він раніше не знав, тому й упізнати не міг, дивне хитке відчуття, ніби хтось пройшов повз тебе, не лишивши по собі жодного знаку, жодного натяку, лишивши тільки саме відчуття, якого, втім, вистачає, аби йти за ним, вишуковуючи його продовження в наступних вагонах, у темряві, що їх наповнює, ловити його розпорошені рештки, ніби рештки розбитої армії, котра ховається в лісах,

дивний запах, якому він ніяк не міг дати назви і який ніяк не міг йому дати спокою, так пахне повітря, коли воно зникає, так пахне відсутність повітря, відсутність життя і відсутність спогадів, можливо, саме за цим запахом він і зайшов так далеко, аж до свого двадцятого вагона, а зайшовши й відшукавши своє місце, раптом зрозумів, що воно, місце, виявляється, кимось зайняте, і що поїзд цей, виявляється, зовсім не його, і що він ішов зовсім не в тому напрямку, хоча в цьому поїзді напрямків лише два — з початку до кінця, чи з кінця на початок, тому він мовчки розвернувся і почав вибиратись назад, орієнтуючись у навколишній темряві за зорями, за голосами провідників, за знаками і зарубками, зробленими по дорозі сюди, але переважно все-таки за запахами.

— Вставай, — почув Іван над собою, розплющив очі й побачив жінку, що схилилась над ним, так що її волосся спадало йому на лице, — вставай, скільки можна спати. — Іван спробував підвестись, з першого разу йому це не вдалось, але потім якось таки підняв голову і роззирнувся навколо. Власне, роззиратись не було на що — він лежав у купе, біля нього сиділа жінка в якомусь прикольному офіційному костюмі й курила біломо-

рину, випускаючи дим просто йому в обличчя, від чого йому ставало ще гірше, хоча, здавалося б, — куди гірше. — Де я? — запитав він, навіть не чекаючи хорошої відповіді. — Синок, — сказала жінка, — ти в Маріуполі, і я сьогодні — твоя мама. — Мама, — повторив Іван і знову впав. До тями він прийшов за пару годин, жінка зайшла до купе і поставила на столику різні компреси, примочки, пляшечки з фармакологією та інші речі, за допомогою яких вона збиралася повернути піддослідного до життя. — Хто ви? — знову запитав Іван. — Синок, — сказала жінка, — я твій бодун, і відтепер ти слухаєшся мене. — Що значить — відтепер? — не зрозумів Іван. — Відтепер, — сказала жінка, — це звідтоді, як я викупила тебе у циган на станції Маріуполь-пасажирський і перевезла сюди — на сортувальну, де нам із тобою, очевидно, і доведеться пережити кілька найближчих днів. — Тьотя Єва, — нарешті зрозумів Іван і відкинувся на подушку. — Ну-ну, — сказала тьотя Єва, — все буде добре, — вона взяла компрес і схилилась над Іваном, волосся в неї пахло ліками й сухою травою, вона торкнулась його шкіряного авіаторського шолома, в якому він спав, і Іван раптом потягнув її до себе, вона спочатку завалила йому мокрим компресом, але

несподівано попустилась і кинула компрес на сусідню лавку, Іван навіть не знав, що з нею робити, просто торкався долонями її обличчя, розмазуючи помаду й туш, тоді вона схопила його за барки і різким рухом розірвала його сорочку, ну а далі вже вони почали борсатись у теплих плацкартних простирадлах і в своєму одязі, він розстібував її заціпки, вона далі шматувала його сорочку, він торкався губами її сережок, вона кусала його вени й ключиці, він стягував із неї все, що можна було стягнути, вона вилизувала язиком його піднебіння, він перевернув її і подивився на неї згори — в неї було фарбоване темне волосся і купа різних прикрас на шиї, різні амулети, буси, намиста, ланцюжки, різні іконки й сатанинські знаки, він довго й ретельно перебирав їх у пальцях, придивлявся і принюхувався до них, аж вона не витримала і скинула його з себе і просто витрахала його, наскільки жінка може зробити це з чоловіком в подорожніх умовах — себто довго й пристрасно.

— Що ми тут робимо, Єво? — питався він, стояв серпневий вечір, вони зачинились у своєму купе, удвох на цілий вагон, вона лежала на ньому і вчила його курити біломор. — Ми чекаємо на ван-

таж, — відповіла Єва. — А коли він буде? — Іван закашлявся. — Не знаю, — відповіла Єва, — сходи до начальника станції, спитайся, можливо, він щось знає. — Добре, — сказав Іван, — гаразд, — забрав у неї з рук папіросу, забичкував і поліз до неї цілуватись.

Потім він довго блукав між товарняків, поміж цистерн і поштових вагонів, переходив колії, топтав червону вокзальну траву, намагаючись вийти до станції, врешті побачив якогось колійника, котрий і пояснив йому, як знайти начальника станції. Начальник станції до роботи ставився фанатично, тому на станції і ночував. Іван знайшов його кабінет, постукав. — Я роздягнений, — крикнув начальник. — Дякую, — відповів Іван і ввійшов. Начальник сидів на ліжку, був у рожевого кольору сімейних трусах і офіцерській шинелі, котру він використовував замість халата. — Ти хто? — незадоволено запитав він Івана. Іван плутано пояснив. — Ага, — відповів начальник, — ясно, я, — сказав він, — знаю твоїх родичів, вони мене колись від негрів урятували, я боржник, — сказав він і повів Івана показувати станцію. Він ішов попереду, в залізничному кашкеті, китайських кросівках та офіцерській шинелі

на голе тіло, Іван ішов слідом у авіаторському шоломі, йому починав подобатись цей бізнес, до того ж йому подобалась Єва, до того ж вона навчила його курити, чим не початок нормального життя, попереду йшов начальник станції і пояснював — це, — казав він, — цукор, це — насоси, тут у нас нафта, тут радіоактивні відходи, ніхто, блядь, не знає, а вони у нас тут уже другий місяць стоять, це — вагони міноборони, вони зими чекають, хочуть у Росію перегнати і продати на Кавказ, тут у нас аміак, тут у нас теж аміак, на хуй нікому не потрібний, — пояснив він Іванові, — завезли і кинули, а мені охороняти, так, далі — тут гіпсокартон, будемо гнати на Харків, тут верстати, тут знову цукор, а тут, подивись — тут мої улюблені, — він підвів Івана до безкінечного товарняка, який останніми вагонами губився в синьому серпневому повітрі, знаєш що це? Це наркотики. — Як наркотики? — не повірив Іван. — Так, натурально наркотики, — відповів начальник станції і застібнув шинель на верхній гудзик, — сорок вагонів наркотиків. — А як же? — розгубився Іван. — А ось так, — пояснив начальник станції, — вони у нас як бавовна проходять по накладних, посередників перестріляли, і вони тут уже другий рік стоять, уявляєш? — Рап-

том засигналила рація, начальника викликали до телефону, він потиснув Івану руку, сказав заходити в разі чого і побіг на станцію, змахуючи полами шинелі. Іван покрутився біля вагонів із наркотиками і пішов до Єви.

Так минув тиждень. Вантаж до порту все не прибував, Єва писала братам усе рідше, Іван з вагона майже не виходив, вони цілими днями лежали на теплих простирадлах і кохались, Єва навчила його спочатку не кінчати відразу, потім навчила кінчати разом із нею, вона засинала першою, і Іван довго розглядав її тіло, за віком вона була як його мама, лише виглядала краще і вміла, очевидно, більше, Іван перебирав її металеві й пластмасові намиста, відчував, як до ранку охолоджується срібло її кульчиків і перснів, спостерігав, як лушчиться лак на її нігтях, дивився, як відростає її волосся, вона прокидалась, і тоді засинав він, вона одягала свій офіційний одяг, фарбувалась і набувала цивільного вигляду, але тут він прокидався і тягнув її до себе в ліжку і так без кінця.

— У тебе є діти? — питався він її. — У мене є громадські обов'язки, — відповідала Єва, вона забо-

ронила йому розпитувати про її життя, говорила, що вона на роботі, погрожувала, що коли він буде її діставати, вона напише братам і поскаржиться, що замість займатись ритуальними послугами він, себто Іван, займається з нею оральним сексом. Іван конфузився, затихав і йшов блукати між товарняками. Він познайомився з колійниками, колійники з повагою відгукувались про свого начальника станції, казали, що чувак уже другий рік ховає десь на станції сорок вагонів наркотиків і ніхто не знає де, дехто з колійників припускав, що і сам начальник станції не знає, Іван на це багатозначно мовчав. Вечорами вони сідали під вагонами і курили анашу, Івану подобалось ходити безкінечними серпневими вечорами вздовж товарняків, читаючи маркування і прислухаючись, що там у них всередині. Іноді він заходив до начальника станції, кімната начальника була заставлена ящиками з вином, він відкорковував пляшку, і вони сиділи до ранку біля відчиненого вікна, за яким починалась сортувальна станція з сотнею тисяч товарних вагонів.

— Ти не завагітнієш? — питався Іван у Єви. — Не від такого ублюдка, — говорила Єва, Іван ображався, але вона хапала його за руки і не давала

йому піти, вони цілими днями блукали вагоном і займались любов'ю, достойне заняття для двох безтурботних людей посеред безкінечного серпня на одній, усіма забутій сортувальній станції. — Мені зараз сорок п'ять, — пояснювала вона, — за пару років я почну старіти, і тоді все це — і косметика, і срібло, і одяг будуть важити для мене значно більше, я буду ховатись за них, буду надавати їм все більшого значення, зараз я роздягаюсь для тебе і не одягаю білизну, коли ти просиш, так і ходжу цілий день, знаючи, що ти думаєш про це весь час, але згодом і це минеться, в старших жінок з'являється прив'язаність до речей, залежність від звичок, які в більш юному віці здаються милими й симпатичними, не заперечуй, ти не знаєш про це зовсім нічого, ти навіть не знаєш, якою пастою я чищу зуби, якби ми зустрілись із тобою всього на пару років пізніше, всього цього не було б, розумієш, я просто не дозволила б тобі роздягати себе, тому що в певному віці, роздягаючись, людина позбавляється не просто одягу, вона позбавляється життя. І щоб не позбутись його остаточно, ти не дозволяєш нікому роздягати себе, як би тобі цього не хотілося, і хоч життя триває як і рані-

ше, шкіра вже починає втрачати цю здатність реагувати на чужі дотики, на стороннє дихання, просто ти цього теж не розумієш тепер, для цього має минути якийсь час, і для мене він минатиме більш боляче, ніж для тебе. Який із цього всього висновок? — зверталась вона до нього, але він не знав, що сказати, і вона сама давала відповідь: — Що б не було, спробуй завжди кінчати разом із нею, може, тоді щось у вас і вийде.

Наприкінці серпня приїхали Гриша з Савою, спочатку Єва хоча б іноді посилала есемеси, потім припинила писати взагалі, не те, щоби брати хвилювались, але Тамара влаштувала скандал, вони зібрались і приїхали на викупленому в отця Лукіча беємве. Знайшли свого друга, начальника станції, начальник станції сказав, що з малим все ок, а ось вантажу і далі немає, і платформи їхні стоять порожняком, краще забрати їх звідси від гріха, та й малого краще забрати від гріха, сказав він, брати занервували і побігли шукати свої платформи. Врешті знайшли вагон, видерлись нагору і пішли по коридору, відчиняючи двері купе. В третьому побачили Івана, Єва лежала на ньому зверху і курила біломор. Гриша застряг

у дверях. З-поза його спини висунувся Сава, а ти сука, крикнув він, блядь, що з малим зробила, схопив Єву за волосся і потягнув її на вихід. Іван кинувся було до нього, але Гриша завалив його назад на полицю, давай, малий, — сказав, — одягайся — додому поїдемо. Іван почав швидко одягатись, Гриша все контролював, давай-давай, підганяв, давай швидше, нарешті Іван натягнув взуття і вискочив із купе. Гриша побіг за ним. Біля вагона Сава добивав своїми саламандрами Єву, вона лежала на червоній залізничній траві і прикривала руками голову, Сава, утім, по голові їй не цілив, б'ючи в основному по животу, що ти робиш? — закричав Іван, але Гриша схопив його за шию, спокійно, малий, — сказав він, дещо налякано дивлячись на брата, — спокійно, він знає, що робить. Гриша, очевидно, сам такого не чекав. Сава ще раз завалив Єві, відійшов убік, нахилився і витер травною кров із черевика. — От, сука, — сказав, — саламандри зовсім нові були, розбив об суку. — Іван стояв і дивився на голу Єву, яка важко дихала і стікала кров'ю, давай-давай, — сказав Гриша, — треба йти, пішли звідси, — Сава перевів погляд на Івана, поїхали, — сказав, — поїхали, — а як же вона? — спи-

тався Іван, — поїхали, — повторив Сава і пішов у напрямку станції. Гриша потягнув Івана за ним. На станції вони запхали Івана до беємве, посигналили начальнику і від'їхали в північному напрямку. Іван дивився за вікно, розглядав хмари, які пливли з моря, розглядав фури, які вони легко обганяли, розглядав будинки й перехожих і думав, що години півтори вони будуть гнати вперед, на північ, а вже потім десь зупиняться, тому що будь-яка подорож потребує зупинок, і будь-який водій, яким би витривалим він не був, мусить в якийсь момент зупинитись. І чим довше ти їдеш, тим довшими стають зупинки, аж доки в якийсь момент ти не зупинишся зовсім, не в змозі рушити далі, на відстані одного перегону від того місця, куди ти мав приїхати, де ти не був так давно і де тебе зовсім-зовсім ніхто не чекає.

Особливості контрабанди внутрішніх органів

Особливістю перевезення внутрішніх органів (чи їхніх частин) через державний кордон України є, перш за все, неузгодженість окремих пунктів та цілих розділів митної декларації, прийнятої Україною на Загальноєвропейському економічному саміті в Брюсселі, в травні 1993 року. Згідно із пунктом п'ятим розділу першого згаданої декларації, Україна мусила б відповідальніше ставитись до вивозу внутрішніх органів із власної території на території дружніх нам країн. Проте вже з поправок, прийнятих позачерговою сесією парламенту і підписаних безпосередньо президентом країни, стає незрозумілим — які саме країни вважати для нас дружніми. І тут виникає неузгодженість перша. Кому з сусідів можна простягнути руку довіри та економічної співпраці? Румунам? Румунські прикордонники виходять теплого серпневого ранку з казарми,

сірий полин росте біля воріт і печальний заспаний вартовий обтирає пил із ручного кулемета марки льюїс, попереду йде капітан, за ним два рядових прикордонники, вони дістають спаковані для них сухпаї, жують свою мамалигу чи які-небудь інші румунські народні страви, один із рядових дістає із зеленої військової сакви літрову пляшку вина, надпиває з горла, передає капітану, капітан теж надпиває, хмуриться і дивиться в плавні, покриті блакитним ранковим туманом, десь туди, на схід, звідки щоранку прилітають чаплі і виловлюють в очереті беззахисну румунську рибу. Прикордонники йдуть мовчки, п'ють теж мовчки, лише інколи хтось із них зганяє з насидженого місця випадкову птаху і та лунко влітає в туман, від чого рядові здригаються, а капітан лише зневажливо причмокує язиком, мовляв, що за засранці, що за туман, що за життя таке; в місці, де ріка звужується, вони спускаються до берега і починають пробиратись очеретом, по стежках, протоптаних коров'ячими чередами, попереду йде капітан, за ним солдат із мамалигою, останнім іде солдат із вином, яке він, до речі, вже майже допив. Стоп, раптом тихо наказує капітан, і солдати сторожко знімають карабіни з плечей, ось вона — показує

він на велику чорну трубу, що лежить у густому тумані, гублячись у ньому майже цілковито. Капітан підходить до труби, присідає і дістає з похідної планшетки пакет із штабу. Солдати стають обабіч нього і тримають карабіни напоготові, один із них добиває свою мамалигу, іншому хочеться відлити, але хто йому дасть відлити на посту. Капітан розгортає пакет, довго розглядає намальовану на аркуші паперу схему нафтопроводу, врешті підходить до труби, знаходить потрібний кран і рішуче його закручує. Всьо, каже капітан, дивлячись кудись на схід, пиздець вашому реверсу, каже він, і всі повертаються до казарм.

Що далі? Молодий угорець, котрий сьогодні чи не вперше заступив на чергування, весь час знічується, коли до нього звертаються водії фур; він розуміє, що вони переїжджають цей кордон по кілька разів на тиждень, а він ще пацан, він ще майже нічого про це не знає, він не знає ще майже нічого про життя і смерть, про любов і зраду, про секс, до речі, він теж майже нічого не знає, він навіть дрочити як слід не вміє, тому коли до нього звертаються жінки, знічується особливо, густо червоніє і переходить з російської на англійську,

якою жодна з жінок не говорить, і він від цього знічується ще більше. Старий капрал, котрий сьогодні є начальником зміни, ще з ночі десь зник, очевидно, знову дивиться порно по сателіту, або бейсбол, в Америці зараз грають в бейсбол; а він мусить стояти в кабінці і говорити з цими жінками, від яких пахне життям і горілкою, говорити до них ламаною англійською або ламаною російською, слухати від них їхню ламану від життя і горілки українську, пояснювати їм умови перевезення внутрішніх органів і горілчаних виробів, забирати в них зайвий алкоголь, забирати в них електричні прилади і шоколад, забирати в них вибухівку і ручні гранати ргд, забирати в них для капрала журнали гаслер, забирати в них для угорської економіки спирт, ефір, кокаїн, ароматичні палички із запахом гашишу, освіжаюче масло з героїновими витяжками для тайського масажу, геморойні свічки з конопляним екстрактом, циганське жіноче волосся в слоїках, риб'ячу і людську кров у термосах, заморожену сперму в капсулах з-під парфумів кензо, сіру речовину мозку в кульочках із салатом олів'є, гарячі українські серця, загорнуті в свіжу російськомовну пресу, всі ті речі, які вони намагаються провезти

в туристичних наплічниках або картатих торбах, у дипломатах, обтягнутих штучною шкірою, або в футлярах з-під лап-топів; він змучено дивиться на футляри з-під лап-топів, напаковані солониною й презервативами, він розгублено розглядає білі безрозмірні бюстгальтери, зроблені з сукна, з якого шиють вітрила й роби для матросів, на ранок до нього підходить жінка, років сорока, але їй ніколи цих сорока не даси, ці українські жінки, вони так виглядають, що їм ніколи не даси їхнього віку, ти й знаєш, скажімо, що їй уже сорок, але дати їй ці сорок ніколи не даси, і від неї теж пахне довгим життям і теплою якісною горілкою, і вона говорить: пропусти мене, я поспішаю — у мене син у лікарні, і губи в неї так відчайдушно перемазані темно-червоною помадою, що угорця раптом перемикає; стоп, говорить він собі, стоп, який син, яка лікарня, щось його насторожує в цьому всьому, можливо те, що вона палить міцні чоловічі папіроси, а можливо, те, що жодної такої лікарні поблизу немає, але він говорить їй — секундочку, і біжить по капрала, капрал ледве встигає заціпнути ширіньку і, страшно злостячись, виходить-таки за ним на майданчик для автомобілів, залишивши напризволяще свій

бейсбол, бачить стару копійку, на якій припхалась жінка з темно-червоними слідами крові й помади на устах, і все розуміє — він кличе двох механіків, ті знімають передні крила і знаходять там цілий арсенал — блоки цигарок, цілу купу нелегального тютюну, діаманти, золото і чеки з ломбарду, окрилені першим успіхом, вони лізуть в салон і знімають заднє сидіння, там, ясна річ, знаходять рештки контрабанди, потім ще розбирають дверцята і приладну дошку і загалом розбирають копійку, наскільки це можливо в похідних умовах, проте більше нічого не знаходять і зникають собі з почуттям чесно виконаної роботи, жінка приречено присідає на холодний асфальтовий бордюр й уважно розглядає молодого угорця, і в погляді її ненависть так дивно перемішана з ніжністю, що чувак підходить до неї і просить у неї запалити, вона нервово сміється, показує йому на гору вилученого тютюну, але потім дає свою міцну чоловічу папіросу; так вони й сидять, щасливі й змучені, вона — тримісячною вагітністю, він — першою мимовільною еякуляцією.

Ну, і ще таке. Три поляки ось уже другу годину намагаються позбутись української проститутки,

яка в свою чергу вперто намагається перетнути кордон. Послухай, говорять вони, який Ягелонський університет? Ми ж тебе третій раз цього року пропускаємо, це не говорячи про інші зміни, їдь додому, ми не хочемо неприємностей, але вона їм говорить — стоп, ви не хочете неприємностей, я не хочу додому, давайте вирішимо це питання полюбовно, як прийнято у нас в Ягелонському університеті, я все одно не поїду додому, ви, на томість, мене знаєте, так що боятись вам немає чого, у вас є презервативи? І вони чомусь погоджуються, чомусь їм не стає духу опиратись, саме ніч, найбільш спокійна пора, їх тут, напевно, ніхто не застане, до ранку у всякому разі вони мають спокій, тим більше — презервативи у них є! І вона починає роздягатись, вони натомість роздягатись не поспішають, вони якимось прилаштувуються до неї, просто на канапі для відпочинку персоналу, утрьох, ну і плюс вона, звичайно ж, вибудовують химерну конструкцію, в серці якої б'ється вона, і тільки їм усе починає вдаватись, тільки вона звикає до смаку презерватива і до їхнього дещо аритмічного руху, як за вікном лунає вибух, різкий гранатний вибух, від якого скло тріскає і вилітає, і пил підіймається в ліхтарному

світлі; тоді вони раптом згадують про колону циганських автобусів, напакованих японськими, як вони стверджували, телевізорами без кінескопів, їм раптом пригадується, якими недобрими поглядами проводжали їх звечора цигани, котрих вони маринували на митниці третю добу, до них раптом доходить сенс тих незрозумілих проклять і офіційних апеляцій, що їх цигани викрикували на адресу господ бога і польського уряду; тоді вони всі різко з неї виходять, останній виходить особливо різко й боляче, вона скрикує, але її вже ніхто не слухає — поправляючись на ходу, поляки вибігають на вулицю, вона вибігає за ними, і перша ж випадкова куля розвалює їй праве коліно, вона падає на асфальт, на холодний польський асфальт, такий свіжий і такий негостинний, за кілька годин її заберуть українські лікарі, за кілька місяців вона почне ходити — спочатку на милицях, потім — усе життя — з ціпком, так і не потрапивши до жодного справжнього західного борделю, не говорячи вже про Ягелонський університет.

Все твоє життя — це боротьба з системою. Причому ти з нею, курва, борешся, а вона на тебе

навіть уваги не звертає. Вона, щойно ти зупиняєш її на вулиці і починаєш валити просто в очі все, що думаєш, демонстративно відвертається до випадкового перехожого і питається, котра година, збиваючи весь твій пафос і лишаючи тебе сам на сам зі своїми протестними настроями. Чому вони вибудовують переді мною загати і лінії оборони, чому вони позбавляють сенсу мої спроби порозумітись із ними, для чого їм мій розпач, невже вони отримують від цього задоволення? Жахливі середньовічні процесії, жорстокі душі контрабандистів, ненависть і приреченість кур'єрів та погоничів караванів, котрі намагаються пропхатись крізь неприступні мури кордонів, разом із усім своїм злочинним крамом, разом із усім нелегальним бізнесом, не розуміючи, звідки взялися ці прірви посеред теплого серпневого простору, хто поділив їхні каравани на чисті й нечисті, хто поділив їхні душі на праведні й грішні, хто поділив, врешті-решт, їхні візи на шенгенські і підроблені?

Тут згадується така історія. Один мій знайомий, з яким ми навчались в університеті, закохався, що з ним, у принципі, траплялось не так часто. Його дівчина була філологом, вчила іноземні

мови, сука була рідкісна, але він на це не зважав, закохався, одним словом. І ось вона, я ж кажу — сука, несподівано вирішила поїхати в Берлін на мовну практику. Він провів її на вокзал, довго й пристрасно обіцяючи їй чекати, вона неуважно слухала, на прощання печально його поцілувала і поїхала. А він з розпуки запив. Через місяць хтось сказав йому, що вона в Берліні вийшла заміж — покинула рідний університет, забила на мовну практику, знайшла собі якогось італійця і вийшла за нього заміж. Після цього він, як би це правильно назвати — запив інтенсивніше, пив цілий місяць, завалив сесію, в якийсь момент зупинився і пішов в овір. Зупинись, казав я йому, куди ти поїдеш, ця сука знову кине тебе, але він не слухав, просив не називати її так, казав, що розуміє її, щ^о їй ще лишалось, казав, вона, пояснював, просто нещасна й вразлива жінка, яка не витримала розлуки, сука вона, намагався я його переконати, але він навіть слухати не хотів. У серпні він отримав паспорт і поїхав до Польщі.

Щось сталося, щось жахливе й невідворотне, щось змусило її зрадити, думав він, стоячи на польському кордоні й приглядаючись у серпневих

сутінках до колони циганських автобусів, вантажених зіпсованими в'єтнамськими телевізорами, дивлячись на машину швидкої допомоги, котра яскраво світилась у темряві, ніби велика мушля на океанському дні, розглядаючи трьох розгублених польських митників, котрі вантажили до швидкої допомоги студентку Ягелонського університету, щось поза сумнівом сталось, але все ще можна поправити, усе ще може стати на свої місця, усе буде добре. Але він не знав головного — поправити ніколи нічого не можна.

В Хелмі він купив у циган шенгенську візу. Цигани довго торгувались, пропонували купити в них партію телевізорів, пропонували купити в них білоруську проститутку, виводили її з автобуса й показували, дивись, казали, яка красуня, у проститутки не було переднього зуба, вона була п'яна і весела, весь час кричала і заважала торгівлі, але цигани стояли на своєму, мій знайомий уже було погодився купити її, але тут проститутка почала кричати надто голосно, і роздратовані цигани загнали її назад до автобуса, повернулись і продали йому шенгенську візу за двадцятку. Усе ще можна поправити, думав він, усе ще можна поправити.

Поляки його не випустили, взяли під арешт, звинуватили в підробці документів і депортували додому. Вдома він знову пішов в овір. — Хочу оформити документи на еміграцію, — сказав він, — на єврейську еміграцію. — Ви що, єврей? — запитали в нього. — Так, — відповів він. — Це з прізвиськом Бондаренко? — засумнівались в овірі. — Так, — твердо стояв він на своєму. — Мої батьки з Вінниці, вони виродки. — Полукровки, — поправили його. — То що з еміграцією? — перепитав він. — Знаєте, — сказали йому, — ще якби не ваше прізвище, може б, ми щось і придумали, але з таким прізвищем ну яка може бути єврейська еміграція?

То що ж мені, думав він розпачливо, йдучи серпневим Харковом, через це прокляте прізвище так і мучитись усе життя, що ж мені — здохнути тут із цим прізвищем, що ж я тепер — до самої смерті буду згадувати про неї, про її теплу шкіру, про її чорну білизну — згадав він про білизну, сів у потяг і поїхав до Польщі. Перетнувши польський кордон, він знайшов у Хелмі циган і спробував знову купити в них шенгенську візу. Цигани замислились. — Послухай, — сказали вони, — бачимо, тобі справді потрібно в Берлін, тому давай так — купи у нас проститутку. — Та

ви заїбали, — його розпачу не було меж, — навіщо мені ваша стара шкапа?! — Це хто стара шкапа? — раптом образилась проститутка і почала кричати, але цигани швидко загнали її до автобуса і зачинили двері на великий навісний замок. — Послухай, — сказали вони йому, — ти не зрозумів — ми тобі її не просто так продамо, ми вас одружимо, тимчасово, ясна річ, заодно на вашому весіллі погуляємо, оформимо вас як єврейську родину з Вітебська, переїдете через кордон, допоможеш їй в бундесах скинути партію японських телевізорів без кінескопів і благополучно розлучишся. Тобі ж треба в Берлін? — Треба, — печально сказав він. — Ну, так у чому ж справа? — здивувались цигани, — дивись, яка красуня, — взялись вони за старе, боязко озираючись на автобус, в якому грізно щось кричала білоруська проститутка. — Добре, — погодився він зрештою, — а прізвище в неї хоч єврейське? — Єврейське, — заспокоїли його цигани, — у неї чудесне єврейське прізвище — її звати Анжела Іванова, це по першому чоловіку.

Поляки їх не випустили. Вони зупинили автобус, знайшли в салоні купу в'єтнамських зіпсованих

телевізорів без кінескопів, під одним із телевізорів знайшли мого сонного знайомого, який ще не відійшов після весілля, він дивився на них із телевізора, наче передавав останні новини, і в новинах цих ішлося про те, що світ наш котиться в прірву, що ми, чим далі, тим глибше провалюємось у його трясовини і пастки, що ми все більше віддаляємось одне від одного, втрачаючи поміж собою будь-який зв'язок, губимось у безкінечному всесвіті, псуємо самі собі життя, здоров'я і нерви, позбавляючи самі себе віри й надії, одним словом, новини були тривожні. Білоруської проститутки, що характерно, в автобусі не знайшли, де вона поділась, не знав ніхто, навіть цигани в Хелмі цього не знали, хоча вони, як видається, знали все. Знайомий проходив по справі сам. Йому інкримінували повторне використання фальшивих документів, незаконну торгівлю неліцензованими в'єтнамськими телевізорами без кінескопів, але довести змогли лише керування автотранспортом у нетверезому стані. В тюрмі він зробив собі наколку на правому передпліччі — сумне жіноче обличчя з довгим хвилястим волоссям. Наколка кровоточила. Викликали лікаря. Лікар подивився на наколку з огидою. За пару місяців знайомого

випустили. Він повернувся до Хелма, знайшов циган і залишився з ними продавати росіянам крадені машини. Його колишня дівчина, що теж характерно, незабаром розлучилась, вірніше, вона навіть не розлучалась, її італійця одного разу побили скінгеди після футболу, проламали йому череп арматурою, і він благополучно помер, не приходячи до тями. Залишившись сама з дитиною на руках, вона вирішила підв'язати з вивченням мов і спробувала влаштуватись у турецький фастфуд біля Александерпляц. Турки її радо взяли — на відміну від них вона знала мову. З моїм знайомим, наскільки мені відомо, вони більше не зустрічались.

Чим прикметні всі історії любові? Можливо, тим, що людина, коли вона по-справжньому закохана, насправді не потребує допомоги ззовні. Їй зовсім не потрібні жодні сприятливі чинники, жодна стороння допомога, їй байдуже, як складаються обставини навколо неї, як довкола неї розвиваються події, наскільки прихильно до неї ставляться святі, наскільки вдало розташовуються зірки й планети; закохана людина переповнена своєю пристрасстю, вона керується виключно своїм

підшкірним божевіллям, її веде вперед її серце, її душа і внутрішні органи, вони не дають їй спокою, не дають спочинку, вимотуючи щоденною безкінечною жагою — глибокою, як артезіанський колодязь, чорною, як свіжа нафта, солодкою, як смерть уві сні, о п'ятій ранку, в старому фольксвагені, на польсько-німецькому кордоні.

Хай священник договорить, все найсмішніше там у кінці

І ось, шановні радіослухачі, глядачі нашого каналу, передплатники з досвідом, як і було зазначено в анонсі, наш заклад, не зраджуючи своїм традиціям, працює для вас цього довгого літнього вечора, в цьому напівпорожньому напівмертвому місті, в якому вам пощастило застрягнути, вогні запалено, музику запущено і весь персонал — від наймолодшого кур'єра і до найдосвідченішої курви — сидять під важкими лінивими вентиляторами, що розкручують під стелею свої лопасті, сидять і переживають разом із вами це солодке нервово передчуття свята й пригоди, що ховаються в старих борделях та притонах цього міста; старий-добрий набір радостей і депресантів для тих, хто дотягнув до кінця тижня і не втратив почуття гумору, тому що гумор знадобиться вам, шановні телеглядачі, в цих коридорах і на цих горищах, де майже не залишилось ненависті

й страху, де ці почуття давно й успішно замінено соціальною страховкою, без почуття гумору вам просто не досидіти до кінця вистави, за яку ви, до речі, платили свої чесно зароблені бабки, без почуття гумору тут взагалі нічого шукати, в цьому затишному залі, де в найближчі кілька годин перед вами розгорнеться історія незнаної пристрасті й небаченої підступності, де трупи коханців будуть падати вам під ноги, а чесний піт і гаряча кров статистів проллються так натурально, що ви забудете про все на світі, ви забудете про власний скепсис і вартість вхідних квитків, тим більше — не така вона вже й висока, порівняно з тим фарбованим божевіллям, яке вихлюпнеться незабаром на ваші голови, тому займайте свої місця, сідайте і дивіться, адже в цьому місті о такій годині у вас не так багато варіантів, краще вже сидіти й чекати, розраховуючи, що цього разу, ось саме цього разу — вас справді ніхто не намагає.

Зазвичай ми сидимо тут, доки нас не починають виганяти, а виганяти нас починають, щойно ми тут з'являємось, ніхто не вірить, що ми будемо сидіти спокійно, не б'ючи посуду і не провокуючи постійних клієнтів. Хоча б тому, що ми теж постійні

клієнти, до того ж нас тут багато — постійних клієнтів усіх цих барів, їдалень, пивних підвалів, буфетів і фастфудів, я стільки років спостерігаю за клієнтами цих закладів, що можу в разі чого виступити офіційним свідком на судовому процесі, де їх усіх будуть звинувачувати в розтлінні та переситі. В разі чого саме я зможу запрягтися перед усіма святими й надати беззаперечні письмові докази того, що на моїх очах протягом стількох років відбувався процес зростання, змужніння і головне — процес просвітлення цих героїв, хоча збоку все справді могло скидатись на звичайну алкогольну оргію. Проте на подібні закиди я завжди зможу сказати усім святим — шановні радіослухачі, глядачі нашого каналу і передплатники з досвідом, можливо, частково ви і маєте рацію, можливо, алкоголізм, так само як і просвітлення, є процесом нелінійним і сповненим незбагненого внутрішнього руху й динаміки, але навіть у цьому випадку — спробуйте уявити собі оргію, що успішно триває п'ятнадцять років поспіль, набираючи розмаху, сили й драматизму, спробуйте це собі уявити, і якщо вам це вдасться, а вам це не вдасться, тоді ваші претензії до постійних клієнтів барів і фастфудів мого міста

я прийму як справедливий. Але оскільки вам це не вдасться, то дозвольте мені говорити саме про змужніння і просвітлення, шановні передплатники з досвідом. Тому що просвітлення, навіть якщо воно супроводжується похмільно-депресивними синдромами, заслуговує на свою постійність і на своїх клієнтів. І навіть більше того.

Я свідомо говорю саме про них, тому що їх я знаю найкраще, одного разу, багато років тому, ми разом із ними зайшли до цих барів і до цих фаст-фудів, і так почалося життя. З того часу змінювались лише ціни на алкоголь, головні ж учасники, постійні клієнти, лишались при своїх ролях, кожен на своєму місці, тому й говорити про них я можу безпосередньо, з придикуванням, теплом і глибокою ненавистю. Я сказав, що змінювались ціни на алкоголь, насправді, як вони змінювались, хто за цим слідкував? Та ніхто, якщо чесно, головні герої в цьому випадку набагато цікавіші за соціальне тло, а їхні імпровізації, на яких переважно все й трималось, важливіші за розмальовані лаштунки в них за спинами. Ось він — великий, реальний шматок часу, який лишився за ними, який вони вигризли зсередини і лишили

кістяк, і чим далі вони від нього відходили, тим величнішим виглядав цей труп, ця туша вбитого і розтерзаного ними часу, вони пережили його, їм повезло більше, не всім, але більшості з них, ось вони — мої тридцятилітні герої, перебинтовують рани, зализують свій сифіліс, роблять зарубки на прикладах, готуючись до нових переможних звершень і успішних проривів на ділянках невидимого фронту. Тому, дорогі глядачі нашого каналу, всі ви — від наймолодшого кур'єра до найдосвідченішої курви, встаньте і вшануйте хвилиною свого блядського мовчання тих, хто з якихось причин не дожив до кінця вистави, встаньте, оскільки обслуговувати таких постійних клієнтів — велика професійна вдача, коли-небудь потім, у старості, якщо вона у вас буде, якщо вам удасться вимолити її у всіх своїх святих, ви будете згадувати ці молоді мужні обличчя, ці солодкі п'яні одкровення, цю зловтіху і всепрощення, якими вони обдаровували своє невдячне малорухоме життя. Ви будете згадувати, як вони взяли це життя за барки і витрусили з нього все, що хотіли, вибили з нього все лайно, випустили всю зайву кров, як вони — ці п'яні тридцятирічні капітани, боцмани й старшини — вели корабель життя прямо на

рифи й підводні камені, анітрохи не сумніваючись ні в рифах, ні в кінцевому успіху.

Навіть не питайтесь про правдивість баченого. Я знаю, хто першим починає питатись про правдивість баченого; як правило, це люди, котрі працювали в системі освіти. Ну, або особи, задіяні в громадській сфері життя. Одним словом, ті, кого серед постійних клієнтів не було в силу професійної зайнятості. Я не маю що вам відповісти. Сама побудова розмови за принципом «питання—відповідь» вигадана людьми, котрі працювали в системі освіти, оскільки в такий спосіб їм простіше контролювати виховний процес. І тут не може бути точок перетину, тому що виховний процес, на відміну від процесу просвітлення, є, власне, процесом лінійним, лінійність ця, власне, і вбиває. Можна звинувачувати мене в небажанні дати відповідь на прямо поставлені питання, можна, зрештою, говорити, що це не зовсім морально. Ок, шановні передплатники, але як можна говорити про мораль із людиною, яка щодня читає газети, сторінку за сторінкою, сторінку за сторінкою, а в кінці обов'язково намагається розгадати кросворд. Я пас, дорогі працівники

системи освіти, я пас, навіть якщо від цього буде падати загальний наклад.

І ці діти зі своїм клеєм, і ці професори з політехнічного, які проводять тут кращу частину семестрів, і ці жінки, які помирають тут, замість того аби померати вдома, і ці таксисти, які курять, аби не пити, і ці герої воєн, які закладають зброю, і кишенькові злодії, які приходять сюди, знаючи, що тут їм нічого не світить, і студенти, які виносять звідси своїх професорів і несуть їх до аудиторій складати іспити, і туристи, які помилково потрапляють сюди і вже не хочуть виходити, і спекулянти, яких першими пропустять в небесну браму, щоб не скандалити, і весь вуличний кримінал, який як ніхто відчуває, де найбільше пахне життям — за ними стоїть великий досвід цього життя, тому що вони знають одну таємну штуку, а штука ця полягає в тому, що вони без життя обійдуться, а життя без них — ні.

І якщо ви, шановні радіослухачі і глядачі нашого каналу, досиділи до цього місця, я наведу приклад. Річ у тім, що більшість запропонованих вам обставин вас насправді не стосуються. У більшості

випадків вам взагалі ніхто нічого не пропонує. Тому й шкодувати особливо немає за чим. І ось, власне, як приклад я хотів навести одну надзвичайно ліричну історію, яку, за великим рахунком, можна було й не наводити.

Робота забирає в мене надто багато часу, говорив мені Гавриіл, надто багато. Від мене через це навіть дружина пішла, я її ві сні називав технічними термінами. Але я не шкодую. Я вмю у своїй галузі все. Якби у мене були можливості — я б зняв зор'яні війни. Натомість можливостей нема, і я знімаю кримінальну хроніку. Гавриіл працював оператором на державному телебаченні. Крім цього, багато халтуривав, ледь не весілля знімав, причому робив це не стільки заради бабок, скільки з любові до мистецтва. Час від часу його засилали знімати футбол, або відловлені в харківських ріках трупи, або прес-конференції мера, або інше гівно, яким так щедро повняться голубі екрани. І мер і трупи в Гавриіла виходили фактурні й переконливі, за що начальство його любило, а колектив поважав, наскільки це взагалі можливо в наш час. Але ні мер, ні навіть трупи не могли повністю задовольнити його творчих амбіцій, і його можна було

зрозуміти. Тому що з першого дня, щойно взявши до рук камеру, він хотів знімати кіно, і ні мером, ні трупами тут обійтись було неможливо. У нього були сотні друзів по цілому місту, йому наливали в кредит в держпромівській їдальні, він був знайомий із усіма, починаючи з мера і закінчуючи гравцями «Металіста», котрі в нього виходили не менш фактурно, аніж трупи, хоча і не так переконливо.

І ось одного разу наш із ним спільний знайомий Валюня, котрий свого часу теж починав із телебачення, запропонував йому одну дуже дивну річ. Я, сказав він, зараз працюю в муніципалітеті, по зв'язках із громадськістю, і до нас, сказав він, звернувся один італійський благодійний фонд. Італійці зараз борються в себе з українською проституцією. І в них нічого не виходить, розумієш? І ось вони звернулись до нас за допомогою. Ми вже провели семінар, переклали для безкоштовного розповсюдження їхню брошуру про можливі шляхи потрапляння в італійські борделі — до речі, брошура користується великою популярністю, — але це не головне. Головне, що вони пропонують знімати кіно! Як кіно? — не повірив Гавриіл. Так, сказав Валюня, кіно, на гендерну

тему, для боротьби з українською проституцією. Так що потрібно зустрітись.

Вони зустрілись наступного дня в муніципальному буфеті, взяли для конспірації молоко і сіли в куточку. Валюня був діловий і зосереджений. Я, сказав він надпивши, відразу подумав про тебе, розумієш, вони візьмуть усе, головне, щоб там було про боротьбу з проституцією. І що ти пропонуєш? — запитав Гавриіл, відставляючи своє молоко вбік. Я тут дещо прикинув, зашепотів Валюня, одним словом, це лише чернетка, приблизний сценарій, — і, схилившись до Гавриіла, він почав розповідати. Я читав умови конкурсу, там дві основні вимоги — щоб був гендер і щоб була національна специфіка. Я довго думав. По-моєму, це може бути порнуха. Я тут усе врахував і накидав такий сценарій, — Валюня дістав із кишені кілька аркушів із комп'ютерним текстом, теж відставив убік своє молоко і почав читати. Сценарій називався «Гола правда», ну, правда, розумієш? — пояснював Валюня, як газета «Правда», ну, щоб із національною специфікою, нервово сміявся він, розумієш, куди копаю? Події фільму відбувались у наш час в одному з українських міст. Ну, це ти

знімеш, казав Валюня, там, пару заводів, панора-
раму нових масивів, це ти розумієш, можна пару
трупів, для гумору. І в цьому місті живе головна
героїня, за висловом сценариста — проста ук-
раїнська дівчина. І ось вона, ця проста українська
дівчина, мріє звалити в італійський бордель, для
неї це просто нав'язлива ідея, за авторським за-
думом, вона ні хуя не робить для економіки своєї
країни, сидить на шиї у батьків, охарактеризо-
ваних Валюнею як прості українські безробітні,
яких тисячі, і дивиться німецьке порно. Німецьке
порно, до речі, казав Валюня, теж треба зняти,
вона у нас у порнофільмі буде дивитись порно по
телевізору — розумієш, куди копаю? І ось головна
героїня бачить у газеті рекламне оголошення про
набір в італійський бордель, текст має бути про-
дубльований італійською, щоби замовникам було
зрозуміло, про що йдеться, відписує їм і отримує
позитивну відповідь. І тоді, шепотів Валюня, вона
збирається їхати в італійський бордель, уже навіть
речі збирає, батьки в шоці, в овірі в шоці, в цьо-
му місці, казав він, має бути така лірична тема
прощання з історичною батьківщиною, можна
кінохроніку пустити, там, із воєнними кадрами,
хроніка відбудови, абощо; і ось вона їде на вок-

зал, тримаючи при собі лише невеличку валізу з білизною. І ось тут, на вокзалі, серед вокзальної метушні вона і зустрічає головного героя — такого самого простого українського хлопця, пояснював Валюня, нашого співвітчизника, яких тисячі і який працює, скажімо, носієм на вокзалі, ні, носієм неприкольно, швидко передумав Валюня, краще машиністом локомотива. Далі йшла сцена їхнього знайомства, локомотиви, семафори, подорожня романтика, і тут головний герой різко закохувався у головну героїню. Наскільки різко? — перепитав про всяк випадок Гавриіл. Достатньо різко, пояснив йому автор сценарію, закохується і переконує її не їхати в італійський бордель. Як переконує? Ну, не знаю, потрібно який-небудь сильний образ, як у Пазоліні, наприклад — він затягує її в кабінку локомотива і переконує. Далі вже можна без сценарію. Ну як? — запитав Валюня і потягнувся за молоком. А скільки платять? — усе ще сумніваючись, запитав Гавриіл. Платять нормально, спочатку переводять першу частину гранту, дивляться матеріал, потім перераховують решту. А база? — засумнівався Гавриіл, а техніка? Ти ж на державному телебаченні працюєш, нервово зашепотів Валюня, ми через міськраду

продавимо, або через управління культури; так, погодився сам із собою Валюня, — думаю, що порнуху краще через управління культури. Головне — пожежникам заплатити. І акторам, додав Гавриіл. Да-да, погодився Валюня, — і акторам.

Ти знаєш, сказав Гавриіл, ще раз переглянувши сценарій, щось тут не так. По-моєму, це не про боротьбу з проституцією. І специфіка скоріше тоталітарна. Я, звісно, можу пару трупів підігнати або відеоряд із мером, але ці твої локомотиви, семафори — фашизм якийсь. Ти ще подумай, добре? Валюня обіцяв подумати і наступного дня вже сам прийшов до Гавриіла на канал; я, сказав, подумав, ти все правильно говориш, я тут, значить, усе переробив, додав ще трішки національної специфіки, дещо змінив, послухай, одним словом. Він дістав ті самі аркуші з купою закреслених та переписаних від руки місць і зашепотів: «Пропаша сила». Що? — не зрозумів його Гавриіл. Фільм так називається, пояснив Валюня, «Пропаша сила», щоби специфіки побільше, розумієш? Ну, що, героїня, як і раніше — проста українська дівчина, проста, але трудолюбива, ми її зробимо якою-небудь швачкою, вставимо кадри

кінохроніки, значить, батьків-безробітних і хроніку відбудови я викинув, німецьке порно лишається, але як негативне емоційне тло. І ось наша героїня знаходить на виробництві під час обідньої перерви продубльоване італійською мовою оголошення про набір до борделю, далі йде лірична тема духовних пошуків, можна дати замальовки вечірнього міста, кадри з мером, це ти зробиш. І ось коли вона вже вирішує кинути виробництво і звалити в італійський бордель, її викликає до себе в кабінет профспілковий лідер. Героїня приходить у кабінет, ну і тут усе починається, далі вже без сценарію. Почекай, сказав на це Гавриіл, і в чому ж тут боротьба? А боротьба, витримавши паузу, сказав Валюня, в тому, що профспілковий лідер — теж проста українська дівчина! Розумієш, куди копаю? Ми їм такий гендер знімемо, вони ще продовження замовлять. Пішли до директора.

Директор почитав сценарій, порозглядав малюнки, зроблені Валюнею на берегах, і попросив дванадцять відсотків. Валюня вихопив у нього сценарій і, проклинаючи державне телебачення, вискочив із кабінету. Потім повернувся і запропонував сім, плюс відсотки з прокату. Врешті,

зійшлися на дев'яти. Третя студія, сказав директор Гаврилу, субота-неділя, з десятої вечора до дев'ятої ранку, завозь апаратуру і хоч раком там стійте. І це навіть не прозвучало як метафора.

Валюня подав заявку на проект і вимагав негайно починати зйомки. Проблема полягала в тому, що знімати не було кого. Гавриіл завіз апаратуру до третьої студії, і що робити далі, просто не знав. У третій студії до цього знімали дитячу ранкову програму, всюди валялись м'які іграшки, а на фанерних декораціях були намальовані слони неприродних кольорів. Гавриіл подумав, що слони — це навіть добре, і вирішив використати їх як частину художнього оформлення. Але знімати все одно не було кого. Будемо робити кастинг, сказав Валюня і дав оголошення в друкований орган міськради.

На кастинг прийшли дві кандидатки. Перша виявилася студенткою консерваторії, була в шкірянці і з пірсингом на обличчі, звали її Віка. Інша була колишньою проституткою з готелю «Харків», сказала, що добре володіє італійською, оскільки свого часу працювала саме в італійських борделях, сказала також, що її там добре знають, але що

тепер вона вирішила зав'язати зі своїм печальним минулим і спробувати сили в шоу-бізнесі. Гавриіла злякала фраза про те, що її там усі знають, тому він вирішив узяти студентку консерваторії, натомість попросив колишню проститутку залишитись на вечір і пробухав з нею до ранку, згадуючи спільних знайомих. Наступного дня в студію прийшли знімати черговий випуск дитячої ранкової програми. Ведуча програми, Марта, була в жовтого кольору перуці, танцювала на тлі кислотних слонів і дитячим голосом переповідала невидимій аудиторії правила особистої гігієни. Марта, підійшов до неї Гавриіл після запису, ось ти серйозна акторка, у тебе дані, у тебе, зрештою, голос. Не хочеш спробувати себе в серйозному проекті? А що за проект? — зацікавилась Марта, поправляючи жовту перуку. Знімаємо кіно, сказав їй Гавриіл, спільно з італійцями. А тематика яка? — запитала Марта. Тематика національна, пояснив їй Гавриіл, соціалка, любов, подорожня романтика, Пазоліні, розумієш? У нас саме немає акторки на головну роль. І перуку твою, додав він, можна буде використати.

В перший знімальний день вирішили зняти сцену в кабінеті профспілкового лідера. До третьої студії

набилося кілька десятків зацікавлених, прийшов директор телекомпанії, цілою делегацією приїхали пожежники, прийшли якісь фанатки «тьоті Марти», принесли їй квіти й цукерки, але їх Гавриіл у студію не пустив, сказав, що це не для дітей, хіба що, запропонував, в якості масовки. Валюня приніс написані ним напередодні діалоги і два комплекти шкіряної білизни, які він узяв напрокат у директора парку розваг. Решту одягу Гавриіл підібрав серед реквізиту дитячої ранкової програми. Віка і Марта одягли шкіряну білизну, Марта одягла жовту перуку, пожежники дістали з дипломатів водку й закуску. Вирішили знімати. В останній момент Гавриіл поміняв ролі — Віка мала грати головну героїню, а Марта — профспілкового лідера. В своїй жовтій перуці вона нагадувала лідера профспілки артистів цирку. Віка, давав указівки Гавриіл, ти заходиш у кабінет. Тебе розривають внутрішні протиріччя, розумієш? Ти задумливо гладиш усе своє тіло. Я сказав — усе! Так, тепер ти, звертався він до Марти, ти — профспілковий лідер, ти бачиш, що її розривають внутрішні протиріччя. Ляж на стіл! Та не на живіт! Ляж нормально, ти ж профспілковий лідер — Гавриіл захопився, і зйомки йшли

досить жваво, аж доки пожежники не випили свою водку і не полізли на знімальний майданчик. Досить на сьогодні, сказав Валюня, і всі неохоче потяглися на вихід.

Тобі куди? — запитала Віка в своєї напарниці. Не знаю, відповіла Марта, підземка вже зачинена, мабуть, тут залишусь, на декораціях переночую. Пішли до мене, сказала Віка і потягла її на вулицю.

Цей фільм, говорила Марта, такий дивний, я в ньому не все розумію. Вони сиділи на підлозі в кімнаті Віки й пили портвейн, який купили в нічному магазині. Скажімо, моя героїня говорить — обпали мене вогнем своєї пристрасті. Я не зовсім розумію, що тут мається на увазі. Все просто, відповідала їй Віка, вони ж швачки, це професійні розмови.

За якийсь час Валюня взяв увесь відзнятий матеріал, сказав чекати й не хвилюватись і полетів у Мілан на зустріч із координаторами програми.

Знімальний графік було безнадійно порушено, новини від Валюні не надходили, і знімальну гру-

пу охопила тривога та недобрі передчуття. Марта повернулась до своєї дитячої ранкової програми, Віка приходила до неї на записи, сиділа в студії і гралась м'якими іграшками, відриваючи їм вуха та хоботи. Гавриіл нудився без роботи, пару разів брався за халтуру, побував на зборах анонімних алкоголіків. І хоч особливого стосунку до історії це не має, але сталось це приблизно так.

Одного ранку він зустрів у держпромівській їдальні Боткіна. Боткін, так само як і Гавриіл, належав до постійних клієнтів їдальні, йому тут теж наливали в кредит, і побачивши Гавриіла, він заусміхався йому, як лише постійний клієнт може заусміхатись іншому не менш постійному клієнту. Вони сіли за столик, і далі між ними заточилась ненав'язлива розмова: про курси валют, про обвали на біржах, про енергоносії та корупцію в органах влади, одним словом — про що можуть говорити двоє інтелектуалів, котрі ще не випили свою першу ранкову водку. Зокрема, Боткін розповідав про здоров'я, сказав що останнім часом серйозно за нього взявся, і закликав Гавриіла зробити те саме. Тут слід сказати, що Гавриіл годився йому в сини, Боткін, за паспортом Товстуха Євген Петрович, був старим

бітником і дисидентом, так би мовити, колючим уламком шістдесятництва, але мав широку натуру і легко переходив з усіма на ти. Все своє свідоме життя він пропрацював дільничним лікарем, тому був названий Боткіним і користувався авторитетом у різних химерних компаніях. Помешкання його, в якому він, як справжній дисидент і уламок шістдесятництва, прибирав рідко, було завалене макулатурою і сміттям, у книжковій шафі на почесному місці стояло фото поета Євтушенка. На зворотному боці фото був напис «Дорогій Жені від поета Євтушенка з душевним привітом». Боткін стверджував, що фото підписане саме йому. Да! кричав він опонентам, котрі йому не вірили, мені! Ось тут і написано — дорогій Жені! Від поета Євтушенка! Себто мені — Євгену Петровичу Товстусі! Боткін стверджував, що маестро безпосередньо підписав йому фото після одного виступу в буремні шістдесяті, але був на той час у такому свинському стані, що зреагував лише на знайоме йому змалку ім'я. Вийшовши на пенсію і залишивши по собі надзвичайно строкату й розмаїту клієнтуру, Боткін раптом узявся за власне здоров'я. Причому взявся він за нього нетрадиційними методами. Я знаю що таке радянська медицина, кричав він опонентам,

повірте мені, я пропрацював у системі близько сорока років. До лікаря я піду, лише коли мене вкусить отруйна змія. Натомість Боткін захопився йогою, діагностикою карми і тантричним сексом. До тантричного сексу, втім, він швидко охолонув, мені, казав, і звичайний-то секс нецікавий, а що вже говорити про тантричний. Врешті, хтось порадив йому записатись на курси анонімних алкоголіків. Він подумав і записався. Що ви мені говорите, кричав він опонентам, я сам лікар, я знаю цілющу силу самоаналізу. Пити він при цьому, ясна річ, не кинув, говорив, що всі ці курси йому і потрібні лише для автотренінгу, а передусім — для кращої діагностики карми. Тепер він усе це переповів Гавриїлу і навіть запропонував піти разом на чергове засідання анонімних алкоголіків. Ти зрозумій, кричав він Гавриїлу, ти навіть не уявляєш, що в тебе між чакрами робиться. Ти б прийшов послухав розумних людей. А що за публіка на ці курси ходить? — поцікавився Гавриїл. Нас багато, пояснив йому Боткін, публіка інтелігентна, там ще бар є.

Курси проходили в актовому залі палацу піонерів. Стіл було накрито червоною китайкою, вікна було наглухо задраєно важкими шторами, анонімні ал-

коголіки приходили по одному і мовчки займали місця подалі від сцени. Піддатий Гавриіл спробував відразу ж увімкнути камеру, але до нього підійшов черговий відповідальний, назвався Юлієм Юрійовичем і попросив камеру вимкнути. Ви що, сказав він, не можна! Цим ви порушуєте анонімність наших алкоголіків. Гавриіл дещо розгубився, але Боткін потягнув його в перший ряд, тут зручніше, сказав він, і нас усі будуть бачити. Гавриіл ще здивувався, у чому тут, мовляв, переваги, але алкоголіки потроху зібрались і можна було починати. Останнім привели незадоволеного вигляду молодого анонімного алкоголіка. Його супроводжували два сержанти, і дивився він на всіх недобрим поглядом. Ну що ж, сказав Юлій Юрійович, давайте встанемо і візьмемось за руки на знак солідарності. Всі встали. Гавриіл взяв за руку Боткіна, сержанти взяли за руки затриманого анонімного алкоголіка. Той спробував чинити опір, але сержанти свою справу знали. Ось і добре, сказав Юлій Юрійович, прошу всіх сідати. Хто почне? Руку підняв один із сержантів. Юлій Юрійович, сказав один із сержантів, можна ми? У нас режим. Ну що ж, відповів їм Юлій Юрійович, давайте. Сержанти штовхнули затриманого, той неохоче

піднявся. Ну що ж, сказав йому Юлій Юрійович, назвіться, хто ви? Затриманий мовчав. Один із сержантів не витримав і штовхнув його; затриманий перевів на сержанта важкий погляд, повернувся до Юлія Юрійовича і почав. Я — Алік Заїка. Привіт, Алік Заїка, дружньо прокотилося залом. Алік знову замовк, один із сержантів ще раз його штовхнув. Я — анонімний алкоголік, знову сказав Алік. Добре, Алік Заїка, — ще одна хвиля загальної прихильності прокотилась залом. Розкажи нам свою історію, Алік, звернувся до нього Юлій Юрійович. Алік подумав і сказав таке — 26 травня цього року, о вісімнадцятій годині тридцять хвилин, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння середньої тяжкості, я вчинив зухвале викрадення службового автомобіля марки «ЗіЛ», котрий належав торговельній фірмі «Морозко», в результаті чого згадана вище торговельна фірма понесла матеріальні та фінансові збитки у розмірі триста п'ятдесяти кілограмів мороженої риби, розфасованої у брикети. Після цього, перебуваючи в тому ж таки стані, я усвідомив рівень своєї провини і вирішив добровільно здатися в руки законної влади. Внаслідок чого, втративши керування автомобілем марки «ЗіЛ», я в'їхав у інформаційний

щит із наочною агітацією, котрий належав районному відділу внутрішніх справ київського району міста Харкова. Наслідком цього інциденту стало несанкціоноване вивантаження на території відділення морепродуктів фірми «Морозко», себто — згаданих вище триста п'ятдесяти кілограмів мороженої риби. Да він, падла, цією рибою нам увесь коридор завалив! — зірвався на ноги один із сержантів! Ми її півночі збирали, як моржі! І щит із агітацією збив! А у нас там уся оперативка! Мудак! — сказав він Аліку і сів на місце. Ну добре, сказав Юлій Юрійович, давайте всі подякуємо Аліку за його історію. Спасибі тобі, Алік Заїка, прокотилось залом, один із сержантів підбіг до Юлія Юрійовича, той підписав якийсь документ, і Аліка потягли на вихід. До побачення, Алік Заїка, покотилося вслід. Щоб ви здохли! — крикнув Алік, але сержанти заламали йому руки і витягли в коридор. Ну що ж, задоволено сказав Юлій Юрійович, — хто наступний? Давайте я, підняв руку Боткін. Дивись, схилився він до Гавриїла, як я їх зараз урию. Ну давайте, погодився Юлій Юрійович. Я, сказав Боткін, Товстуха Євген Петрович. Привіт, Товстуха Євген Петрович, знову прокотилось залом. Я — анонімний алкоголік, радісно викрик-

нув Боткін. Добре, добре, відгукнулась на це аудиторія. Розкажи нам свою історію, Євген Петрович, попросив черговий відповідальний. Історія моя така, не примусив себе вмовляти Боткін. Я — медичний працівник. Усе своє життя я присвятив служінню на благо своїх співгромадян! А чи ставав тобі в цьому на заваді алкоголь? — спробував повернути розмову у більш доречне русло Юлій Юрійович. Ставав, — не став приховувати Боткін, ставав. І як він ставав? — далі поцікавився Юлій Юрійович. По-різному, Боткін задумливо почесав підборіддя, по-різному. Пам'ятаю, одного разу, заступаю я на зміну, як зараз пам'ятаю — дев'ятого листопада діло було, якраз на свято. Почекай, Євген Петрович, перебив його черговий відповідальний, на яке свято? Ну, день революції, відповів йому Боткін, сьомого листопада. А на чергування ти коли заступив? — перепитав його строго Юлій Юрійович. Дев'ятого, повторив Боткін, ми ж із колективом після свята ще не бачились, вирішили відзначити. І привозять нам, як зараз пам'ятаю, труп. А нам саме в магазин потрібно було з'їздити. Ну, я кажу, хлопці, давай, занось його поки що на кухню! Євген Петрович, знову перебив його відповідальний, а чи відчував ти при цьому потребу

поділитись із кимось своєю проблемою? Ось, відповів на це Боткін, саме про це я і кажу. Гаразд, не дав йому продовжити черговий відповідальний, давайте подякуємо Євгену Петровичу за його історію. Спасибі, Євген Петрович! загуділа вдячна аудиторія — і, розкланявшись навсібіч, Боткін задолено впав на свій стілець. Ну, як тобі? — спитав він Гавриіла, а тепер давай ти. Я? — перелякався Гавриіл. Так-так, підбадьорив його Боткін, тут головне автотренінг, так що давай. Ну що ж, продовжив Юлій Юрійович, хто далі? Ви? — подивився він на Гавриіла. Гавриіл було завагався, але в спину йому прихильно зашипіли і він встав. Я Толік Гавриленко, сказав він, скоріше до відповідального, аніж до аудиторії. Привіт, Толік Гавриленко, нова хвиля прихильності вдарила йому в спину. Я — алкоголік. Анонімний алкоголік, поправив його черговий відповідальний. Чому — анонімний? — образився Гавриіл. Нормальний. І давно ви відчули, що алкоголь став вам на заваді? — запитав його черговий відповідальний. Да, сказав Гавриіл, ні. Ви зрозуміли, спробував допомогти йому Юлій Юрійович, що не можете контролювати ситуацію? Звичайно, відповів Гавриіл, звичайно. І що алкоголь стає стіною поміж

вами і вашими близькими? — гнув своєї Юлій Юрійович. Безсумнівно, погодився Гавриіл. Я, сказав він, коли одружувався, вирішив зекономити на фотографі. І все фотографував сам. Відповідно, мене не було на жодному фото. На мене після цього образились батьки, сказали, що я, очевидно, був такий п'яний, що не потрапив на жодне фото. Добре, добре, радісно зашуміла аудиторія. І коли ви вирішили сказати рішуче «ні» алкоголю? — дещо ревниво перебив його черговий відповідальний. Та ви знаєте, сказав Гавриіл, я насправді ще не вирішив. Хочете, я розповім вам свій сценарій? — несподівано звернувся він до Юлія Юрійовича. Сценарій? — не зрозумів той. Так, сценарій. Я його придумав кілька років тому. Це сценарій мого майбутнього фільму. Ну, не знаю, завагався відповідальний, але аудиторія знову зашуміла, і Гавриіл продовжив. Одним словом, це має бути фільм-катастрофа. Катастрофа? — так само розгублено перепитав Юлій Юрійович. Так, фільм-катастрофа. Головний герой працює біблійним сурдоперекладачем. Ким? Біблійним сурдоперекладачем, він працює на телебаченні й перекладає за допомогою рук слово боже. І ось одного разу священик, за яким він перекладає, відкриває йому жахливу

таємницю, що, виявляється, ми стоїмо на порозі гуманітарної та екологічної катастрофи і що скоро нам усім настане гуманітарний кінець. І він пропонує перекладачеві записати для майбутніх поколінь сурдопереклад святого письма і заморозити його на тисячу років. Далі священник стає жертвою невідомих, а перекладач справді записує сурдопереклад святого письма, я, правда, ще не вирішив, на яких носіях, але скоріш за все на дівіді. Так, краще на дівіді, крикнув хтось із залу. Да, справді — краще на дівіді, погодився Гавриіл, і передає це в секретну лабораторію на заморозку. І далі події відбуваються через тисячу років. Гуманітарна та екологічна катастрофа справді відбувається, але цивілізація виживає. Щоправда, зі значними цивілізаційними втратами. Якими саме? — запитав хтось із залу, записуючи за Гавриілом. Перш за все, пояснив Гавриіл, втрачається здатність сприймати знакові комунікативні системи. Ви хочете сказати, викрикнув хтось, що цивілізація втрачає здатність сприймати звичні знакові носії інформації? Саме так, підтвердив Гавриіл чийсь здогади. Які носії? — перепитав Юлій Юрійович. Да літери ми всі забудемо, роздратовано пояснив йому Боткін, що тут не зрозуміло? Саме так, знову пого-

дився Гавриїл, одним словом — внаслідок гуманітарної та екологічної катастрофи цивілізація втрачає можливість сприймати та інтерпретувати фактично весь корпус так званої культурної спадщини. Книг немає, газет немає. — Мобільняків немає! — крикнув хтось із залу. І цивілізація поступово втрачає свою культурну пам'ять, розумієте? Але в цей час минає тисячу років і в секретній лабораторії розморозується дівіді з сурдоперекладом святого письма. Тут вплітається кримінальний сюжет, з'являються злі сили, котрі не хочуть, аби розморожене дівіді стало надбанням нащадків, але врешті-решт слово боже потрапляє до кого треба. Добре, добре — покотилась на Гавриїла нова хвиля. Але проблема в тому, продовжив Гавриїл, що цивілізація, втративши здатність до відчитування знакових інформаційних систем, не може належним чином розшифрувати це послання. Вони сприймають цю складну систему передачі інформації як набір візуальних позицій, кожна з яких є для них не більше ніж, скажімо, рухомим ієрогліфом. І ось вони копіюють для себе всі основні знаки сурдоперекладу, надаючи кожному з них свого, цілком нового значення. І починають користуватись цією новою системою передачі інфор-

мації. Наливають у старі міхи нове вино! — знову хтось викрикнув із залу, і аудиторія радісно заплескала. Саме так, ще раз погодився Гавриіл, саме так. А найцікавіше те, що, спілкуючись за допомогою перейнятої з минулого знакової системи, вони мимоволі відтворюють у повсякденному житті текст святого письма. Під'єднуючись до його енергетичного поля! — викрикнув Боткін, обертаючись до аудиторії. Так, підхопив Гавриіл, фактично, текст святого письма проникає в їхній побут, як вірус, про який вони навіть не здогадуються, це як у комп'ютері, розумієте? — звернувся він до Юлія Юрійовича. Той невпевнено кивнув головою. І це несподіваним чином відбивається на всьому цивілізаційному розвитку. Позитивно відбивається? — запитав той, хто записував. Ясно, що позитивно, сказав Гавриіл, адже фактично ціла цивілізація, умовно кажучи, починає замість тлумачного словника використовувати словник біблійних термінів і цілі шматки святого письма, наприклад, книгу великих пророків. Чому саме книгу великих пророків? — спитав хтось стурбовано. Тому що вона знаходиться якраз посередині святого письма, пояснив Гавриіл, і згідно з теорією імовірності її будуть

вживати найчастіше. Наприклад, будь-яка інформація, ну, будь-яка, ну, ось у вас, що там написано? — звернувся Гавриїл до анонімного алкоголіка в третьому ряді, який крутив у руках клаптик паперу. Той, соромлячись, устав, та тут, пояснив, простий текст; нічого-нічого, сказав на це Гавриїл, читайте; анонімний алкоголік пом'явся і прочитав: «Усмоктування амброксолу, що застосовують внутрішньо, відбувається швидко і достатньо повно. Максимальна дія починається через 0,5—3 години. Тривалість дії становить 7—12 годин». Чудесно, сказав Гавриїл, це чудесний текст середнього ступеня складності, це щось на зразок книги пророка Єзекіїля, частина перша, вірш двадцять восьмий, пам'ятаєте? — «Як вигляд веселки, що буває в хмарі в дощовий день, такий був вигляд сяйва навколо. Це був вигляд подоби Господньої слави! І коли я це побачив, я впав на обличчя своє, і почув голос, що говорив». Ось це місце! Думаєте? — недовірливо перепитав Юлій Юрійович. Безперечно, продовжив Гавриїл, безперечно. І ось, внаслідок такого масового й потужного озвучення біблійних текстів починають відновлюватись рецептори, котрі забезпечували свого часу, тисячу років тому, їхню сакральну дію.

Інакше кажучи, одного разу бог прокидається і бачить, що все знову функціонує, хтось знову починає користуватись книгою великих пророків і псалмами давидовими, розумієте? І користується так активно і масово, що бог просто змушений якось реагувати. І реагує він, прошу завважити, цілком прихильно, обдаровуючи невидимих, проте численних реципієнтів ласкою і щедротами. Уявляєте, які тут ніштяки починаються?! Момент, перебив його Юлій Юрійович, тут протиріччя — адже вони не вкладають в свої послання жодного сакрального сенсу, правда ж? Для них же це, наскільки я зрозумів із ваших слів, не більше ніж первинна комунікативна система, покликана забезпечувати обмін інформацією. Аудиторія пустила хвилю роздратування й незадоволення, Юлій Юрійович боязко втягнув голову. Секундочку! — відреагував Гавриїл, я саме і говорю про те, що справа зовсім не в суттєвому аспекті, справа — в точності відтворення. Неважливо, що саме вони мають на увазі, говорячи цитатами з євангелія, головне, що бог знає, звідки ця цитата. Гаразд, не здавався Юлій Юрійович, а звідки він знає? Він же сприймає це безпосередньо через свої, як ви висловились, рецептори, без жодного інтерпретаційного контексту. Цілком вірно, погодився

з ним Гавриїл, але тоді як він сприймає всі ті цілком протилежні за своєю суттю енергетичні потоки, котрі надходять до нього щоденно у вигляді, скажімо, різних релігійних концепцій? Ви ж не вважаєте, що бог християнської цивілізації і бог цивілізації мусульманської — це два різні боги? Це ж не менеджери з супермаркету. Тоді як він усе це сприймає і розрізняє? Ну, і як по-вашому? — розгублено запитав Юлій Юрійович. Гавриїл витримав паузу. Просто у бога є декодер. Тому він розуміє всіх. Ось такий сценарій. Там головним образом має стати це заморожене дівіді. Я собі це так бачу, що, скажімо, святе письмо це книга книг, так? А цивілізація майбутнього буде жити за допомогою якого-небудь дівіді дівіді. Дабл-дівіді! — крикнув хтось із залу. Саме так! — погодився Гавриїл і аудиторія знову заплескала.

В буфеті спітнілий від напруження та хвилювання Гавриїл замовив собі й Боткіну по сто п'ятдесят. Ага, ви тут? — радісно окликнув їх Юлій Юрійович, заходячи і замовляючи собі так само сто п'ятдесят. Боткін дещо запобігливо посунув їхні склянки, і Юлій Юрійович сів поруч. Оглянув

зал, визирнув у вікно, прискіпливо подивився на Гавриіла. Ну що ж, сказав, за солідарність!

Валюня повернувся з Італії енергійний і стурбований. Порядок, сказав, італійці в шоці. Ця сцена в кабінеті профспілкового лідера їх просто порвала. Треба швидко все доробити, підвести титри італійською — і в прокат! Тільки там зі сценарієм проблеми, сказав він, тупцяючи перед Гавриілом, котрий сидів зі студійними навушниками на голові. Що за проблеми? — насторожився той. Розумієш, почав викручуватись Валюня, я ж тобі говорив — побільше національної специфіки. З гендером все нормально, там якраз норма, плюс ці трупи, це все гаразд. А ось із специфікою... Розумієш, вони говорять, що типажі космополітичні. Що в них такі типажі на кожному кроці. Да? — не повірив Гавриіл, це в них на кожному кроці профспілкові лідери в жовтих перках ходять, так треба розуміти? Почекай, заспокоїв його Валюня, їх теж можна зрозуміти, вони башляють. Я тут подумав-подумав, і знаєш що я тобі скажу? — нам потрібен карлик. Для специфіки. Тоді воно все разом заграє — і профспілки, і гендер, і пропаша сила. Потрібен карлик. Знайдеш? Не знаю, розгубився Гавриіл, спробую.

Наступного ранку всі знову зібрались у третій студії. З'явився навіть директор. Останнім зайшов Гавриіл, ховаючи щось за спиною. Валюня це відразу помітив і занервував. Добрий день, сказав Гавриіл голосно, прошу познайомитись, новий член нашого колективу. Новий член ховався у нього за спиною і виходити не поспішав. Ну, і що там у тебе? — нарешті не витримала Віка. Гавриіл відступив убік і виштовхав поперед себе горбаня. Марта зойкнула. Віка нервово закурила. Привіт! — радісно сказав усім горбань. На ньому були шкіряні мотоциклетні рукавиці й широкий грузинський кепарь. Гавриіл почав розповідати, сказав, що горбань працює таксистом, але це тимчасово, раніше він працював у цирку, освітлювачем, себто, сказав Гавриіл, наша людина — творча. Вчора він підвозив Гавриіла додому, Гавриіл розповів йому про проект, і той погодився взяти в ньому участь. Віка підійшла до декорацій і загашила бичок об лимонового слона. Валюня дістав три комплекти шкіряної білизни. Марта дістала з джинсового наплічника жовту перуку.

Почали знімати. Горбань одягнув білизну, розмір був не його, білизна сповзала, Гавриіл запропо-

нував йому не скидати мотоциклетні рукавиці і кепарь, так навіть еротичніше, сказав він. Робота відразу ж не пішла, Марта нервувала, горбань нервував, Віка злилась. Гавриіл не витримав і влаштував скандал, що ви робите? — закричав він, ви сюди чого прийшли? — закричав він знову, я що — маю це робити за вас? — запитував він жінок, і жінки йому не заперечували. Горбань у цій ситуації зовсім розгубився і не знав, куди подіти свої довгі голі руки в мотоциклетних рукавицях. Він стояв посеред широкого ліжка, мов гриб-боровик, збоку стояли Марта і Віка й боязко дивились на його горб. Врешті Марта розплакалась, схопила свій одяг і вибігла зі студії. Віка теж схопила свій одяг і побігла за нею. В студії запала тиша. Гавриіл схвильовано мовчав, видно було, що конфлікт його збентежив. Валюня сидів у кутку і намагався не дивитись у бік горбаня. Горбань поправив кепарь і підтягнув мотоциклетні рукавиці. Ну, добре, нарешті сказав Гавриіл, давайте, Віктор Павлович, звернувся він до горбаня, ми вас піднімемо, а потім я змонтую. Давайте, спочатку сцену в кабінеті профспілкового лідера. Вони з Валюнею взяли за стіл і витягли його на центр. Горбань допомагав. Усе, сказав Гавриіл, працює-

мо — і ввімкнув камеру. Так, кричав він, Віктор Павлович, ви заходите в кабінет. Це кабінет вашого профспілкового лідера. Але ви заходите туди в шкіряній білизні. Тому вас розривають внутрішні протиріччя, ви чуєте — внутрішні протиріччя! Ви починаєте задумливо гладити усе своє тіло. Ні — усе не треба, гладьте свої руки. Ніжніше, Віктор Павлович! Так, тепер лягайте на стіл! Валюня, допоможи йому. Клади його на стіл. Та не на живіт!

Віка догнала Марту вже на сходах, та йшла, натягуючи на себе свої майки і блузки, шнурки на її кросівках були розв'язані, а наплічником своїм вона нагадувала залишеного в студії горбаня. Почекай, крикнула їй Віка, почекай, вона підбігла до неї. Я не буду зніматись із цим горбанем, сказала Марта, розмазуючи сльози, у нього цей горб, він такий... такий підозрілий. Да нормальний горб, сказала Віка, не плач. І нахилившись, стала зав'язувати їй шнурівки.

Послухай, сказала Віка, допиваючи портвейн, якщо ти підеш, я теж піду, без тебе я зніматись не буду. Чому? — не зрозуміла Марта. Тому що ти мені подобаєшся і без тебе я зніматись не буду.

А що ти будеш робити? — запитала її Марта. Вони сиділи на підлозі, двері балкона були відчинені, починалась свіжа травнева ніч, портвейн закінчився, грошей у них не було, робота у них була стрьомна. Знайду інше заняття, сказала Віка, піду офіціанткою в піцерію. Чому в піцерію? — не зрозуміла Марта, краще вже зніматись в італійській порнусі, сказала вона, ніж продавати італійську піцу. Яка різниця, відповіла Віка, і почала повільно стягувати з неї одяг. Стягла жовту перуку, стягла блузку, стягла майку, стягла спідницю. Єдине, довго не могла розшнурувати кросівки.

Наступного ранку Гавриіл пішов на мирову. Сказав, що погарячкував, попросив вибачення і пообіцяв виплатити аванс. Робота на знімальному майданчику поновилась. Валюня з горбанем викотили ліжку. Гавриіл дав короткі вказівки, значить, так, сказав він, знімаємо сцену ліричного переосмислення головної героїні. Головна героїня лірично переосмислює останні події у своєму житті. Профспілковий лідер допомагає їй у цьому. А я? — подав голос горбань. А ви? Гавриіл повернувся до горбаня, ах ти, чорт, про вас я зовсім забув. Валюня, крикнув він, дай Віктору Павловичу

канделябр. Значить, так, Віктор Павлович, беріть канделябр у праву руку, а в ліву, а в ліву, а в ліву нічого не беріть, а краще візьміть канделябр двома руками. Тільки не впустіть його! Ну що, звернувся він до Валюні, подобається? Валюня подивився на вибудовану мізансцену. Він на боровика схожий, сказав нарешті. Ну да, не погодився Гавриіл, де ти бачив боровика з канделябром?

Віка повернула її обличчя до себе, зніми ти цю дурнувату перуку, сказала тихо, ти що, злякалась її подружка, — це ж костюм, але Віка схопилась за перуку і діловито її зняла. У неї було коротко стрижене волосся, Віка перевернула її на спину і почала стягувати з неї тісну шкіряну білизну. Ти що? — перелякано прошепотіла подружка, краєм ока спостерігаючи за канделябром, що нависав, текст говорити не будеш? Давай краще трахатись, сказала Віка і повісила перуку на канделябр. Толя, покликала Марта Гавриіла за кілька хвилин, потрібно продовжувати? Бо я вже скінчила. Я теж, розгублено відповів режисер.

Так чи інакше, знімальний процес успішно завершувався, Гавриіл знімав останні сцени, в основ-

ному з горбанем, він то покривав його чорною фарбою і примушував зображувати горбаня-мавра, то чіпляв йому знайдені серед дитячих декорацій крила, просив залізити на стіл і гладити там руки, то посипав його грузинський кепарь штучним снігом і знімав національну зиму, врешті, матеріалу набралось достатньо, і Гавриіл взявся за монтаж. Марта переїхала жити до Віки, Віка відводила її щоранку на зйомки дитячої ранкової програми, брала її наплічник і чекала в коридорі. Горбань отримав аванс і купив для своєї таксівки нову підвіску. Друзям він розповідав, що знімався в серіалі про італійську мафію.

Одного разу Марту викликав до себе директор телекомпанії. Додому вона повернулась пізно, зла і заведена, сука, почала кричати, мудак! Що сталося? — запитала її Віка. Мою програму закривають, кричала Марта, сука-директор! Чому закривають? — не зрозуміла Віка. Місця немає в сітці! Вони туди спонсорів вставили. Це все директор-сука. Він зі мною переспати хоче! Ну так що за проблеми? — не зрозуміла Віка, переспи, та і все. І далі будеш розповідати про зубну пасту. Та пішла ти! — образилась Марта. І що тепер? Що

тепер, відповіла Марта, що тепер — отримаю бабки за фільм і звалю. Куди звалиш? — не зрозуміла Віка. Куди-небудь, у ту ж таки Італію. А я? — запитала Віка. При чому тут ти? Марта нервово запустила кросівок у куток кімнати, впала на канапу і, замотавшись у ковдри, швидко заснула.

Зранку зателефонував Гавриіл, попросив терміново прийти, дописати сцену. Обіцяв віддати бабки. Віка з Мартою прийшли, Гавриіл нервово бігав по студії, скручуючи кабелі. Горбань плутався у нього під ногами. Ах ти чорт, бідкався Гавриіл, ах ти чорт, завтра студію звільняти, а в мене ще сцена одна не дописана, давайте-давайте, кохані, переодягайтесь. Віка з Мартою неохоче натягли на себе шкіряну збрую. Гавриіл ввімкнув камеру. Горбань взяв у руки канделябр. Значить, так, закричав Гавриіл, знімаємо сцену сердечної подяки головної героїні. Головна героїня усвідомлює, від якої життєвої помилки її врятували друзі та колектив, і відчуває до них сердечну подяку. Працюємо! Віка підійшла до Марти і обережно торкнулась її плеча. Марта напружилась. Віка спробувала повернути її до себе, але та нервово прибрала її руку, Віка схопила її

за плече, але Марта відступила назад. Тоді Віка різко потягла її до себе, розвернула і зарядила з правої по фізіономії. Марта скрикнула і закрила обличчя руками. Віка вдарила ще кілька разів і вибігла зі студії. Горбань сконфужено крякнув. Марта плакала, ховаючи обличчя в долонях, врешті подивилась на Гавриіла, ти що, спитала тихо, усе це знімав? Знімав, розгублено відповів Гавриіл. І що? Гавриіл якийсь час подумав. Нічого, сказав він задумливо, нічого. Особливо цей канделябр.

Одну копію готового фільму Гавриіл віддав Валюні, для замовників. Другу копію, разом із відсотками, відніс директору. Директорові фільм сподобався, єдине, спитався він у Гавриіла, — що це в тебе там за грузин із крилами? Італійці за фільм заплатили, але програму боротьби з українською проституцією згорнули як нерентабельну. Валюня вступив у партію регіонів. Гавриіл на отримані від фільму гроші купив нову камеру і підшився. Через півроку сам вирізав торпеду і знову запив. Ще через місяць записався на курси анонімних алкоголіків. Ще за деякий час знову розв'язав. Потім знову підшився. Продовжувати?

Марта виїхала до Туреччини, збиралась звідти перебраться в який-небудь італійський бордель. Новин від неї не було. Віка хотіла влаштуватись у піцерію, але її не взяли через її пірсинг. У вересні в підземці вона зустріла горбаня. О, Віктор Павлович, зраділа Віка, давно вас не бачила. Горбань теж зрадів, сказав, що працює тепер касиром в ігрових автоматах, запрошував пограти на одноруких бандитах. А з нашими, спитався, ти бачишся? Ні, відповіла Віка, Валюню по телевізору часто бачу, а так нікого. А Марта тобі пише? — поцікавився горбань. Ні, відповіла Віка, не пише. А мені пише, сказав горбань і дав їй адресу турецького готелю, в якому зупинилась Марта. Віка довго думала, а потім написала їй листа. Лист був такий:

В дитинстві ми з братом колекціювали різні «дорослі речі», він старший за мене на два роки, і все це насправді вигадав він, йому це було більш цікаво. Ми копались у важких валізах на горищі, наповнених різним мотлохом, зламаними речами, розбирали гори сміття, вишукуючи для своєї колекції нові експонати. Влітку горище прогрівалось, ми жили у старому двоповерховому будинку

в центрі міста, разом із нами там жило ще кілька родин, і кожна родина вважала за потрібне знести на горище старі речі. Двері на дах були вибиті, крізь них постійно літали голуби і несли яйця в зламаних друкарських машинках і старих мідних кавниках. Крім того, на даху було повно пилу і пташиного пір'я, пір'я забивалось між сторінок книг і в кишені костюмів, ми знаходили його в попільничках і чорнильницях, витрушували його з бюстгальтерів і керосинових ламп. Брат ламав замки на черговій валізі, і ми визбирували поміж запиленого мотлоху потрібні нам речі, скажімо, баночки з пудрою, металеві гребені, коробки з-під зубного порошку, іржаві надламані леза для бритв, рвані панчохи, м'яті краватки, вибляклі сукні, діряві капелюхи, дешеві сережки, виписані кулькові ручки, рукавички без пари, блокноти з точним записом усіх щоденних фінансових витрат, пробиті в безлічі місць копірки, надтріснуті телефони, діряві авоськи, гаманці з безліччю кишень і відділень, довгі жіночі мундштуки, окуляри зі зламаними дужками, деформовані жіночі торбинки, вижовклі грамоти, шапочки для купання, листівки з видами міст, крем для засмаги, розламані навіпл фотоапарати, прострочені

протизаплідні пігулки, етикетки з винних пляшок, браслети з червоної пластмаси й залиті воском будильники, фотографії артистів кіно і журнали з кросвордами, календарики з відміченими протягом року чиймись місячними й капсули з якимись ліками, пошматовані конверти з довгими листами й скляні, наповнені кров'ю шприци, перуки з сивиною і рецепти з поліклініки, церковні свічки й саморобні ікони, фото з чийогось похорону, студійні фото старих жінок, фото з безліччю дітей і дорослих, невідомі нам обличчя, незрозумілі нам обставини, які ми привласнювали і робили своїми, від яких ми робились якщо і не дорослішими, то у будь-якому разі досвідченішими. Голуби літали над будинком, не наважуючись залетіти, і чекали, доки ми спустимось униз. Ми, натомість, не поспішали, ми довго перебирали в руках віднайдені нами речі, розглядали написи в блокнотах, пізнавали акторів на листівках, влітку ми майже жили на горищі, там були якісь меблі, пару матраців, ми валялись на них і читали старі журнали з розгаданими кимось кросвордами.

За пару років у брата з'явилась дівчина, він привів її одного разу влітку, коли нікого не було вдома.

Вона залишилась на ніч. Я лежала в своєму ліжку, в сусідній кімнаті, і слухала, як вона сміється. Того літа вона часто до нас заходила, батьків цілими днями не було вдома, і вони з братом весело проводили своє перше літо. Яюсь я розповіла їй про нашу колекцію, ми сиділи з нею удвох у порожній квартирі, було сонячно і спекотно, вона зацікавилась і попросила показати їй ці старі речі, про які я розповіла. Ми довго розглядали стару біжутерію, вона, сміючись, міряла чоловічий одяг і пізнавала кіноакторів, яких я не знала. Потім прийшов брат, вона почула, як він з'явився, і побігла вниз. А я залишилась. Найцікавіше, що вона ніколи не носила сережок, власне, як і я.

Коли ти повернешся, я покажу тобі рештки своєї колекції. Більшість речей довелось викинути, пройшло стільки часу, сусіди змінились, мої батьки емігрували, і я живу в цій квартирі сама. З усіх тих уламків я залишила собі кілька пар старих жіночих черевиків, десь із сорокових років, можливо, з п'ятдесятих, але не пізніше. Я навіть не знаю, кому вони належали. Зі старим взуттям така річ, що вони з часом виглядають ще гірше за своїх власників, черевики, як на мене, це взагалі

найбільш інтимна частина одягу, вони рвуться й розбиваються, збиваються і втрачають нормальний вигляд, оскільки одягнувши, ти відпочатку вкладаєш у них свій ритм, свою ходу. Я в них ходжу по квартирі, вони давлять, але це таке дивне відчуття, що ти носиш чужий одяг, користуєшся чужими речами, зазираєш у чийсь щоденники й записники — воно виснажує тебе, надламує зсередини, ти втрачаєш спокій і рівновагу, так ніби робиш щось заборонене, і тоді чийсь душі неспокійно ворухатися в сутінках, кожного разу, коли ти одягаєш їхні черевики чи перечитуєш їхні листи. Очевидно, це тому, що спокій взагалі є поняттям ілюзорним, несправжнім, і марно сподіватись, що після безтурботної та спокійної смерті на тебе чекає тиша і відпочинок, я чомусь думаю, що навіть по смерті, утративши будь-який зв'язок із тими, кого ти любив, через кого ти страждав і кого тобі весь час бракувало, ти все одно не зможеш знайти собі спокою, сховавшись у потойбічних сутінках, будеш мучитись і страждати кожного разу, коли хтось, не звертаючи на тебе жодної уваги, одягатиме твої босоніжки.

«Металіст» лише для білих
*(образ ворога в українській
радянській літературі)*

210

«Металіст» лише для білих

Демократія починається тоді, коли вбивають твого дилера. Реальна влада в цій країні належить тридцятилітнім психопатам, хоча вони про це ще не знають. Українське економічне диво контрабандою ввозиться через кордони республіки. Протистояння підпорядковує своїй логіці всі твої вчинки і програмні заяви; беручи участь у протистоянні, ти повсякчас змушений боронитись від численних небезпек та провокацій. Твої вороги ведуть повсякденну приховану війну, кінцевою метою якої має стати твоя капітуляція і підписання нових умов, котрі матимуть для тебе фатальні наслідки. Вони проводять загальну мобілізацію і гуртують сили, наперед відкидаючи найменшу можливість знайти порозуміння за допомогою дипломатичних методів. Вони відслідковують твій маршрут, перетворюючи тебе на рухому мішень багаторазового використання, прослуховують твій

телефон, запускають тобі в мережу віруси, пишуть тобі на дверях антисемітські гасла, пишуть антисемітські гасла на дверях твоїх сусідів і звинувачують у цьому тебе, вибивають замки в твоєму під'їзді, присилають тобі поштою порножурнали й книги ксенофобського характеру, проплачують у пресі матеріали про розповсюдження тобою порножурналів та книг ксенофобського характеру, зомбують твоїх друзів, підпалюють офіс, в якому ти працюєш, розстрілюють пожежну команду, яка їде рятувати твій офіс, розстрілюють твоїх друзів, у яких минають наслідки зомбування, відрубують тобі кабель і глушать ефір, переглядають за твоєї відсутності твої книги, вириваючи з них улюблені сторінки, підкидають тобі до кишень наркотики й фальшиві документи, підкуповують суддів, котрі згодні повірити, що документи не фальшиві, перекладають, зрештою, на тебе провину за смерть твого дилера, перекладають на тебе провину за те, що влада у цій країні належить психопатам.

спостерігаючи за тобою на віддалі, весь час дотримуючись дистанції, винюхуючи твій слід у траві, зайнявши позицію в будинку напроти, не спускаючи з тебе прицілу, кожної миті, вдень і вночі, знахо-

дячись у повній бойовій готовності, прослуховуючи в телефоні твоє дихання, твій голос і твоє мовчання, потрапляючи в ритм твого життя, формуючи його, уповільнюючи і прискорюючи залежно від власних потреб, дихаючи з тобою одним повітрям, стікаючи з тобою однією кров'ю, лікуючи разом із тобою ті самі хвороби, розморожуючи разом із тобою ті самі продукти, вливаючи в себе ту саму отруту, втрачаючи ту саму свідомість, переходячи за ті самі межі, втрачаючи контроль над тими самими речами, проживаючи разом із тобою те саме життя, помираючи разом із тобою тією самою смертю

Ті, хто вирішують за тебе всі твої проблеми, ті, хто не дають тобі можливості самому впливати на події, ті, хто контролюють твоє пересування, обмежують твої рухи, прогнозують твою поведінку, вказують на твої помилки, оцінюють твої заяви, блокують твої ініціативи, заперечують твої свідчення, відмовляються від співпраці з тобою, засуджують тебе за небажання співпрацювати, засуджують тебе за невміння до кінця відстоювати свою позицію, засуджують тебе за непослідовність і зневіру, засуджують тебе за тактичні огріхи, яких ти весь час припускаєшся в їхній присут-

ності, засуджують тебе за недостатньо виважені заяви, котрі спровоковують масові заворушення, засуджують тебе за намагання перекласти на них відповідальність за масові заворушення, звинувачують тебе в продажності і некомпетентності, звинувачують тебе у відсутності конструктивної позиції, звинувачують тебе в здачі одnodумців і співпраці з системою, звинувачують тебе в постійних намаганнях скористатись загальною нестабільністю, звинувачують тебе в розвалі коаліції, відмиранні ідеології, реванші консервативних сил, ослабленні загального спротиву, втраті колишніх позицій, провалі багатосторонніх переговорів, компрометації цілого руху, занепаді спільної платформи, загибелі кращих послідовників, смерті твого дилера.

наговорюючи тобі слова, якими ти починаєш користуватись у повсякденному житті, нашіптуючи тобі основні терміни й поняття, правлячи твою мову, розширюючи її за допомогою спеціальної термінології, вставляючи в твою мову шматки своїх заяв і маніфестів, запускаючи в твою мову початки власної лексики, відтворюючи твій голос у домашніх умовах, імітуючи твої розмови і співи,

повторюючи за тобою наговорені перед тим слова, набиваючи своєю лексикою порожнини в твоїх відповідях, підпорядковуючи собі твоє мовлення, долучаючись до твого мовчання, синхронізуючись із ним, випереджаючи його, зупиняючи його в потрібному місці, примушуючи тебе забути про головне — про їхню присутність

Працівники комунальних служб, котрі оголюють драти в неосвітлених коридорах, прибиральниці, котрі відтягують трупи на сусідню територію, сантехніки, котрі зливають у раковини сліди злочину, регулювальники, котрі блокують життя мегаполісів, продавці в кіосках, котрі продають легалізовану смерть, листоноші, котрі приносять відомості про банкрутство, безробітні, котрі підробляють документи для отримання соціальних дотацій, алкоголіки, котрі підробляють документи для отримання статусу безробітних, патрулі, котрі контролюють ринок наркотиків у нашому районі, контролери і вуличні жебраки, котрі формують ринок наркотиків у нашому районі, проститутки за викликом, котрі займаються груповим сексом із корпоративної солідарності, мобільні оператори, котрі перепродують крадені в Польщі німецькі

телефони, вантажники з продовольчих ринків, котрі зціжують коров'ячу кров для окультних виправ, актори лялькових театрів, котрі вганяють шпильки й гачки в дерев'яні іграшки, працівники метрополітену, котрі зранку зчищають кишки з рейок, музиканти духового оркестру, котрі переносять у своїх футлярах відрізані собачі голови, робітники велосипедного заводу, котрі послаблюють гайки на велосипедах, відправляючи їх у продаж, ведучі прогнозу погоди, котрі вказують неправильний напрямок вітру, лікарі з хірургічного відділення, котрі вшивають під час операції в шкіру дзвіночки для риболовлі, ти тепер не зможеш загубитись, нізащо не загубишся, в цій темряві, посеред цього снігу, тебе завжди можна буде знайти за звуками дзвіночка, вшитого в твоє тіло, тебе завжди можна буде упізнати в натовпі, як би тихо ти не поведився, як би ти не ховався за спинами сусідів, за спинами своїх близьких, за спинами своїх друзів, своїх ворогів, кожен із яких тримає глибоко під шкірою свій власний дзвіночок для риболовлі.

Була у мене подружка, артистка цирку, в якої був дорослий син, Густав. І вона розповідала про

нього таку історію. Густав ходив на стадіон, у них була компанія, всі жили в районі Тракторного, за цим їх і відрізняли. І ось після одного матчу, на який вони вже прийшли вбиті, в шашличній поблизу ринку вони завелись із кавказцями. Кавказців було більше, і кавказці були тверезіші, тому Густава з друзями гнали кілька кварталів, а потім повернулись назад до шашличної святкувати перемогу. На цьому б історія і завершилась, але річ у тім, що одному з друзів Густава під час усієї цієї пригоди зламали два ребра. Компанія вирішила, що так не годиться, що не мають права кавказці ламати ребра простим слов'янським скінгедам. Самим іти до кавказців їм не хотілось, тому вони попросили допомоги в старших, колишніх спортсменів, котрі зі спорту вийшли і займались охороною ринків у районі Тракторного. Старші теж вирішили, що так не годиться, кавказців вони не любили і традиційно брали з них мито. Тут була подібна ситуація. Тоді вони склали делегацію з трьох колишніх спортсменів, узяли кількох ображених скінгедів і поїхали в шашличну. Але тут сталася накладка — саме того дня кавказці святкували якесь чи то релігійне, чи то національне свято, їх набилась повна шашлич-

на, і настрої у них був бойовий. Парламентарів знову гнали кілька кварталів. З боку кавказців це було помилкою. Спортсмени влаштували збори, перезарядили калаші і вирішили мстити. Під них підписались таксисти, котрі кавказців теж традиційно не любили, зрештою, як і всіх інших. Густав із друзями ходили збуджені й агресивні, їхній поранений друг показував усім перебинтоване тіло і заявляв, що він расист. Забили стрілу. Зустрітись домовились на автостоянці в районі Тракторного. Кавказці приїхали на джипі й витягли з багажника два ящики коньяку. Спортсмени прийшли у випрасуваних спортивних костюмах і з великими спортивними торбами, в яких лежали калаші. Таксисти відімкнули свої рації, щоб їх ніхто не відволікав. Густав із друзями мали повні кишені арматури. Приїхали навіть брати Лихуї з якимось священником. Почався переговорний процес. Кавказці визнали свою провину, стали посилатись на релігійні свята й гарячу кров, пояснили, що зопалу не розібрались, із ким мали справу, і запропонували забухати на знак примирення. Спортсменам поведінка кавказців сподобалась, у принципі, заговорили вони, не такий вони вже й паскудний народ, ці

кавказці, що нам тут ділити, все одно завтра з них мито брати будемо, що вже тут розмінюватись, малолітки самі залупились, а старшим тепер усе це гівно розгрібати, кому це треба, і вони почали кучкуватись навколо джипа, на капоті якого і стояв коньяк. І все було б добре, якби поранений скінгед не послав одного із кавказців, котрий, сам того не бажаючи, зачепив його поламани ребра. Поранений скінгед, котрому накіпіло, просто розвернувся і послав його. Кавказець, котрий, очевидно, не звик, щоби його посилали скінгеди, послав того у відповідь. Це почули брати Лихуї, які стояли поруч, і, не розібравшись, що до чого, завалили кавказця на асфальт. Кавказці кинулись було на допомогу, але колишні спортсмени, яких відірвали від дармового коньяку, вмить озвіріли і за кілька хвилин перетворили автостоянку на місце кавказького геноциду. Останніми підбігли таксисти і почали добивати останніх притомних кавказців, котрі намагались заховатись між колесами джипа. Потім забрали коньяк, підпалили джип і поїхали додому. Я, до речі, цю історію чув двічі з різних уст. Мені її потім переповідав саме один із тих таксистів. У житті він був нормальний спокійний чувак, але історію цю розповідав із

злістю і жорстокими подробицями, акцентуючи то на вибитому оці, то на вирваних золотих зубах, то на тілесних пошкодженнях братів Лихуїв, котрих відвезли в лікарню. Міліція взяла Густава і компанію за кілька годин, вони отримали свою долю коньяку й пили в парку неподалік. Їх затягли у відділення, сказали, що один із кавказців ось-ось має померти і тоді їх усіх засадять по повній програмі, а відділення виконає свій річний план. Тримали їх близько доби. Врешті приїхав начальник відділення, розчаровано сказав, що кавказець, скоріше за все, не помре, що таксисти відмазались, а в спортсменів зв'язки в муніципалітеті, і, прочитавши скінгедам лекцію про дружбу народів, відпустив їх на волю. Компанія відразу ж повалила на стадіон. Наші, до речі, виграли, капітан «Металіста» Лаша забив єдиний і переможний гол, і компанія щасливо повернулась додому. На ранок виявилось, що їхнього пораненого друга підрізали у власному під'їзді. Міліція підозрювала студентів, котрі в під'їзді покійного постійно купували анашу.

А Густав подумав — ясно, що вони нікого не знайдуть, ніхто не знайде винних, які винні можуть

бути. Спробуй знайди цих винних. Ми його просто поховаємо і знову підемо на стадіон. І знову будемо пиздитись із кавказцями. В принципі, все справедливо, вони йому два ребра зламали, як їх не бити після цього. Але ось, скажімо, Лаша вчора гол забив, а він теж із Кавказу, так що тепер — на стадіон не ходити? Густав навіть не знав, що думати.

На похорон він не пішов, на стадіон теж більше не ходив, а за якийсь час взагалі влаштувався волонтером в якийсь соціальний фонд і почав займатись розповсюдженням американської гуманітарної допомоги.

Я за нього боюсь, говорила мені його мама. Доки він тягався по району і ходив на футбол, я була спокійна, я бачила, що він знає, що робить, знає свого ворога в обличчя. А тепер я за нього боюсь. Я не впевнена, що він контролює ситуацію. Мені здається, що він злякався і тепер намагається від усього відгородитись. На американців почав працювати. Зі мною, сказала вона, колись таке було — у вісімдесяті, ми тоді весь час були на гастролях, їздили довгою валкою, перевозячи у фур-

гонах тварин і декорації, зупинялись у маленьких містечках, жили в дешевих готелях. Я була цілком незалежною і робила, що вважала за потрібне. І ось в якийсь момент у нас почались стосунки з одним клоуном, себто він працював клоуном. У нас із ним усе це почалось саме на гастролях. Це був такий дивний період у моєму житті, ми з ним ходили запиленими сонячними вуличками, ночували на дахах циркових фургонів, займались сексом на батутах, годували диких африканських тварин, котрі постійно хворіли різною гадістю. А потім народився Густав, клоун мене покинув, і я відчула, що все змінилось, що я більше не контролюю ситуацію, що я починаю боятись життя, починаю від нього відгороджуватись, намагаючись щось побудувати, звести якісь стіни чи що, ти розумієш?

Я думаю, вона хотіла сказати мені таке — доки ти лишаєшся вільним, доки ти відповідаєш за свої дії, доки ти називаєш речі своїми іменами, тобі немає чого боятись життя, воно повністю залежить від тебе, повністю тобі підпорядковується. Ти можеш розглядати його зблизька і відходити від нього на значну відстань, ти можеш підганяти його вперед або зупиняти його рух. Усе

в цьому житті залежить від тебе, доки ти сам ні від кого не залежиш. Натомість будь-яка спроба вибудувати захисні стіни, спробувати окопатись, обезпечити своє існування і свою стабільність обов'язково призводять до втрати контролю над ситуацією, життя в цьому випадку вислизає з рук, мов повітряний змій, і ти лишаєшся сам на сам зі своїм страхом і невпевненістю. Будь-яка спроба вибудувати щось постійне в цьому житті наперед приречена на поразку, це те саме, що будувати щось посеред швидкої води — вода все одно знесе всі твої будівельні матеріали, оминаючи тебе холодно і байдуже. Ти завжди маєш вибір — або хапатись за випадкові поодинокі гілки, що пропливають навколо тебе, намагаючись з'єднати їх і затримати цей невпинний потік, або віддатись йому, цьому потоку, дозволити йому нести себе вперед, відчуваючи, яка ця вода глибока, а ця течія — підвладна, і насолоджуючись можливістю проплисти ще кілька метрів разом із усією водою цього світу. Тому що до кінця допливе лише той, хто від початку не боявся потонути, хто знаходив велику любов, хто відчував солодку радість, хто переживав справжній відчай, ось саме він і допливе до кінця. Якщо, звісно, не обламається.

Зміст

Власник найкращого клубу для геїв	3
Балада про Біла і Моніку.....	68
Сорок вагонів узбецьких наркотиків	84
Особливості контрабанди внутрішніх органів	147
Хай священик договорить, все найсмішніше там у кінці	163
«Металіст» лише для білих	210

Літературно-художнє видання

ЖАДАН

Сергій Вікторович

ГІМН ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

Головний редактор *Н. Є. Фоміна*

Відповідальний за випуск *Р. Є. Панченко*

Художній редактор *Б. П. Бублик*

Технічний редактор *Л. Т. Єна*

Комп'ютерна верстка: *М. Л. Теплицький*

Коректор *Г. С. Таран*

Підписано до друку 13.02.06. Формат 70×108 ¹/₃₂.

Папір офсетний. Гарнітура Тип Таймс. Друк офсетний.

Умов. друк. арк. 9,8. Умов. фарбовідб. 10,15. Облік.-вид. арк. 7,07.

Тираж 3000 прим. Замовлення № .

ТОВ «Видавництво Фоліо»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 502 від 21.06.2001 р.

ТОВ «Фоліо»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 683 від 21.11.2001 р.

61057, Харків, вул. Донець-Захаржевського, 6/8

Електронна адреса:

www.folio.com.ua

E-mail: realization@folio.com.ua

Інтернет магазин

www.bookpost.com.ua